

IACOBI GORSCHII

magistralles paganus . blaska .

Omnipotentia Deorum hoc tempore impa
denta (si modo te diuinu vocem
oportet: sed oportet, nam quod impe
rat pro Deo nunc habetur) quantum

mentum medi
Carina Stob. ser. 32.

confundunt
unt propter solam
Hec enim quia
mortali tanto fit
apud Stob. ser. 32.

323 - 325

CIMELIA

XVIII
40

XIV g. 30

Biblioteka Jagiellońska.

X. a. 10 $\frac{1}{2}$

X. a. 10 $\frac{1}{2}$

magistralles paginas. harsa.

Omnium Deorum hoc tempore impa-
ditur (si modo te diu vocare
oportet: sed oportet, nam quod impe-
rat pro Deo nunc habetur) quantum
progradiaris? quousque penitentia medi-
videris? Merandi in Carina Stob. ser. 32.

Omnis humani rei natura confusum
et ad finem temporis variunt, praeter solam
et videtur impudentiam. Hic enim quan-
to magis genus augeatur mortali tanto fit
maius quodam Theodicy apud Stob. ser. 32.

Gram. 323-325

Gram. 140

a. b. c

XIV. g. 30

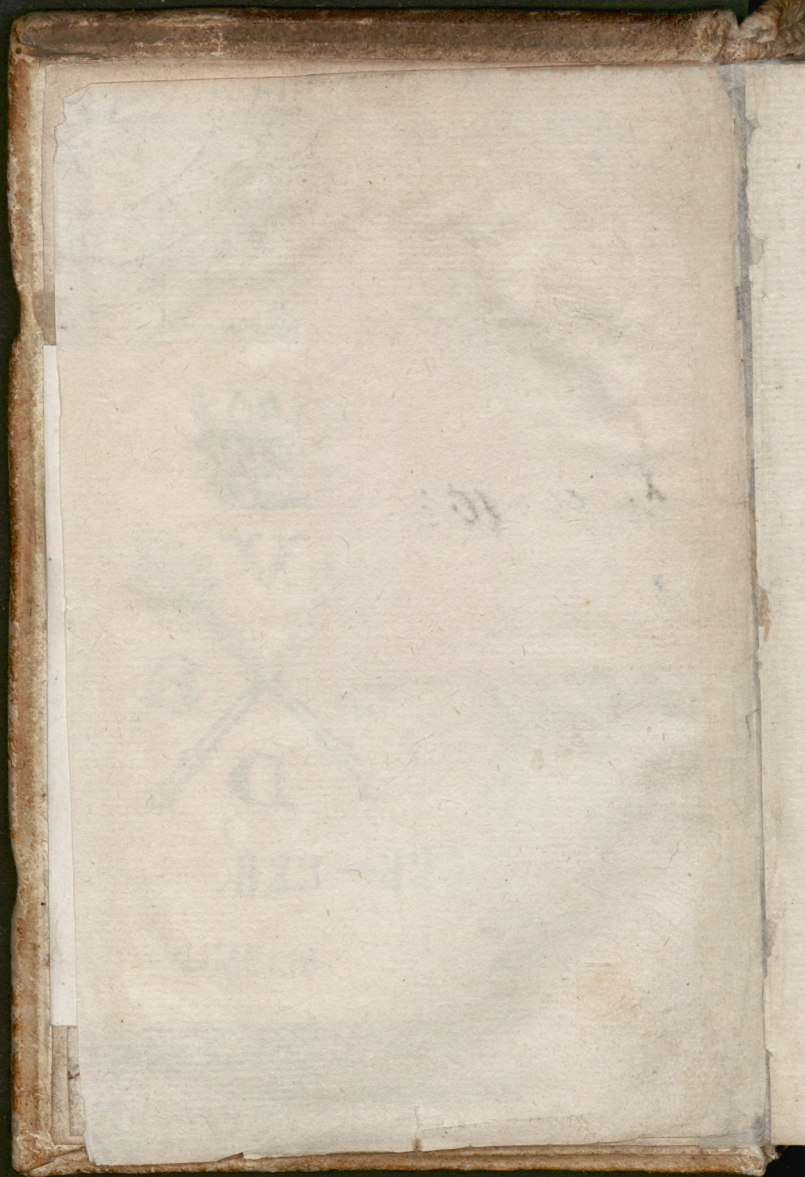
XVII
40

Biblioteka Jagiellońska.

X. a. 10 $\frac{1}{2}$

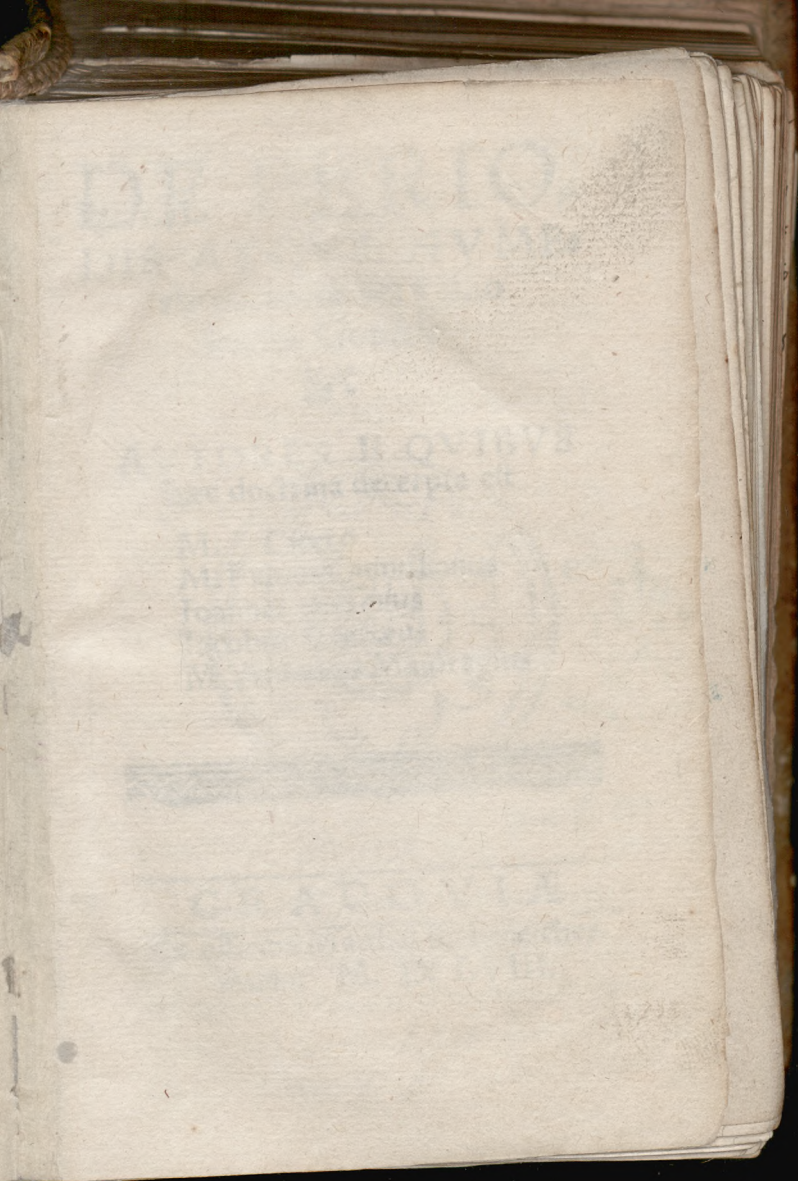
X. a. 10 $\frac{1}{2}$

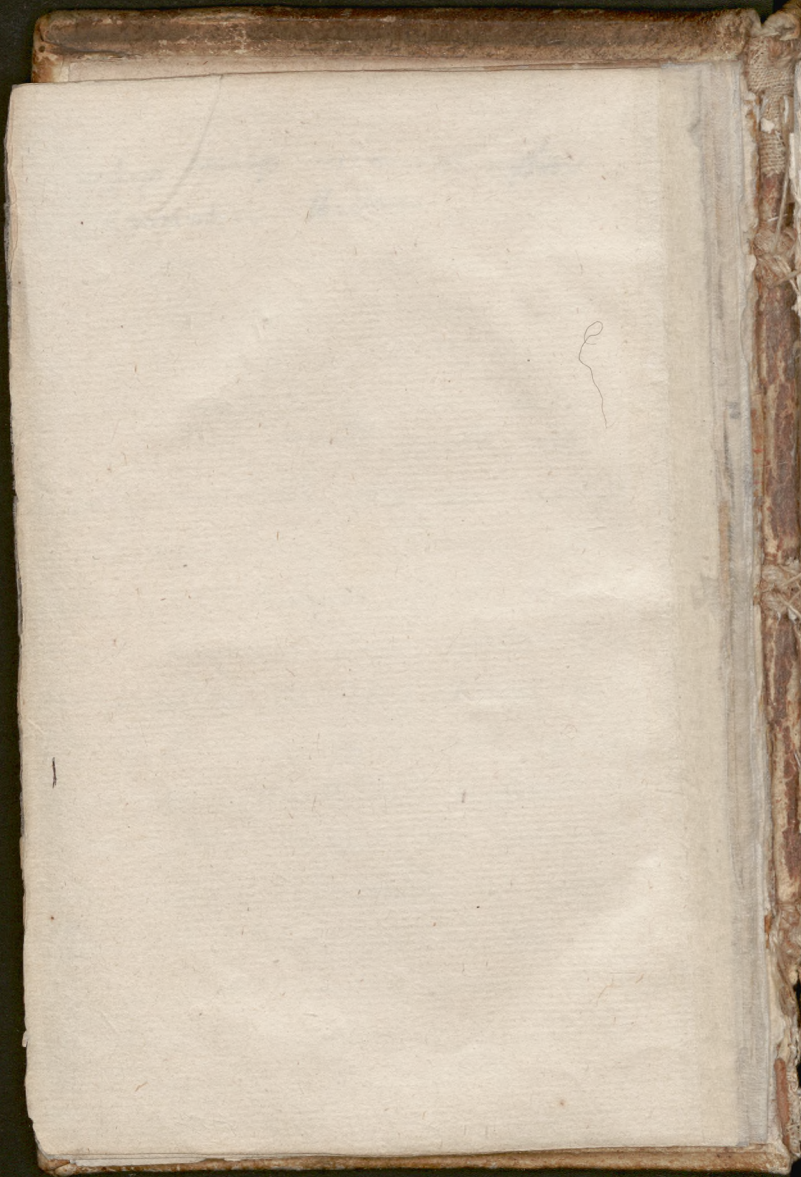

S. Carolus Borromeus, cuius memoria
veneratione digna est, refectis collegiis
quod in archiepiscopatu Mediolanensi insti-
tuerat, Societati Jesuitarum ademit, cum
duerat. Ecclesiam pastoribus potius
quam vulgaribus indigam. Continuat
Iac. August. Thuanus 1611

Legimus cap. xxij. Danteno. Damm. de
santa vultisse, ne quis vinctum suum con-
ficeret duobus generibus: ne indueret
vestimentum varie commissum, lana et
lino pariter. Novitas institutionis Iesu-
tarum, doctrina ipsorum a fide Ecclesiae
et Theologia scholae Parisiensis. quae nunquam
aberravit ab linea ecclesiae veritatis
egressa est, discrepantia, dogmata contra
dam auctoritatem monachorum & diametris con-
traria maiores nostros imputabant et
eos minime recipiendos existimabant
Ibidem.

episcopi huiusmodi vicariis in
viciis. ibidem

2.
IACOBI
GORSKIDE
GENERIBVS DI.

cendi liber, adolescenti dicendi
studio opus & vtile
& necessarium.

CRACCOVIAE
Apud Mattheum Siebeneycher.
Anno M.D.LIX.

Cim 324

PETRVS ROYZI
VS MAVREVS AD AM-
PLISSIMVM VIRVM PHILIPPVM
Padneuium Regni Poloniæ
procancellarium.

*Accipe, Padneui, nec dedignêre libellum:
Sarmata quo linguam formet et eloquiũ.
Ingeniũ, fateor, pietas, tuãq; inclyta uirtus.
Isto, quo nunc es, te posuere loco.
Sed nisi dicendi coluisses sedulus artes:
Crede, decus naclius serius istuderas.*

AD REVE- RENDVM DOMI-

NVM PHILIPPVM PADNEVIVM,

*Decanum Cracouiensem, & procā-
cellarium Regni Poloniae, Iacobi*

*Gorski Praefatio, in librum
de generibus dicendi.*

T DICENDI,
& Intelligendi prin-
ceps Cícero, duas ar-
tes, Reuerende domi-

ne, ait esse, quæ homines in summo
gradu dignitatis locare possunt:
vnam imperatoris, alteram boni
oratoris. Magnifica ea vox est,
magno & sapiēte Cicerone digna,
& qua verior, nulla vnquam in-
a ij ueniri

IACOBI GORSKI

ueniri possit. Quæ tum veterum:
 tum ætatis nostrę plurimis et gra-
 uissimis exemplis facilè poterit cõ-
 probari. Scientia rei militaris, ar-
 tes Imperatoriæ, hominem ex in-
 fima plebe ortum, C. Marium, ad
 septimũ vsq; consulatum extule-
 runt. Bellandi virtus Cn. Pompeiũ
 magnũ fecit. C. Cæsarem inter De-
 os collocauit. Africãis, (quos Poë-
 ta fulmina belli appellare solet.)
 Fabijs, Marcellis, æternum, & im-
 mortale nomen attulit. Non enu-
 merabo plures: rē ita esse, cū ve-
 terum historiæ, et exēpla plurima
 doceāt externa: tum verò nostra do-
 mestica. Quid Gracho, huius vr-
 bis Amplissimę conditori, sceptrum
 dedit? Quid Boleslaos Reges bel-
 landi peritissimos, im̃mortali gloria
 decorauit? Quid Sigismundo no-
 stra

PRÆFATIO.

stra memoria Prīcipi sanctissimo,
 tantam auctoritatem peperit: vt eū
 hostes, et venerarentur, et vehemē
 ter pertimescerent. Profligatus ho
 stis Gracho imperium attulit: Vi
 ctæ plurimę gentes: Bolellaos tam
 claros, tamq̃ illustres reddiderūt:
 Gens Moschorū, plurimis victo
 rijs superata, et ad internecionē ce
 sa: afflicta Scythia, multisq̃ et gra
 uissimis bellis victa: Sigismun
 dum Regem populis externis ter
 ribilem reddidit. Verū de arte
 Imperatoria satis. In re enim nota
 laborare, hominis & curiosi et o
 ciosi fuerit. Sed neq̃ de eloquen
 tia artibusq̃ dicendi pluribus a
 gendum puto, Nemo est adeo res
 rum imperitus, qui ea arte pluri
 mos homines ad summos hono
 rum gradus, ad summa imperia e
 a iij latos

IACOBI GORSKI

latos esse nesciat. Nulla vnquam
ars maiora præmia, in liberis Re-
buspub. est consecuta. Nullis ma-
iores honores promptioribus a-
nimis, à Populis liberis delati, quā
hominibus disertis. Admirati ho-
mines vim dicendi eorum, pluri-
mum eos valere in vrbibus, passi
sunt: quantò quis melius, quantò
copiosius diceret: tantò sapienti-
or, atq; Repub. dignior, semper
habitus est. Neq; id temere fecisse
iudicandi sunt: Habebant cur ita
facerent, iustas rationes. Vide-
bant homines ingeniosi, nihil me-
lius à Deo Optimo Maximo ho-
minib9 dari posse, quàm mentē at
q; sermonē, et qui vtroq; præstaret
eum ceteris multò meliorem, mul-
tò digniorem esse: eum melius fu-
tura prospicere, ciuium suorum
commodis

P R A E F A T I O .

commodis ac saluti melius con-
sulere, Rempub, melius posse &
regere, et ornare, Videbant quan-
tū possent viri eloquentes, in
obeundis legationibus, in expo-
nendis apud eos ad quos legati es-
sent, Senatus ciuitatisq; mandatis,
in moderandis ciuium animis, cō-
cionibus habendis, in sedandis tur-
bis, & seditionibus reprimendis.
Videbant eos vtilia ciuitati facile
posse persuadere, ab illis quæ se-
cum incōmoda & pericula trahe-
rent, animos ciuiū reuocare: conci-
tatos sedare: sedatos, vel in hostē
vel ciuem improbū, excitare: com-
moda omnia, & incommoda ex-
ponere: rationem recte instituen-
dæ Reipub. demonstrare: hoc est
(vt in pauca conferamus.) quæ
vellent dicendo efficere. Quod

IACOBI GORSKI

certè inopes ab eloquentia, quantumuis maxima autoritate præditi, quantumuis summis honoribus ornati, efficere non possunt. Plurimum elegans, copiosa, splendida, & sapiens oratio potest. Quod ferrum hostile efficere non potest, sæpe vnus viri eloquentia (ait quidam,) efficit. Pyrrhus ille Rex Epirotarum, qui cum Romanis diu de imperio certauit, plures se vrbes eloquentia Cyneæ legati expugnasse, quàm armis fastebatur: per quem etiam Romam, ad quam cum exercitu, ne aspirare quidem poterat, aggressus, non multum abfuit, quin caperet. Orante enim Cynea, postulataq; regis exponente, Senatus vniuersus, ita animo demulsus, vt statim regem recipiendum in urbem censeret.

PRÆFATIO.

ret. Quod certe fecisset, libertas
 temq; ciuium Regi prodidisset, nisi
 eadem qua captus erat per Cy-
 neam arte, per Appium, & senem
 et cæcum repræssus esset. Vt enim
 Cyneas apud Pyrrhum: ita Appi-
 us apud Romanos plurimum po-
 terat dicendo. Hæc ergo commo-
 da, hæc ornamenta, cum homines
 acuti viderent, viros disertos
 Reipub. parere: summis honoris
 bus semper dignos putarunt: in
 summo gradu dignitatis, semper
 eos collocabant: Gubernacula Re-
 ipub. eis, vt præstantissimis, trade-
 bant: illis suas fortunas, suas om-
 nes opes, suam dignitatem, liberos
 coniuges, aras, & focos, vitam de-
 niq; ipsam committebant, in eo-
 rum præsidio, & se, & vniuersam
 Rempub. tuto posse acquiescere,
 a v iudicantes

iudicantes. Quod iudicium eos nō
 fefelisse, multis h̄q; præclaris exem
 plis ostenderem: nisi ad te virum
 doctissimum scriberē: qui vt om̄
 nium rerum maximarum scienti
 am es consecutus, qua facile prin
 cipem locum inter omnes tenes:
 ita omnis antiquitatis, atq; histo
 riarum peritissimus fueris. Multæ
 Respub. summis periculis, paruo
 negotio, liberatæ, multa ornamē
 ta per homines disertos cōsecute:
 Mitto Catilinam audacissimum
 hominem, vrbe expulsum: mitto
 complices eius intra mœnia op
 pressos: urbem Romanam do
 micilium imperij ab interitu ser
 uatam: mitto Syphacem Regem
 Numidarum, eloquentia Scipio
 nis & suauitate dicendi, inter cœ
 nam captum, se & sua omnia Ro
 mani

Linus 28.
 ab urbe cō
 dita.

PRÆFATIO.

manis tradidisse, à Carthaginēsisib9
 p quibus steterat, statim desciuisse:
 mitto ipsum Masimissā, qui ea in
 re multo foelicior & constātor Sy
 phace fuit: Ad te ipsum, Reueren
 de Domine, veniam, tuo ipsius ex
 emplo, quid dicēdi facultas, quid
 oratio sapiens & copiosa valeat,
 ostendam: atq; adolescentibus,
 qui ad gubernacula Reipub, qui
 ad summos honoris gradus affe
 ctant, te ipsum proponam: vt ob
 missis veterib9, quorum exempla
 ob vetustatem fortassis eos parum
 mouēt: te virum in hac Rep. prin
 cipē, quem imitētur, habeant: tuo
 exemplo ad colēdas eas artes, qui
 bus & patriæ saluti, & sibi ipsis
 ornamento esse possint, excitent
 tur. Tu Reuerende Domine, pro
 tuo singulari ingenio, ab ipsa eti

am

IACOBI GORSKI

am pueritia, cū animaduertisses,
quæ artes essent, quibus homines
& sibi multa ornamenta, & Rei
pub. plurima commoda, atq; ip
sam salutem parere possent: statim
eas colere cepisti, atq; mox repu
diata barbarie, ad dicendi rationē,
& linguæ Latinæ puritatem, to
tum te retulisti: ad imitationem
eloquentissimorum te composu
isti. Excitabant te cum aliorum e
xempla: tum vero sanctissimi viri,
omniumq; ætatum memoria di
gnissimi, Tomicij Episcopi, in cui
us aulam adolescens es deductus,
tanquam alter Cicero, ad suum
Scæuolam: à cuius latere quan
tum liceret nunquam discederes,
eius sermones, eius iudicia, eius de
creta omnia, totam deniq; disci
plinam exhaurires, atq; te ita ar
mares

P R A E F A T I O .

mares, vt dignus eodem loco, in
quo tum ille erat, ætate matura,
videreris. Qui conatus tuus te nō
fefellit: tenes primos gradus To-
mitij honorū: non procul abest cū
summos te conscendisse spectabis-
mus. Vt veteres illi de quibus plu-
ribus egi, vt Tomitius, (cuius di-
sciplina institutus ad Rempub. ac-
cessisti,) summos in Repub. elo-
quentia consecuti sunt honores:
ita te eadem eloquētia, qua ipsis ve-
teribus parē te esse dubitauerit ne-
mo, suis honoribus in hac Repū.
ornabit: Hæc eadem eloquentia et
tibi magnum decus, & Reip. plu-
rima ornamenta, plurimaq; com-
moda pariet. Cuius rei magna fun-
damenta à te iacta esse videmus.
Cū primū enim à Tomitio ad
aulam Principis te contulisti: hoc
est,

IACOBI GOR'SKI

est, quamprimum ad Remp. accessisti: statim sapientissimus Princeps Sigismundus Rex, tuo ingenio, tua prudentia, tua copia dicendi cognita, honestissimis legationibus te honoravit. Sæpe te in Vngariam, bello tum Germanorum & Turcarum flagrantem misit: Reginam armis hostium cinctam adire, suaque consilia, sua mandata, exponere iussit. Nihil putavit tam arduum esse, tam difficile, tam periculosum, quod tu, prudentia tua non superares. Quod iudicium de te, ut omnia eius Principis, verum fuit: omnia gnauiter et strenue contulisti, voti compotem, sine ullo tuo periculo, Principem tuum reddidisti. Magnam tu laudem interea consecutus, Magnam voluntatem Principi tuo, tua ista dexterritate

P R A E F A T I O .

xteritate in rebus agendis attulisti. Quod cum Princeps prudentissimus animaduertisset, te et maiore honore & ampliore legatione dignum statim iudicauit, mox te legatum ad Ferdinandum, Regem Romanorum, Cæsarem nunc Augustissimum mittit, Mox ad Carolum, Imperatorem, omnium quia ab Augusto Cæsare fuerunt, virtute, sapientia, rebus gerendis foelicitate (quæ virtutes Imperatoris primæ esse putantur.) Imperij administrandi, facile principem: tibi legationem grauem Respublicæ causa imponit. Quam tu ita obijisti, vt & tu ipse maximam laudem, & Respublicæ Polonorum summam gloriam, sit per te consecuta. Nam (vt taceam cæteras virtutes tuas, quibus Carolo Cæsari Principi

113
 cipi sapientissimo placuisti.) ea oratione, apud eum Principem in exponendis Reipub. Principisq; tui mandatis, usus es, vt ille puritatem, copiam, elegātiā, & splendorem eius admiratus, dicere palam non dubitarit: Nunquam Polonum se melius Latinè dicentem audiuisse. Magnum testimonium Caroli Cæsaris: Magnifica vox tanti Principis, cuius sapientiam hostes, & mirarentur, & horrerent. Magnum tu fructum eruditionis tuæ, laborum, pro Reipub. susceptorum, atq; adeò ipsius vitæ, cœpisti: Nulla munera, (quæ tu plurima & honestissima ab eo Principe tum recepisti.) nullæ opes, cum hoc tanti Principis testimonio comparandæ. Atq; equidem ab eo tempore, nunquam te
 Respup.

P R A E F A T I O .

Respub. vidit ociosum, semper suis commodis intentum, semper ad nutus Principis paratum, siue pacis negotia ille tibi mandaret, siue belli obeunda. Nam neq; hic tua virtus tacenda est, magnum specimen dedisti, hac proxima Liuonica expeditione, quantum patriæ commodi, tumultu belloq; exorto, & hostili exercitu imminente, tua & prudentia, et animi magnitudine, poteris afferre. Nemo erat in illo splendidissimo exercitu, qui & animum præsentem tuum, & armorum apparatus, splendorq; non miraretur. Ita te & in bello optimum militem & domi amplissimū Senatorem cernimus. Domi consilio & dicendi sapientissima copia Rempub. ornas: in bello armis pericula, hostileq;
b ferrum

ferrum à ceruicibus nostris depellis. Vtraq; illa arte, quæ homines in summo dignitatis gradu locat (quarum altera multi ornati, summos honores consecuti sunt.) instructus es: vtraq; tibi suos honores, sua præmia debet, vtraq; Principi benignissimo Sigismundo Augusto placuisti. Sed de te viro clarissimo, dicendi finem faciam: Consilium meum quod tibi probari cupio breuiter exponam. Cum superiori anno duos libellos ~~ad~~ dissem, alterum de Periodis, alterum de Numeris Oratorijs, de quibus tu grauissimè & copiosè, cum meo Mœcenate viro & eloquentissimo & Doctissimo Petro Misconio solebas me audiente, differere (quò ego sermone vehementer ad eam partem eloquendi cognos-

scendam

10
P R A E F A T I O .

scendam excitatus sum.) animadu-
uerti ad ea præcepta rectè intelli-
genda, opus esse ea doctrina, quā
de generibus dicendi, varijs in lo-
cis, apud diuersos autores, aduer-
teram explicatam. (Neq; enim sa-
tis fuerit ratiōem numerorum &
circumducendę orationis cognos-
cere, nisi qui numeri qui ambitus,
cui generi dicēdi conueniant, cog-
noscamus.) Suscepi statim eum la-
borem, perscrutatiscq; locis illis, in
quibus doctrina de generibus di-
cendi explicatur, reuolutis autori-
bus, quorum etiam nomina in li-
mine huius libelli posui, omnia ea
in ordinem redegei, atq; quæ spar-
sa apud diuersos autores, & diuer-
sis locis tradebantur, in vnum vo-
lumen, non sine Methodo discen-
tibus apta contuli. Principio em̃

b ij quas

133
 quas res et sententias vnum quod
 q̄ genus recipiat, quibusq̄ in locis
 dominetur aperui. Deinde quam
 postulet elocutionem, quæ verba,
 quam compositionem, quas figur
 ras, quæ ornamenta, cæteraq̄ ea,
 quæ in officio oratoris numerant
 tur, ostendi. Quod certè ita esse
 inter legendum quisq̄ animaduer
 tet. Quem libellum, quèd dicendi
 præcepta complectatur, te Patro
 no Eloquentissimo, dum in pu
 blicum prodit, vti volui, atq̄ sub
 tuo nomnie amplissimo lucem pu
 blicam aspicere. Vt ea studia, quæ
tu semper vnice coluisti, per quæ
tam excelsum honoris gradum
conscēdisti, tuo præsidio munita,
tuto inter eos, qui eis obtrectare
solent, nihil præter suam barbari
em probantes, versari possint.
 Quod

PRÆFATIO.

Quod consilium & factum me-
um, vt comprobes, Reuerende
Domine, etiam atq; etiam rogo,
Quod equidem cū feceris & mi
hi & alijs multis, ad studia cultio-
ra colendū, publiceq; propagan-
da, calcar addideris. Vale vir
ornatissime nostraq; stu-
dia, tua autoritate
& tuere, &
foue.

Data Craccouiæ è Collegio mi-
nori. vi. Calendas Maij.
Anno, M. D. L. ix.

IACOBVS GOR

SKI, ADOLESCENTISTV.

DIOSO. S. P.

QUOD IN EO LI-
bro quem de Períodis, et nu-
meris oratoris inscriptum su-
periori anno ædidi, testatus
sum, adolescens optime, nihil meum in il-
lis præceptis esse, præter ordinem in
quem redacta sunt, et eum laborem quo
ex multis diuersisq; & locis, & libris, ea
præcepta in vnũ contulimus librũ: idem
in hoc quẽ nunc ædimus testatum esse
volumus, omnia quæ hic leges, ex opti-
mis autoribus desumpta sunt, quorum
nomina hæc sunt.

M. T. Cicero:

M. Fabius Quintiliánus:

Iacobus Strebeus:

Ioannes Sturmius:

M. Antonius Maioragiũs:

Cælius Curio:

Quid autem ab aliquo eorum desum-
ptum sit, quid nos huic doctrinæ lucis
attulimus, facile inter legendum agnos-
ces.

ces. Equidē dedi operā, vt loci eorum
ipſorū, quorū nomina recensui autorū
difficiliores, ita illustrarentur, vt a tyrō
nibus etiam huius doctrinæ facile intel
ligi possint. Quod cum locos Ciceronis
quibus hic vtimur, cum nostra illa ex
plicatione contuleris, verum esse de
præhendes. Vale adolescens optime &
nostros labores conatusq; in tuis studi
is iuuandis, grato accipe animo;
vel hoc vnum præmium vi
giliis sit nostris.

PETRVS ROYZIVS
MAVRAEVS IN IACOBI GORSCHII
librum de generibus dicendi.

Marte potens Romanus erat, nec Sarmata bello
Impar: & studijs, seu Gradiue, tuis
Defuit eloquium genti, quo Gorscius autor.
Allato, linguas non sinit esse rudes.
Gorsciaci ergo Romano Sarmata chartis,
Armis par ut erat, par sit & eloquio.

Idem.

Huius famæ libri manes ut uenit ad imos:
Atq; nouum nasci constitit eloquium.
Ingenuisse ferunt Ciceronem & talia fatunt
Et suus Arpinās, est quoq; Sauromatis &

Idein ad Sarmatam.

Gorscius eloquium docet hoc formatq; libello:

Quo lecto, facile, Sarmata, doctus eris.

Dircae q; lyrae similis, non saxa mouebis:

Sed dictis, hominum saxea corda reges.

Et qui uix nuper poteras, duo iungere uerba.

Humanas mentes iungere, doctus eris.

**STANISLAUS VARSE-
vviczki.**

Mercibus innumeris diues mercator abundat.

Dicendi uarium genus, edocet iste libellus.

Seu tibi grande placet magnunq; imitatis Vlÿsseni:

Siue cupis mediocri effingere. Nestora dulcem:

Seu tenui manis communeis reddere sensus.

Propria uerborum si uis dare lumina rebus.

Hec tibi non uendit sed donat Gorscius autor

Accipe, sed nihil inuita conere Minerva.

**ALBERTVS VEDROGO
vvski, Candido lectori.**

Si quem uerba iuuat, uaria ratione profari.

Perlegat hunc librum, comoda multa feret.

Scripserunt alij (fateor) praecepta loquendi,

Pulchra satis Gorski, protulit ecce labor.

Quid docet iste liber, tu perlege, Candide lector.,

Inuenies credo, quae nouitate scatent.

Idem ad Osorem.

Inuide, si scires, quo sint hæc scripta labore;
Carpendi dabitur, copia nulla tibi.
Sed ualeas, pueris dat saltem Gorscius ista.
Si grati fuerint, post grauiora dabit.

VINGLERVS APOLLO
Vvratisslauiensis.

Adsis Palladiæ grex huc studiose cohortis
Accedent studijs commoda quanta uide.
Ipse tuos unus Gorski dum prouehit usus
Barbaries ista cogitur ire schola.
Dicendi cupidam præceptis imbue mentem,
Imbue nunc dantur tempus & hora tibi.

MATHIAS PLOCENSIS
ad studiosam iuuentutem.

Quo studio Ciceronis amet, quo pectore uerset
Auctor is eloquium, comprobat iste liber.
In Musas dulces, studiosos, quo sit amore,
Testari possunt publica scripta uiri.
Hunc igitur manibus uestris uersate libellum
Et merita palmæ præmia quisq; feret.

BENEDICTVS HERBE flus.

Delectet populum, doceat, flectatq; necesse est,
Eloquij quisquis culmina celsa petit.
Non tamen ille potest nomen retinere disertum:
Dicendi uarij quem latuere modi.

HENDECASYLLABI Mathiæ Leopolitani.

Vt cum ueris adest, dies sereni,
Aura temperie, fauente miti.
Altrices Iouis excitat ministras.
In campos labor, egredi uirentes.
Quo fert impetus, et uocat legendi
Insanum studium, ruunt frequentes.
Serpillum facit, huius ad palatum.
Aut molles uiollæ Crocumq; ruris
Innatum Cilici, Decus nitorq;.
Poestanos aliæ metunt odores
Et glaucas salices thymumq; suaue.
Nec cessant prius aut opus remittunt.
Æstatis medio fluente cursu,
Donec Dædala compleantur antra,
Augustumq; forum, nec ullus atræ,
Securas, hyemis metus fatiget.
Sic cum barbariem ualere grandem
Et densis potiora iam tenebris.

Circumsepta diu iacere uidit,
 Magni cura uigil potensq; Gorski,
 Quos nouit Proceres fuisse linguae
 Romaniq; simul fori magistros
 Ex his quicquid erat gregi Polono
 Orandiq; audis, bonum & salubre,
 Scribendi ac nimium iuuaret artem
 Postponens penitus sinus patentes,
 Vno clauserat optime libello
 Et nil interea tamen reponens
 Ac seruans reliqui sibi nihil quin
 Obstructas aperire mox scatebras
 Paulò liberior foret potestas.
 Quare si quid obest morasq; necit.
 Tollendum cupias, uiriq; tanti.
 Amplectare pios fauens labores
 Solers ille magis, magisq; promptus
 Partum gratia si sequetur istum
 Maturis grauiora fundet annis.

CASPARVS PRIDMAN
 Glogouiensis.

Γόρσκιος ἐν κονίῳ οὐ καλὰς τὰς τέχνας ἐγείρει
 τῶν καλῶν τέχνων ὅτι τίθησι βάσιμ. (μᾶρ
 Εὐχὴ τῆς γλώττης ὅς τις φθέγματα κοσ=
 ἔργα τὰ παιδεύει τὰυτα γίνωσκε νόσ
 Παλιὸν εὐτυχί μὲν χρυσὸν τε ὥς ἐς γινώσκειν
 σημαίνει μερόπων τὸν νοῦν ὡς ὁ λόγος.

EIVSDEM LATINA.

*Ingenuas Gorski de puluere suscit at artes
Artis fundamen nam locat ille prius.
Qui cupis ergo sonos ornatos edere lingua
Has operas docti te rogo nosce uiri.
Sicut enim fuluum spectatur in ignibus aurum
Sic hominis mentem sermo notare solet.*

MARTINVS GLICINIUS Pilsnensis.

*Quos recipit numeros oratio quæq; Latina
Iam doauit Gorski pignora Leche tua.
Mœnibus in Grachi Pallas quæ exornat Apollo
Musarum in celebres suscipit atq; choros.
Magna dedit, maiora sed illis accipe, grato
Et frui re ingenio: cautior atq; lege.
Sic eris eloquio suavis, sic ora Latinis
Voabus assuescent, barbariesq; ruet
Hæc animus, furij cuius mens plena malignis
Spernit: putidus huic, non nisi sermo placet.*

ANDREAS GOSTINIUS in eundem librum.

*Rhetoricos canonas, Latium, et quos Græcia florens
Protulit, hic docta cum breuitate leges.*

STVDIOSÆ IV.

uentuti. *Andreas Tricesius.*

*V*icturis tradens per plurima secula cartis,
Castalij Gorscus spesq; decusq; chori.
Dicendi genus omne tibi studiosa Iuuentus,
Dicendo magnum se docet esse uirum,
Non cuius facile est, ea quæ traduntur ab illo
Dicere consimili quo ratione queat.
Huic facile est, magna dicit cum laude, docetq;
Dicendi paruo te genus omne libro.
Dij faueant cœptis, sed tu quoq; grata Iuuentus,
Quæ potes hæc illi præmia digna feras,
Vt feret ille, recens hæc cui foetura dicitur,
Padneuius studijs ancora sacra bonis,
Padneuius nulli dicendi laude secundus,
Parrhasij gelida sub regione poli.
Huic igitur merito liber iste dicatur, ad omne
Dicendi natus quando sit ille genus.
Rex etiam meritò, Procancellarius ut sit,
Hoc illi Augustus contulit officium.
Talibus Augustus cum summos tradat honores,
Consilijq; sacri cum facit esse caput.
Hunc uerè Augustum Regem, spectabile sydus
Europæ, & patriæ quis neget esse patrem?

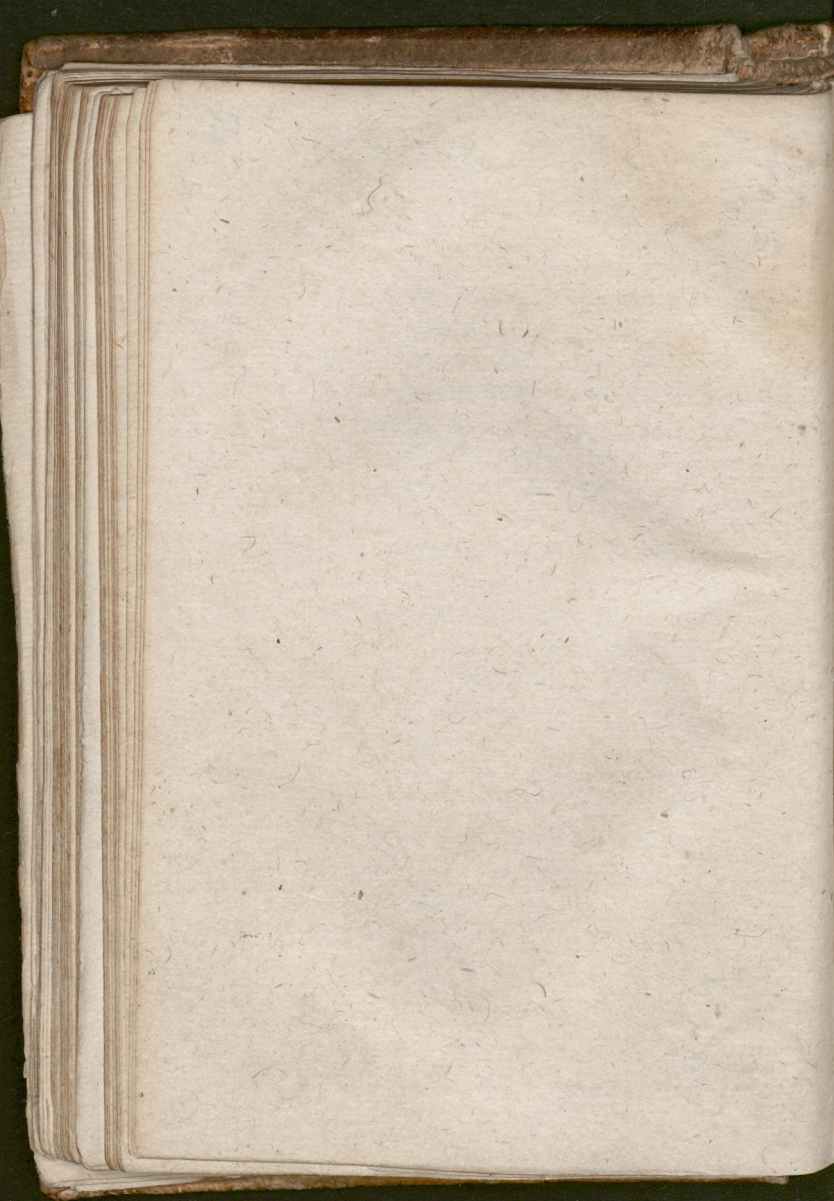
ΑΥΘΗ ΤΥΧΗ

SEPTUAGESIMA
Ninth of September

Septuagesima is the first of the three weeks of Lent.
It begins on the Sunday after the Octave of Trinity Sunday.
The name Septuagesima is derived from the Latin word
septuagesima, meaning seventy, because it is the seventy
first day after the Ascension of Christ.
The Septuagesima season is a time of preparation for
the Lenten season. It is a time of fasting and prayer.
The Septuagesima season is a time of reflection on the
life of Christ and the Church.
The Septuagesima season is a time of hope and joy.
The Septuagesima season is a time of love and mercy.
The Septuagesima season is a time of peace and
unity.

Septuagesima

IACOBI

GORSKI DE GE

neribus dicendi Liber.

NOMINA GENE

rum dicendi.

RAECI $\alpha\epsilon\alpha\kappa\tau\eta\epsilon\alpha\varsigma$. HER-
mogenes Platonē secutus ἰδέν-
 $\alpha\varsigma$. Latini duce Cicerone gene-
ra & figuras dicēdi: quod Ari-
stoteles ea τοῦ λόγου γένη νο-
care solet: aliqui etiam formas
dicendi & stylum appellarant.

Genus dicendi quid?

Est autem genus dicendi, orationis forma atq;
species, uerba rebus & personis aptè accommodans.
ad eam enim speciem animo conceptam sermonis
nostri qualitatem referimus: quid res, quid perso-
na, quid orationis scopus postulet, attēdentes: neq;
enim eodē modo de omnibus rebus, neq; apud om-
nibus personas dicendum est.

Genera dicendi tria esse, & qui eorum
vim atq; discriminē ostenderunt.

A.

Sunt

IACOBI GORSKI DE

Cicero in O
ratore perfe
cto

Sunt uerò genera dicendi, quibus uis tota, atq;
amplitudo eloquentiæ continentur, tria: grande,
subtile, & quod inter hæc duo est interiectum, me-
diocre. Quorum quidē generum, qui singulorum
uim consecuti sunt, magnum in oratoribus nomen
habuerunt. Quæ generum discrimina, uel ipso te-
ste Gelio, tribus in principibus demonstrauit Home-
rus: in Vlysse grande ac magnificum: in Menelao,
subtile: in Nestore, mixtum, atq; utroq; superiore
moderatū. Quam tripartitam uarietate, in Car-
neade Academico, in Critolao Peripatetico, Dio-
gene Stoico, tribus nobilissimis philosophis, qui Ro-
mam legati ab Atheniensibus uenerant, animad-
uersam esse: idem Gelius testis est, & Cicero in se-
cundo de oratore: Violenta inquit & rapida Car-
neades dicebat: scita & teretia Critolaus: modesta
& sobria Diogenes. Sed missis Græcorū exemplis.
Maro apud Latinos huius dicendi uarietatis, cla-
rissima protulit exempla. In Bucolico carmine to-
tus subtilis: in Georgico mediocris: in Aeneide su-
blimis & acer. Cicero in oratiōe Cecinniana acu-
tus: in laudibus Pōpeij mediocris: in Rabiriana gra-
uis. In Cluentiana & Cornelianā, atq; septem li-
bris accusatiōis in Verrem, omnia hæc genera ad-
hibuit, quæ discrimina unde oriantur dicemus

Varietas Generum dicendi unde

nascatur.

Hæc

GENERIBVS DICENDI LIB.

Hæc igitur tripartita dicendi uarietas, ex rerū
et personarū discrimine, et officio oratoris tri-
plici, nascitur.

Rerum discrimen triplex.

Rerum genera tria sunt. Aliæ sunt graues, ar-
duæ atq; excellentes: ut eæ quæ homines maximè
aut expetunt, et optima putant: aut fugiunt tan-
quam pessima, ut religio, ut uita, fama, fortune,
honores, liberi, libertas, infamia, exilia, cædes,
parricidia, proscriptiones, libertatis uel libero-
rum amissio, maiestatis læsæ crimen, dolores, cru-
ciatus, et cætera, quæ aut publicis honoribus or-
nantur, aut publicè puniri solent, quæ magnos cla-
mores, frequentia ludicum, coronam frequentem,
et concursum hominū postulant. Aliæ autē sunt le-
ues et paruæ: ut iurgia, quæ fiunt inter priuatos,
quæ nec uitam nec famam petunt: ut stillicidia, ut
defractus ramus, limes perturbatus, pecunia non
reddita, pauperies, quam quadrupes fecerit, et
cætera quæ inter priuatos accidere solent. Tertiū
genus inter hæc duo medium est, quod neq; ampli-
tudinem generis primi consequitur: neq; ita humi-
repit, ut hoc quod secundo loco positum est: sed u-
troq; extremorū temperatum est, utriusq; aliquid
habet. ut sunt uirtutes, et earū contraria uitia,
ut artes, atq; scientiæ. In hoc enim genus cadunt de
uirtutibus atq; uitijs, de artibus ingenuis, de om-

†

IACOBI GORSKI DE

Sunt qui re-
ferant ad ge-
nus dicendi
grauē, mate-
rias philoso-
phorū, laudes
deorū, & vi-
torū illustriū
propterea q̃a
copiose &
grauiter di-
cunt, sed Ci-
cero hæc o-
nia ad medi-
ocritatē re-
tulit, cuius
in dicendi raz-
tione autho-
ritas, semper
plus valere
debet apud
dicendi studi-
osos.

Cicero in o-
ratore perfe-
cto.

ni genere scientiarum atq; eruditionis disputatio-
nes. In hoc genus rerum cadunt disputationes, de
bello, de pace, de iure, de concordia ciuium, de le-
gum ratione, de Rerum pub. administratione, hīc
continentur uituperia, hīc laudationes, & omnis
materia erudita, in hoc rerum medio genere cōsti-
tuit. † Hoc genus petūt panegyrici, et omnis ea ma-
teria, quam ueteres sophistæ tractarunt. in hoc
eodem genere explicantur loci cōmunes, qui sine
ulla contentione dicuntur. Vt igitur rerum discri-
men triplex est: ita genera dicendi tria esse oportet.
Verba enim rebus ut seruiāt & aptē accōmo-
dentur necesse est. Parua submissee, mediocria tem-
peratē, magna grauitē, dicenda sunt. Neq; enim
conueniet saturā ieiunē, grandia minutē, ieiuna
copiose & saturē, leuia grauitē dicere. Sunt enim
uerba quasi uestitus quidam rerum, quæ oratione
tractantur. Itaq; non aliter rebus conuenire debēt,
quā uestis corpori. Nequaquā enim magnis corpo-
ribus uestis parua, nec paruis magna, cōmodē apta
ri potest. Res magnæ & grauēs, uerba leuia &
humilia respuūt: orationē grauē, amplā, sonā-
tem, illustrem postulant. Contrā, res humiles sul-
mina uerborum sugiunt, nihil magnū, nihil ampli-
ferre possunt, sermonem quotidianum, uerba hu-
milia poscunt. Mediocritas uerò illa rerum, me-
diocritatē uerborū postulat. Ita tria genera ex
triplici

GENERIBVS DICENDI LIB.

triplici rerum uarietate constituta sunt: quanq̃ & in his gradibus sunt etiam differentie quedam: neq; enim omnia perinde sunt: alia sunt magna, alia maiora, alia maxima: sunt parua, sunt minora, sunt minima: sunt leuia, sunt leuiora, leuissima. Sunt quæ non eundem gradum mediocritatis tenet: alia propiora sunt magnis, alia his uicina, quæ in infimo confederunt loco. Quod ita esse Fabius his quæ subiiciam uerbis testatur: Sed neq; (inquit ille) his tribus quasi formis inclusa eloquentia est. Nam ^{lib. 12. cap.} 10 ut inter gracile ualidumq; tertium aliquid constitutum est: ita horū interualla sunt. Atq; inter hæc ipsa mixtum quiddam ex duobus, medium est eorū. Nam & subtili plenius aliquid atq; subtilius, & uehementi remissius atq; uehementius inuenitur: ut illud leue aut ascendit ad fortiora, aut ad tenuiora submittitur, ac sic propè innumerabiles species reperiuntur, quæ utiq; aliquo momento inter se differunt: sicut quattuor generaliter uentos, à totidem mundi cardinibus accepimus flare: cum interrim plurimi medij, eorum uarietate regionū ac fluminum propriè deprehenduntur. Eadēq; Musicis ratio est: qui cum in cythara quinque constituerunt sonos, plurima deinde uarietate complēt spacia illa neruorum, atq; his quos interposuerunt, inserunt alios, ut pauci illi transitus, multos gradus habeant.

IACOBI GORSKI DE
Personarum discrimen.

Vt autem rerum ita & personarum uarietas
est, quæ uarietatem eloquendi, atq; differentiam
postulat. Non enim omnis fortuna, non omnis ho-
nos, non authoritas, non omnis ætas: nec uerò lo-
cus, aut tēpus, aut auditor omnis, eodem aut uer-
borum genere tractandus est, aut sententiarum:
inquit Tullius. Quis enim nō uidet, aliud genus di-
cendi: postere grauitatē senatoriam: aliud auram
popularem, atq; uulgi iudiciū? Aliter apud unū
iudicem, aliter in consessu centumuirali, atq; iudi-
cum corona, dicēdum est. Neq; enim deceret apud
unum iudicem, de stillicidio, de aquæ ductu, de fi-
nibus regundis, & cæteris seruitutibus prædiorum,
rusticorum, amplissimis uerbis uti, & locis cōmu-
nibus. Neq; item in consessu amplissimo iudicum, cō-
ueniret de maiestate, de parricidio, de peculatu,
de ueneficio, de aris, focus, Reipub. interitu, sub-
missè & subtiliter dicere. Apud unum iudicē sub-
missè & subtiliter dicendum: in corona autem iu-
dicij publici, uerbis amplissimis, locis cōmunibus,
exclamationibus, indignationibus, & omni ea su-
ppellectili oratoria, quæ fulmina imitatur, utendū
est. Atq; ut ad singulorū personas descēdamus: ali-
ter apud eruditū, aliter apud militem, alia ratione
graues & seueri, alia leues & faciles, tractandi
sunt animi. Quoniā igitur aliæ sunt personæ gra-
ues &

In Ordine
perfecta.

GENERICIS DICENDI LIB.

ues & maiestatis plenæ: aliæ humiles, leues, abie-
ctæ: aliæ quæ inter hæc duo extrema genera per-
sonarum, medium quasi iter fortunæ ingradientur:
triplex genus dicendi inde etiam nascitur. Maie-
stati personarum, grauitas & amplitudo dicendi cõ-
uenit: humilibus & abiectis, uerba humilia, oratio
submissa seruiet: mediocris fortuna, temperato ge-
nere dicendi, commodè tractatur. Quod non solũ
audiendo, sed etiam dicendo doctis obseruari pla-
cuit. Intererit multum (inquit Horatius,) diues
an Irus loquatur. Neq; enim humili personæ, genus
dicendi amplum, & grande tribuendum est: neq;
grauis atq; rerũ potita, abiectum atq; humile. Ver-
ba fortunæ seruiant necesse est: uel ipso præcipiẽ-
te Horatio. Sed de rerum & personarum disci-
mine satis: ad officium oratoris ueniamus.

Triples officium oratoris, triplex genus dicendi postulat.

Est igitur triplex officium oratoris, ut doceat
& probet, ut delectet, ut permoueat. Docere &
probare est necessitatis, delectare uoluptatis, per-
mouere uictoriæ. Quod quidem officium triplex,
quoniam eadem forma tractari & explicari non
potest, triplex genus dicendi institutum est: subtile,
in docendo atq; probando: temperatũ, in delectan-
do: graue, & amplum, in permouendo. Quod ita

IACOBI GORSKI DE

esse Antonius lib. 2. oratorio his testatur uerbis. Meae inquit totius orationis, & istius ipsius in dicēdo facultatis, quam modo Crassus in cœlum uerbis extulit tres sunt rationes ut ante dixi, una conciliandorum hominū, altera docendorum, tertia concitandorum. Harū trium partium, prima lenitate orationis, secunda acumen, tertia uim desiderat: nam hoc necesse est, ut is qui nobis causam adiudicaturus sit, aut inclinatione uolūtatis, propendat in nos, aut deffensionis argumentis adducatur, aut per motione cogatur animi. Et de optimo genere oratorū. Optimus est inquit orator qui dicendo animos audientium & docet & delectat, & permouet: docere debitū est, delectare honorarium, permouere uictorie. & post pauca. sententiarū autē totidem genera quot diximus. sunt enim docendi acuta, delectandi quasi arguta, cōmouendi graues. In Bruto item. tria sunt enim, ut quidem ego sentio quæ sint efficienda dicēdo, ut doceatur is apud quē dicetur, ut delectetur, ut moueatur uehementius, Que discrimina & dicendi & officij oratorij, qui non animaduertit: nec dicere, nec scribere, nec aliena scripta se rectē interpretari posse sciat. Hec enim tripartita uarietas, magnum iudicium, atq; facultatem postulat. Sed satis de ortu discriminis generū dicendi, nunc singulorum descriptiones uidebimus.

Genus

GENERIBVS DICENDI LIB.

Genus dicendi subtile, quibus nominibus
appelletur, & quis ei scopus
propositus sit.

Genus igitur dicendi subtile quod Græci ῥηδὼν,
Cicero humile, tenue, acutum, pressum, & enucle-
atum, callidum, submissum, & gracile dicere solet,
cum finem atq; scopum sibi proposuit, ut doceat,
ut probet, atq; fidē auditori faciat. Diximus enim
hoc genus institutum esse ad docendū & probandū
atq; propterea in narrationibus & contentiōibus
sæpe adhiberi solet: quæ partes orationis ad docē-
dum institutæ. Hoc genus omnia dilucidiora non
ampliora facit, subtili quadam & pressa oratione
limatū. Venustas enim in hoc genere maxime spe-
ctatur: quo quidem in genere apud Græcos Lysias,
apud Latinos Terentius floruerunt.

Quæ res subtili genere tractantur.

Et quoniam omnis ratio dicendi rebus & uerbis
conficitur: (ea enim est supellex oratoria,) prin-
cipiò quæ res huic generi subiiciantur uidebimus.
Rerum enim cognitio, in omni ratione dicēdi, pri-
mas parteis & principem locum postulat: cum si-
ne rebus inanis sit & inutilis uerborum contextus.
In hoc igitur genus cadunt omnia, quæ ad priua-
torum commoda pertinent. Quod genus sunt, di-
sceptatiōes de finibus regūdis, de aqua pluuiæ ar-
cenda,

IACOBI GORSKI DE

enda, de stillicidijs, mandati, conducti, locati, com-
modati, societatis, & omnium contractuum atq;
obligationum iura: Item seruitutes rusticorum &
urbanorum prædiorum: omnia de quibus privati
homines apud unum iudicem, ut modo diximus, di-
scepsare solcant. Huc pertinent epistolæ familia-
res, colloquia amicorum, disputationes subtiliores
& acute, & omnia quæ planiora non ampliora
esse uolunt.

Quæ partes subtili genere dicendi tra-
ctantur, earum causarum, quæ omnia
genera dicendi miscent.

Et quoddam causæ, aliæ: totæ subtiles sunt: ut pro
Aulo Cecinna, de uerbis interdicti. in qua res inuo-
luta definiendo explicata, ius ciuile laudatum, am-
bigua distincta sunt. Aliæ totæ mediocres & tem-
perate: ut pro lege Manilia. in qua omnem ornā-
di copiam persecutus orator. Aliæ totæ graues: ut
Rabiriana. in qua omni genere amplificationū ar-
det Cicero. Aliæ aut̃ mixtæ: in quibus hæc triplex
uarietas pmiscetur. quales sunt accusationes. Ver-
rinæ: qualis oratio Cluētiana, atq; Corneliana. quæ
orationes, diuersis in locis atq; partibus, diuersa fi-
gura dicēdi tractantur. Quod certè cum ita sit, ui-
dendum est diligētius, in hac triplici uarietate tē-
perata, quas partes acumen atq; subtilitas, de qua

nunc

GENERIBVS DICENDI LIB.

nunc agimus postulet, Quæ ratio, quia à Strebao
 ita explicata est, ut nec apertius, nec copiosius,
 nec elegantius explicari posse uideatur: locum eius
 totū subiiciam. ex quo, quæ partes in omni genere
 caussarum acumen postulent, adolescens eloquen-
 tiæ studiosus facile deprehendet. Gracili (inquit
 ille) filo texuntur partitiones. ut hæc: Ostendam
 primo causam nō fuisse, cur à prætore postulares,
 ut bona P. Quintij possideres: deinde ex edicto te
 possidere non potuisse, postremò nō possedisse. Ea-
 dem textura definitiones, aut descriptiones. ut quæ
 sequuntur: Nonne si uerbum sequi uolumus, hoc
 intelligamus necesse est, cum detrudi, cui manus
 afferantur? Necesse est inquam, si ad uerbum rem
 uolumus astringere, neminem statu detrusum, qui
 non adhibita ui, manu demotus, & actus præceptis
 intelligatur. Deiectus uerò qui potest esse quisquā,
 nisi in inferiorem locum de superiore motus? Quid
 est enim tumultus, nisi perturbatio tanta, ut non
 maior timor oriatur? Descriptionibus adde expo-
 sitiones earum. qualis est hæc: Maiores nostri tu-
 multum Italicum, quòd erat domesticus: tumultū
 Gallicum, quòd erat Italiæ finitimus: præterea
 nullum tumultum nominabant. Huc refer interpre-
 tationes edictorum, testimoniorū, legum, episto-
 larum, & id genus rerum. Ad eandem tenuitatē
 referuntur distinctiones, ut ea quam ascripsimus.

Pro Cecilia

Ci. Philp. 8

Aliud

IACOBI GORSKI DE

Cicero pro
Roscio Co-
modo.

Aliud est iudicium, aliud est arbitrium. Iudicium est pecunie certae, arbitrium incertae. Ad iudicium hoc modo uenimus, ut totam litē aut obtineamus, aut amittamus: ad arbitrium hoc animo adimus, ut neq; nihil, neq; tantum quantum postulauimus, consequamur. Eodem ornatu uestiuntur colloquia, & leuium rerum narratiōes. Age uerò, quae erat aut qualis quæstio? Heus ubi Roscio? ubi Casca? Clodius infidias fecit Miloni? Fecit: certa crux. Nullas fecit: sperata libertas. Quid hac quæstione certius? Illud colloquium, hæc rei leuioris narratio. Milo autem quum in senatu fuisset eo die quoad senatus dimissus est, domum uenit, calceos & uestimenta mutauit. Paulisper, dum se uxor (ut fit) comparat, commoratus est. In leuibus narrationibus ferè sunt eae quae iocantur. Quū autē uer esse cœperat (cuius iste non à Fauonio, neq; ab aliquo astro notabat, sed quum rosam uideret, tūc incipere uer arbitrabatur) dabat se labori, atq; itineribus, in quibus usq; eò se præbebat patiētem atq; impigrū, ut eum nemo unq; in equo sedentem uideret. Nam (ut mos fuit Bithyniae regibus) lectica octosoro ferebatur, in qua puluinus erat perlucidus, Melitensi rosa fartus. Ipse autem coronā habebat unam in capite, alteram in collo, reticulūq; ad nares sibi apponebat tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rose. Narratiōes eius rei, in qua maximè causa uer=

GĒNERIBVS DICENDI LIB.

sa uersatur, (quæ res nisi aperte demonstrata fuerit, officiet causæ uel plurimum,) à Cicerōe oratione tenui solēt explicari: ut prima narratio pro Sexto Roscio. Quas igitur numerauimus partitio-
 nes, definitiones, descriptiones, distinctiones, narra-
 rationes, confabulationes personarū, ideo potius
 gracilitate gaudent, quòd nihil aliud uolunt, quàm
 purè & dilucidè & usitato sermone monstrari. In
 quo genere sunt argumenta subtilia, quæ acutè
 colligunt, clamores & tragedias non excitant.
 Quid stultius esset illo qui relicto probandi more,
 longam & subtilem argumentationis continuatio-
 nem grandi uestiret oratione? Id neq; dialectici
 ueri, neq; eloquentiæ principes cōmittunt, ut acu-
 men differendi, & rationum abstrusam minutamq;
 naturam, lenocinio uerborū molliant, & carnem
 candidam malint quàm neruos & ossa. Pugnant a-
 critter, & ab usitato more disputandi non recedūt,
 ut hīc Cicero: patrem occidit Sextus Roscius. quis
 homo? adolescentulus corruptus, & ab hominibus
 nequam inductus: annos natus magis quadraginta.
 Vetus uidelicet siccarius? homo audax, & sæpe in
 cede uersatus? at hoc ab accusatore ne dici quidē
 audistis, &c. Nihil refert confirmationem an re-
 futationem intelligas, si modò teneas, alias argu-
 mentationes fieri magis ad probandum, alias autē
 ad mouendum: illas esse tenuis, has uero grauis
 & ardentes

IACOBI GORSKI DE

& ardenteis. Ne quis autem putet esse dissentaneum & absurdū, in caussa graui atq; sublimi parteis inueniri humileis & leueis: id efficit earum rerum quæ dicuntur, impar & inequalis ratio: quæ aut subinde stylum mutaret, si aut ars, aut artis optimus imitator haberet orationem. Quod si Trapezuntius intellexisset, nunquā pronuntiasset, omneis M. Tullij dictiões arduas ac sublimeis uideri. Sunt enim caussæ totæ graciles: ut pro Quintio, de societate: pro Cecinna, de fundo, pro Roscio Comædo de debito. Venerant in questionem parue res, & indigne summis eloquentiæ uiribus. Quum fama & caput saluum est: res familiaris aliqua ex parte uenit in discrimē; multo magis decet callide & enucleate dicere, quā tonitrua Periclis in re leui cōcitare. In omni oratione quedam figurae sunt, quæ multo melius tenuiter ac preste dicuntur, quā grauius & elate. ut extenuatio sui: Verū ita se res habet, ut ego, qui neq; usu satis, & ingenio parū possum, cum patrono disertissimo comparer. Extenuatio alterius ridicula: Non quod ei deesset ingenium: nam neq; parum facetus curre Sextus Neuius, neq; inhumanus præco est unquam existimatus. Dissimulatio sine amarore: Sæpe (ut fit) quū ipse te confirmasses, quum statuisses de pecunia mentionem facere, quum paratus meditatúsq; uenisses, homo timidus uirginali uerecūdia subito ipse te retinebas,

pro Quintio

Pro Roscio

GENERIBVS DICENDI LIB.

tinebas, excidebat repente oratio: quum cupres
 appellare non audebas, ne inuitus audiret. Id erat
 profecto. Ridet Næuium impudentem. Subiectio:
 Appellandi tempus non erat? at tecum anno plus
 iuxit. In Gallia agi non potuit? at in prouincia ius
 dicebatur, & Romæ iudicia fiebant. Interrogatio-
 nes minutæ, nō ille graues atq; acerbæ. Quid enina
 nūc agit Sextus Næuius? quæ de re cōtrouersia est?
 quod est hoc iudicium, in quo iam biennium uersa-
 mur? quid negotij gerit, in quo ille tot & talis ui-
 ros desatigat? Sumisse altercationes: Pecuniā pe-
 tit. Nunc deniq;? Verumtamen petit? audiamus.
 De ratiōibus & controuersijs societatis uult diju-
 dicari? Serò. Verū aliquādo tamen concedamus.
 Trāsitus ad docilitatē cōparatus. Docui quod pri-
 mū pollicitus sum C. Aquili, causam omnino cur po-
 stularet nō fuisse: quod neq; pecunia debebatur: et si
 maxime deberetur, omissim nihil esse, quare ad istā
 rationē perueniretur. Attende nūc, ex edicto præ-
 toris bona P. Quintij possidere nullo modo potuisse.
 Attentiōis petitio: Quod abste C. Aquili, & à uobis
 qui adestis in consilio, quæso, ut diligenter attenda-
 tis. locus: O hominem fortunatum, qui eiusmodi
 nūcios seu potius pegasos habeat. Acutæ ac tenu-
 es ferè sunt dicacitates, & facetiæ, fictiones leuū
 personarum. ut fratris Clodiæ: Quid tumultuaris
 oror? quid insans? quid clamore exorsa, & uer-
 bis par=

pro Quintio

IACOBI GORSKI DE

his paruum rem magnam facis? Vicinum adoleſcē-
 tulum aſpexiſti: candor huius te, & proceritas,
 uultus oculiq; perpulerunt. Sæpius uidere uoluisti,
 fuiſti nonnunquā in iſdem horris, uiſa nobilis muli-
 er. Illum filium familiās patre parco ac tenaci
 habere tuis copijs deuinctum non potes. E Cice-
 rone ſumito quæ ſequuntur. Ingreſſus ad parandū.
 Atq; ut facilius intelligere poſitis iudices, ea quæ
 facta ſunt, indigniora eſſe, quā hæc quæ dicimus,
 ab initio res quemadmodum geſta ſit, uobis expo-
 nemus. Diſtributio. Treiſ ſunt res, quantum ego
 exiſtimare poſſum, quæ obſtēt hoc tempore S. Ro-
 ſcio, crimen, aduerſariorum & potentia, & auda-
 cia. Criminis conſiſtentionem accuſator Erucius ſu-
 ſcepit, audaciæ parteiſ Roſcij ſibi popoſcerunt:
 Chryſogonus autem iſ, qui plurimū poteſt, poten-
 tia pugnat. Blanda repræhenſio. Quæſo Eruci, ut
 hoc in bonam partē accipias: non enim exprobran-
 di cauſa, ſed commonendi gratia dicam. Si tibi for-
 tuna non dedit ut patre certo naſcerere, ex quo in-
 telligere poſſes qui animus patrius in liberos eſſet:
 at natura certē dedit, ut humanitatis non parum
 haberes. Significatio leuitatis. Nam illa opinor tu
 quoq; concedis, leuia eſſe atq; inepta. Conuiuium cum
 patre non inibat, quippe qui ne in oppidum quidem
 niſi perrarō ueniret. Domum ſuam iſtum non ſerē
 quiſquā uocabat. Nec mirum, qui neq; in urbe ui-
 ueret.

GENERIBVS DICENDI LIB.

ueret, neq; rure uocaturus esset. Verū hac quoq;
tu intelligis esse nugatoria. Secura concessio: Esto,
causam proferre non potes. tametsi statim uicisse
debeo: tamen de meo iure decedam: & tibi quod
in alia causa non concederem, in hac concedam: fre-
tus huius innocentia. Vereor ne in numerādis tam
multis figuris, sim molestus. Ex his quas diximus,
alias generis eiusdem intelligere promptum est.
Quicquid humile est ita, ut neq; dignitate senten-
tiæ præcellat, neq; compositam, & ornatam elocu-
tionem magnopere desideret: neq; clamores uelit,
neque uehementes impetus: sed sit ferè è sermo-
ne populari, & ea ratione tum sentiendi, tum
loquendi, quam uidemus in grauioribus comœ-
dijs: in eam formam, de qua nunc agitur, opti-
mo iure includendum puto. Si tota causa proposita
sit eiusmodi: ut de finibus regundis, de stillicidijs,
de seruitute prædiorum: tota subtiliter agenda. Si
pars à parte dissentiat: aliter & aliter exponēda.
unā cum re, uerba & figuræ, et compositio crescūt.
Sed de his rebus huius generis satis: quæ uerba, &
quam elocutionem postulent, deinceps uidendum
erit. Sed antequam elocutionem generum infor-
memus: subiicienda est principiū uerborum, & diui-
sio, & explicatio. Sic enim adolescens facilius ea,
quæ de singulorum generum elocutione dicentur,
intelliget.

IACOBI GORSKI DE

Verborum diuissio.

Tota igitur uis elocutiōis constat: uerbis aut singulis, aut coniunctis. Singula debent esse Latina, perspicua, ornata, & ad id, quod efficere uolumus, accommodata. Coniuncta: emendata, collocata, & figurata.

Singulorum diuissio.

Singulorum autem ratio duplex est. Alia sunt propria: alia reperta, & aliena.

Propria, quæ & qualia esse debent?

Dicuntur igitur propria, quæ cum rebus ipsis planè nata sunt: & quasi certa uocabula rerum. In quibus uidendum: quæ sint Latina, quæ usitata, quæ bene sonantia, & quæ rem optimè explanent.

Quæ sunt Latina?

Latina ea dicimus: quibus Latini auctores usi sunt, qui proprietatem & puritatem lingue sue retinuerunt, nihil peregrinum admiscētes: quales sunt, Cicero, Terentius, Cæsar, Vergilius, Plautus, & ceteri multi ueteres, quorum scripta extant. Nam qui peregrini in Romanam ciuitatem recepti sunt, impurius semper locuti: puritati Latine, patrium ac peregrinum quiddam admiscētes.

Que

GENERIBVS DICENDI LIB.

Quæ vſitata?

Vſitata uerò ſunt: quæ à bonis authoribus uſurpantur. Nam quæ aut raro, aut nunquã in bonis authoribus reperiuntur, fugienda ſunt. Vt enim maxima uirtus eſt in dicendo, uſitatis uti: ſic inuſitatis & raris, ſummum uitium.

Quæ bene ſonantia?

Bene ſonantia ſunt: quæ ſono pleniore, non ſine uoluptate, aures ingrediuntur. Quod genus ſunt primum ſuperlatiua. ut: conſpectus ueſter multò Pro Lega.
Maſilia. iucundiſſimus: hic locus ad agendum ampliſſimus: ſonantius eſt, quàm ſi iucundior & ampliior dixeris. Deinde pluralia, multò melius quàm ſingularia Pro Corne
lio Balbo ſonant. ut: Si authoritates patronorum in iudijs ualerent: ſonantius eſt, quàm authoritas patroni. Verbalia item optimè ſonant. ut: dominatrix animi cupiditas, ſonantius: quàm domina. regnator Aſiæ: quàm rex. Sed & composita ſimplicibus longè melius ſonant. ut conſceleratus, conſuprare, ex-cruciari: quàm ſceleratus, ſtuprare, cruciari. Illa præterea quæ plures ſyllabas habent, ut tempeſtas quàm tempus: moderatio animi, quàm modèſtia: dimicare uel conſligere, quàm pugnare. Sed & iſta quæ longis conſtant ſyllabis: ut princeps, quanquã, etſi, ſonantiora ſunt: quàm primus, & licet. Et in quibus, r & o adhibentur: ut ros, mos, quam-

IACORI GORSKI DE

Vocaliū fo
nus qualis

uis monosyllaba sint: optime tamen sonant. Item ea,
in quibus adhibetur a. ut implicatum, quā impli-
citum, pleniore sono profertur. Nam a & o uoca-
les sonore sunt: u & i leniore proferuntur sono: e
uerò media est inter eas: moderatiusq; quiddā ha-
bet. quod uel in hoc ipso uerbo, moderatius, quo
nunc usi sumus, animaduertere licet: cui omnes
uocales incluse sunt. Atq; ut uocalis consonan-

Consonantiū
sonus

tior est altera: ita & consonans consonante. Se-
miuocales sonantiores sunt mutis: aspiratæ tenui-
bus: ut Phalaris sonantius, quā Fabius: quod alte-
rum aspiratam primam consonantem habeat, alte-
rum tenuem. Atq; equidem ex his, quæ de bene so-
nātib; dicta sunt, quæ min⁹ bene sonāt facillē fu-
erit iudicare. Quæ qui copiosius discere uelit, Stre-
bai librum primū, De collocatiōe & electiōe ora-
toria euoluat: simulq; Sturmij libellū De periodis.
Hi nāq; de sono literarū multa, nō sine exēplis, præ-
ceperant: nobis interim satis sit, digitum ad flumi-
na intendisse. Atq; equidem hæc sunt, natura bene
sonantia: quæ adolescens, cum res postulabit seli-
get. quod tamen non semper, nec in omni materia
fieri debet. nam neq; ea repudianda, quæ leniore
proferuntur sono: est & his sua materia, & locus:
ut mox patebit.

Quæ verba maxime rem explanant:

Quæ

GENERIBVS DICENDI LIB.

Quæ grauiora fiunt, maiorem uim habent: Vel bonitatis: ut charitas, pietas, grauius quàm amor, aut beneuolentia: clementia, quàm bonitas: magnificentia, quàm liberalitas. Vel quæ magis uitium exprimunt. ut latro, grauius quàm fur: parricida, quàm homicida: impius, quàm improbus: perditus, & p=fligatus, quàm malus. Vel quæ uim nocendi maiore habent. ut trucidare, quàm occidere: exterminare, quàm eijcere: excruciare, quàm torquere. Vel quæ magis prosunt: ut curare, quàm medicari: restituere, quàm reducere: sustentare familiam, quàm nutrire, grauius est.

Quæ sunt quæ rem minus explanant?

Rem autem minus explanant: quæ his contraria sunt, quæ rem optime explanare diximus. Vt quæ uel minorem uim bonitatis habent: ut amor, quàm charitas: bonitas, quàm clementia. Vel quæ minus uitium exprimunt: ut fur, quàm latro: dolus, quàm fraus. Vel quæ uim nocendi minorem habent: ut occidere, quàm trucidare. Sed hæc ex suis contrarijs intelligi facile possunt.

Quæ sunt reperta, & aliena?

Aliena autem dicuntur, & reperta: quæ Aut translata sunt: ut ardere, pro irasci, uel uehementer cupere: flos ætatis, pro adolescentia. Vel ex alijs facta

IACOBI GORSKI DE

lijs facta. quod bisariam fit: Aut enim compositio-
 ne: ut soliuagasferas, quòd solæ uagātur, dicimus:
 Sic contrucidare, compositione est nouatū: sic post-
 liminium, grandiloquus, uersiloquus, examinare:
 quæ composita ex simplicibus, noua sunt nata. Aut
 inflexione, & analogia: quod fit, cū uerbum sim-
 plex modicè inflectendo, aut deriuādo, siue ex Græ-
 ca, siue ex Latina lingua nouamus. quæ ratio, uete-
 ribus magnam uerborum copiam peperit. Hinc
 enim illa sunt nata, Fimbriatus, Fibulatus, Consu-
 latus, Prætura, Dictatura, decimare, aquari, ligna-
 ri, lignatores, aquatres, philosophari, syllaturire.
 Hac ratione à beato beatitas, ab igne ignesco, à pa-
 ro parabilis nata sunt. Inde illa, quæ Cicero tertio
 de Oratore libro recitat, uenerunt: indigenitalis,
 ubertas, incuruescere. Aut noua omnino fiunt, quæ
 antè inaudita fuerunt: quomodo Cicero, qualita-
 tem moralem, innumerabilem, herbescere, sylue-
 scere, & alia quàm plurima finxit. Quod tamen
 nostro hoc tempore fieri non licet: nisi res eius-
 modi nascantur, quæ prorsus nomine careāt. ut
 bombardæ: quod nomen rei nouæ nouum, per
 Onomatopœiam datum. Sunt tamen multa Chri-
 stianorum noua: qualia sunt apostolus, missa, euā-
 geliū, baptismus, baptizare: & cetera, ueteribus
 Latinis inaudita, cum religiōe Christi nata. de quib-
 us Strobæus libro primo, De electiōe uerborum.

Vel mu-

GENERIBVS DICENDI LIB.

Vel mutuo sumuntur, quæ abusiua dicimus. ut sperare, pro timere: æquum ædificare, pro fabricare: parricida, pro eo qui fratrem, aut sororem occiderit. Aut cum sumuntur prisca & inusitata: quæ tamen media sunt, inter reperta & propria: atq; ut Cicero ait, in proprijs sunt: nisi quod raro utimur. quæ cum assumuntur, reperta & nouata dicuntur. è quibus multa sunt, quæ maiestatem quandam orationi afferunt. qualia sunt: soboles, proles, effari, nūcupari, rebar, opinabar, & alia permulta: in quibus cōsectandis Salustius, usq; ad reprehensionem, diligēs fuit. Nouantur præterea uerba, atq; reperiuntur, additione ad nomen: quod schema Græcis ἐπιθετοὺς uocatur. ut frequens conspectus, audax iuuentus, auarus senex, sanguinaria iuuentus, animus Catilinarius, prudens imperator, miles strenuus. Vt breuiter concludam, quicquid per aliquem tropū dicitur, inter reperta & aliena Ciceroni referri placuit. Ex hoc genere sunt Metonimie: ut Ceres, pro frumēto: Mars, p bello. Item Onomatopœie, ut clangor tubarū. Synecdoche item: ut subdere calcaria equo, pro currere. Antiphrasis item: quod genus sunt Paræ, quod nemini parcant. Metalepses: quo genere usus Vergilius, cum diceret aristas, pro annis: spelūcam atram, pro pfunda. Antonomasia item: quomodo Oratorem, pro Cicerone: Poëtam, pro Vergilio: Crassum, pro diuite: Neronem, pro crudeli

IACOBI GORSKI DE
crudeli dicimus. Huc pertinet, Allegoria, Ironia, Hy-
perbole, siue superlaciones: & omnino omne ge-
nustroporum, quodcunq; in orationem cadit.

Communia propriis & repertis.

Quæ sunt sublimia?

Sublimia sunt, quæ dignitate & amplitudine
splendescunt: ut nomina decorum, uirorū illustri-
um, gentium, populorū, regnorum: & omnino om-
nium rerum magnarū, in quibus maiestas quedam
elucet.

Quæ humilia?

Quibus contraria sunt humilia: quibus res &
personæ humiles explicantur: ut capella, caseus,
corylus, Lycisca, Melibœus, Tityrus, nucula, sa-
xa: & cætera huiusmodi, quæ in humilium rerum,
& personarum explicatione, adhiberi soleant.

Quæ sunt leniora?

Leniora autem dicimus, quæ sono leniori, aures
ingrediuntur: ut lumen, quàm lux: lagere, quàm la-
chrymari: molestus, quàm atrox, aut infestus: ma-
la, quàm maxilla: palus, quàm paxillus: in quibus x
litera uastiores efficit sonum.

Nitida quæ sunt?

Nitida sunt splēdida, munda, atq; ornata uerba:
ut con

GENERIBVS DICENDI LIB.

ut conspectus multò iucundissimus, non mei mune-
 ris, impar negotium, nitidiora sunt: quàm, non me-
 um est officium, conspectus iucundus, inæquale ne-
 gotium: exorsus orationis, quàm principiu. Atq;
 hæc facile cognoscuntur, ex suis contrarijs: quæ sunt
 sordida, & obscæna, & quodāmodo horrida, atq;
 agrestia. Et sordida quidem sunt, cum obscænis:
 quæ uilem & abiectam materiam tractant: ut ca-
 care, sterco, oletū, meijte, sterquilinium. quæ etsi
 Latina sunt, & in sua materia locum habent: ta-
 ment oratori, cuius oratio uerecunda esse debet, fu-
 gienda. Cuius exemplum est, Ciceronis illud in An-
 toniū, secunda oratione: Sumpsiſti iuilem togam,
 quam statim muliebrem stolam reddidisti. Infan-
 dam Venerem Antoni, obscænos concubitus hone-
 ste circūlocutus est: à uerbis horridis, & obscænis
 abstinens. Sunt & metaphoræ sordidæ: ut sterco
 curiæ, Glaucia: caſtratam Rempub. morte Afri-
 cani: quas orator fugiet. Poëta tamen in his, ut in
 omni genere, liberiores sunt. Horrida autem & a-
 greſtia dicuntur: quæ sono uastiore, & insuauis pro-
 nunciantur: qualia sunt ſpecierum & ſpeciebus: cū
 me, cum te, cum nobis, cum uobis. Item ſeſtertio-
 rum nummorū: quæ Ciceroni aſſeriora uisa, quàm
 ut purgatis auribus perferri poſſent. Quare pro
 ſpeciebus & ſpecierum, formarum & formis: pro
 cum me, cum te, mecum, tecum, ſecum, nobiſcum,
 uobiſcū,

Cic. in 3. de
 Oratore

IACOB I GORSKI DE

uobiscum: & sestertiū numū, pro sestertiorum
numorum, dicendum esse censuit: quòd in alteris
obscenitas, & asperitas, in alteris nitor & mun-
dities quædam sit.

Grandia uerba, & parua quæ sunt?

Grandia, & magna uerba, quæ Horatius sesqui-
pedalia appellat, cum paruis collata, facilius co-
gnoscentur. Sunt enim grandia: quæ cū alijs col-
lata, ea ipsa, quibus conferuntur, uel syllabarum,
uel temporum & interuallorum numero superāt:
ut mater, grandius est temporibus, quàm pater:
priorem enim producit, trium temporūq; est: pater
uero, utraq; breui, duo tempora habet. Ita in-
gentes gratias, grandius, quàm magnas gratias:
quòd in altero, tres longæ syllabæ sunt, & tem-
pora sex: in altero, duæ syllabæ, tempora quatuor.
Tempestas autem, tempus utroq; superat: in
illo syllabæ tres, tempora sex: in hoc syllabæ duæ,
tempora tria. Vt autem grandia fiunt multitudine
temporū, atq; syllabarum, aut utroq;: ita parua
paucitate, aut temporum, aut syllabarum, aut
utroq;. Temporum ratione, ut breuia: ut legitur:
fragilis: in quibus omnes breues sunt. Syllabarū:
ut res, est. Vtroq; simul: ut uir, sit, Deus, gracilis.

Verba grauiā.

Verba

GENERIBVS DICENDI LIB.

Verba graua primum à rerum pondere dicuntur: ut incestum, flagitium, scelus, peculatus, sacrilegium, proditio, parricidium. Deinde ab intellectu significantiore: qualia ea sunt, quæ rem maxime explanare diximus: ut charitatem, quàm amorem: procellam, quàm uentū. Sunt præterea grauiora interdum trāsata, proprijs: sic ardor, quàm cupiditas: inflāmus, quàm iratus. Metonymiæ item: ut Martem fatigare, pro pugnare: Græciā concitare, pro Græcis excitatis. Item ea, quæ per Synecdochen, Allegoriam, Periphrasim dicuntur: ut si orandi facultatem, pro Rhetorica dicas. An-tonomasiæ item: quo modo Oratorem, quàm Demosthenē grauius dixeris. Auxeses item, et amplificationes: ut si dicamus, periisse, nullum esse, eum qui aliquo incommodo afficitur: bellum finitū, pro finito: deuorasse, pro comedisse. Ipsa etiam Epitheta, præter incrementum, orationi afferūt grauitatem: ut diuina, atq; incredibilis uirtus: tantum, tamq; arduum bellum: uastus gurgēs: horrendū scelus.

Verba grauiā & sublimia, eadem & diuersa esse.

Non ignorabis etiam, idem uerbum & graue et sublime dici posse: ut diuinus imperator Pompeius, graue & sublime est. Nam significandi pondere,

IACOBI GORSKI DE

& dignitatis amplitudine, auget & ornat Pöpeij
 personam. Est tamen discrimen inter sublimia, &
 graua: grauitas, est ponderis: sublimitas, digni-
 tatis. graua plus uehementiusq; significant: subli-
 mia magnificentius, ac leuius. Astra, diuos, hero-
 as, principes uiros, imperatores, & multa alia, su-
 blimia & graua dicimus: quæ dignitatis honore
 conspicua sunt. Non enim ualidiora sunt, in gra-
 dibus augendi: sed dignitate præstantiora. Adde
 quòd sublimia, non turpitudinem, sed eximium splē-
 dorem habent: at nefarium scelus, infandam An-
 tonij libidinem, impudentiam singular m, supra
 & sacrilegia Verris, inter graua numerabis.

Leuia Verba.

Contraria grauib; leuia sunt: ut deceptū esse,
 oberrare, subirasce: attigisse, quàm pulsasse, aut
 uerberasse: commoueri, quàm indignari: inimicus
 quàm hostis: ædicolæ, quàm domus: oppidum, quàm
 urbs, aut ciuitas, leuiora sunt. Atq; ut graua am-
 plicationi: ita hæc diminutioni, atq; extenuandis
 rebus conueniunt.

Verba volubilia & tarda.

Tarda uerba, quæ lento quâsi gradu incedunt,
 tardeq; feruntur. Sunt autem tarditatis uerborum
 tres causæ. Prima, productio. quæ enim uerba syl-
 labas

GENERIBVS DICENDI LIB.

labas producant, ea tarda sunt: qualia sunt spon-
daica: ut aure, lauri, duræ, felices. Item Molossa,
quæ tribus longis Molossim reddunt pedē: ut pri-
mates, confirmant, maturant. Dispondeæ item,
quæ spondeis duobus constant: ut regnatores, con-
tabescunt: & cætera, quæ longas syllabas habent.
Productio enim syllabarum, tarditatem orationi
affert. Secunda, uerborum proceritas: ut legatos
iniuriosius tractauerunt: præsertim si aut omnes
syllabæ, aut plures sunt longæ: quanquam & bre-
uium multitudo, grauitatis non omnino sit exers.
Sunt autem uerba procera: quæ multas syllabas,
præsertim longas habent. Tertia eius ipsius tar-
ditatis causa, hians & aspera compositio: non illa
quæ in duobus uerbis est: qualis hæc: Ego omni of-
ficio: sed ea, quæ syllabas in eadem dictione asperi-
us coaugmētat. Quod fit, cū aut uocales plures,
sine interiecta consonante colliduntur: ut Laoco-
on, Machaon. aut plures consonantes, sine uocali
interiecta coniunguntur: ut, Abstulit monstrū Mene-
steus. In his enim proferendis, spiritus intersistit in
conatu: ac ueluti quibusdam salebris interclusus,
eluctando moratur impetum: & antè nonnullum
tempus absunit, quā de syllaba, in syllabam ser-
tur. Atq; ut tarditatis tres causæ sunt: ita & ce-
leritatis his contrariæ. Prima syllabarum breui-
tas, quæ orationem celeriter præcipitat: altera syl-

Vel hinc
coniz

IACOBI GORSKI DE

labarum paucitas: tertia æquabilis & mollis con-
nexio. Qui igitur uclit tardius in dicendo ince-
dere: ea uerba leget, quæ uel longas, uel plures,
uel durius cõagmentatas syllabas habent. Nam qui
ardenter dicunt, ac celerem conficiunt dictionem:
eis ea uerba querenda, quæ uel pauciores sylla-
bas, uel breues, & sine asperitate cõiugmentatas
habent. Vt enim tarditas proceritate, productio-
ne, aspera & hiulca syllabarum cõagmentatione
conficitur: ita uolubilitas & celeritas, contractio-
ne, paucitate, & æquabili iunctura syllabarum,
(quæ breuibus, quæ paucis, quæ equaliter coniũ-
ctis constant syllabis,) uolubilia sunt.

Verba corrupta, & integra.

Integra uerba sunt, quibus nihil est detractũ, nihil
additũ, nihil immutatũ. Corrupta autẽ contrã: qui-
bus aut additũ quippiã est, aut detractum, aut im-
mutatum: ut integrum est, Sestertiorum numorũ:
corruptum, Sestertiũ nummũ: axilla, paxillus,
maxilla, taxillus, uexillum, integra: ala, uelum,
palus, mala, corrupta. Ex his enim literã uastiorẽ
x, consuetudo elegans Latini sermõis euellit: auri-
bus seruiens. Atq; hĩc diligentius uidendum, quæ
uerba integra meliore sonant sono, quibus item
detrahendum, aut addendum quippiam sit: sester-
tiorum numorũ, aspera sunt: sestertiũ nummũ,
mollia

GENERIBVS DICENDI LIB.

molliora. At armũ iudicium, pro armorum, integro asperius et insuauius est. Fabrũ, procũ, audeo (inquit Cicero) dicere: non fabrorũ, & procorum. Que concisio, frequẽtiõ in masculinis est: in neutris non item. Poẽtẽ in concidendis, mutãdis uerbis, in addendo, detrahendo, libertores sunt: qui induperatorem, Mauortem, pro imperatore, & Marte dicunt: interpositis syllabis, in medijs dictionibus. Sic farier orsus, dicier audiui: quibus syllaba additur. Sic olli subridens: uenit & upilio: pro illi, et opilio: in quibus primæ uocales mutatae sunt. Quæ in ratione, consuetudinem doctorum imitari debemus. neq; enim temere, aut cõcidenda, aut immutanda uerba. Sunt quæ concisiones, & immutationes non solum admittunt: sed etiam postulant: Triumuirũ capitalium perpetuò dicimus, non triumuirorum: quod officij nomen est. Sunt quæ sine uitio, aut concidi, aut mutari non possunt: ut armũ, pro armorũ, non uult dicere Cicero. Sunt quæ & integra & concisa Latine dicuntur: quælia sunt, amassi, & amauisti: clamarũt, & clamauerunt: ac cætera, quæ passim occurrũt, ab authoribus usurpata: usu, & consuetudine comprobata. Nam quæ temerẽ aut conciduntur, aut immutantur, barbarismo subiiciuntur: qui sit, aut detrahẽdo, aut addendo, aut immutando, aut transponendo. Atq; huc pertinent, protheses, Epentheses, Pa-

C A ragoge:

IACOBI GORSKI DE

ragogæ: aphereses, syncopæ, apocopæ: quæ pœtis
metaplasmi dicuntur.

Agrestia.

Sunt & agrestia uerba: quæ sono illiberali, &
iniucundo, aures offendunt. Qualia Ciceroni, speci-
erum, & speciebus uisa sunt. Antiqua multa sunt
ex hoc genere: quale est: duint, sient, fors, suat, &
dice, face: quæ posteriores repudiarunt, & molli-
ora pro his reposuerunt: ut dent, sint, dic, fac.

Quæ sunt barbara?

Sunt & barbara uerba: quæ & ipsa adolescen-
ti, qui purè & Latine dicere contēdit, diligenter
cognoscenda sunt. Non quidem eo consilio, ut eis
aliquando utatur: (nam, ut diximus, turpe est, &
libero homine indignū, barbarè loqui:) sed ut ea
cognita facilius à sua dictiōe semoueat: ne, dum La-
tina putat, totam dictiōem deformet eorum ad-
missione. Sant autem multa ex his, quæ specie La-
tinitatis incautis imponunt. cuiusmodi sunt: stuba,
pro uaporario: guera, pro bello: saluus cōductus,
pro fide publica: bannum, pro exilio, & pro scri-
ptione: & cætera infinita: quibus homines ineru-
diti, cum Latinis permistis, sermonis Latini puri-
tatem sustulerunt. Quorum plurima, in annota-
tionibus in Pandectas, notauit Budens: atq; pro eis
Latina

GNERIBVS DICENDI LIB.

Latina reposuit: ac in suum locum, à quo cum summa iniuria, & communi damno dimota erant, restituit. Sed de singulis uerbis satis dictum esse puto: ad coniuncta transibimus: admonitis adolescentibus dicendi studiosis: multas esse appellatiões uerborum: quæ uidentur ab his, quæ hactenus explicauimus, diuersa genera cõstituere: cum ea nomine tantum, & appellatione differat: re ipsa cum his eadem sint. Quod genus sunt: elegantia, uenusta, pulchra, scæda, inelegãtia, iucunda, tristia, bona, mala, apta, inepta, lecta, non electa, pœtica, nō oratoria, absurda, dilucida, obscura, triuialia: quæ omnia, in superiora genera cadunt. Nam elegantia, uenusta, pulchra, iucunda, bona, lecta, eadē planē re ipsa sunt: nomine diuersa. Suntq; ea, quæ uel significatione, uel sono demulcēt aures, & animum: qualia sunt: grauiā, sublimia, dilucida, sonantia, rem bene explanantia. Quæ igitur de illis dicta sunt: eadem de his statui oportet: neq; alia explanatione opus eis fuerit. Inuenusta autem, inepta, rustica, triuialia, absurda, non electa, mala, barbara, obscura, ex eodem genere sunt: eadēq; trutinā æstimatur. Nam ut illa superiora, orationi decus & cōmendationem afferunt: ita hæc penitus eam deformant, atq; inquinant. Quare ut illa expectanda sunt: ita hæc omnibus modis fugienda. Quod si eis aliquando uti cogimur: cum præmunitione orationi inferenda erunt: quod genus sunt: si ita licet loqui:

IACOBI GORSKI DE
loqui, ut ita dicā, ut isti loquuntur. &c. cuiusmodi.

In verbis coniunctis, quæ spe-
ctanda sint?

Atq; hactenus de singulis: nunc ad cōiuncta ue-
niamus: quæ diximus debere esse emendata, collo-
cata, & figurata. Emendata sunt: quæ eam ha-
bent consecutionem, quam Grāmatici debere esse in
oratione contexenda censent: ut uidelicet numeris,
generibus, casibus, personis cohæreāt: ut casus uer-
bis aptè & præponantur, & subiiciantur: ne quid
sit, quod à legibus emendatæ structuræ dissideat.
cuius rei præcepta, cum alijs, tū uerò Linacæ, qua-
tuorlibris posterioribus, De emendata structura
sermonis Latini, summa cum diligentia tradidit: to-
tam illam constructionem, in iustam, & figuratam
partitus. Collocatio autē spectatur, in apta uer-
borum structura: ut uidelicet extrema eorum, ap-
positè atq; molliter cōmittantur: ne concursu uo-
caliū hient: aut consonantiū contextu, asperiores
efficiant sonū: utq; eo ordine contexantur, ut ora-
tionem numerosam efficiant: quod erit, si longæ syl-
labæ breuibus, breues longis, lege certa permisce-
antur: ut lōgæ potiùs in extremo periodi, quàm bre-
ues adhibeātur. Neq; enim quoduis uerbū, quouis in
loco, in loco ponendū: collocāda sunt, nō proijciēda
uerba. Cōspectus, multò incūdisimus, aptè cecide-
runt

GENERIBVS DICENDI LIB.

sunt uerba: conspectus iucundissimus, multò, aut,
multò conspectus iucundissimus, non item: mutato
ordine uerborum, dignitas orationis atq; maiestas il-
la, quam apta collocatio peperit, dissoluitur atq;
perit. Quae de re, quoniã quædam in libro De peri-
odis dixi: nunc omitto. Atq; tota illa doctrina, quã
illis complexi sumus libris, nihil aliud docet: quã
collocationem aptam uerborum. Quid enim a-
liud Periodus est: quã apta uerborum com-
prehensio? quid numerus: quã uoces aptè inter se
collocatae? Neq; enim aliunde numerus nascitur:
quã ex apta inter se uocum admistione. Quod ita
esse, Ciceronis uerba in oratoria Partitione testan-
tur: quæ quoniam maxime ad hunc locum pertinet,
subijciam. Numeri quidam sunt in coniunctiõe ser-
uandi, consecutioq; uerborum. Numeros aures ipsæ
metiuntur: ne aut nō cõpleas uerbis, quod propo-
sueris: aut redundes. Consecutio autem, ne gene-
ribus, numeris, temporibus, personis, perturbetur
oratio. Nam ut in simplicibus uerbis, quod nō
est Latinũ: sic in cõiunctis, quod non est consequens,
uituperandum est. De figuris dicendũ esset: nisi eã
partem eloquendi, atq; ea uerborum ornamenta, à
multis copiosè explicata essent: adeò ut qui uellet
aliquid de ea parte præcipere, nihil aliud, quã
actum agere, & otio abuti uideatur. Quare his
missis, ad genera dicendi singula informãda redi-
bimus.

IACOBI GORSKI DE

bimus. Interim tamen, ut adolescentes quæ ad or-
natū uerborū requirantur admoneamus, figuram
subijciamus: in qua breuiter, & singulorum & cō-
iunctorū uerborū capita, summa cōplectemur: ut
habeant quasi oculis propositum, quō semper suas
curas conuertant: atq; quid eis ad eam rationem
comparandam necessarium sit, uideant.

Verba alia.	Propria, et Latina, usitata, be- Singula: quæ Ci. uult esse Latina, propria, ornata, et rebus apte ac- comodata. quo- rū ratio duplex est:	natia: quæ ne sonantia, rem be- debent esse: ne explanantia.
	Aliena, & reperta: ut ea quæ per tropū quæ- piā dicuntur	Trāslata cōpositiōe nouata, inflexione, Prisca, noua, Ad nomē addita, Me- tonimia, metalepses,
	Emendata: spectantur in cōstructiōe, &	Synecdoche, Antono- masia, Catachresis, Allegoria, Ironia, hy- perbole, Acyrologia & quicquid Tropo- rum est. †
	Coniuncta: quæ iusta, & si- debent esse, gurata: de qua Linacer.	
	Collocata: in apta uerborū connexionē, atq; cōmis- sura: ne hient uocalium cōcursu: uel asperius cō- sonantes committantur: ut numeros apte misceant: periodis, mēbris & incisis distinguantur.	
	Figurata: figura dictionis, orationis, sententiæ, 4. ad Heren. Cōmua	

GENERIBVS DICENDI LIB.

† Cōmunia natiuis & repertis: parua, magna, si-
tida, lenia, sublimia, humilia, tarda, uolubilia, ob-
scena, uerecūda, pudica, integra, corrupta, leuia,
aspera, barbara, uenusta, inuenusta, elegantia, pul-
chra, sœda, iucunda, tristia, bona, mala, pœtica, or-
ratoria, electa, inelecta, cōposita, simplicia, diluci-
da, obscura, triuialia, rusticana.

Quæ sit elocutio tenuis.

De uerborum tam singulorum, quàm coniun-
ctorum natura, satis: de qua post M. Ciceronem,
atq; Fabium Quintilianum, multi præceperunt: è
quibus, qui uolet, eam loquendi partem cognoscat.
Totus liber Strebæi primus, in uerborum distincti-
one, atq; explicatione uersatur: ad quem quidem
librum, ut sæpe feci, adolescentes dicendi studio-
sos remitto. quam elocutionem, quæ uerba, quam
compositionem, quæ ornamenta subtile genus dicen-
di recipiat, uideamus. Atq; equidem principiò sci-
endū est: quod Cicero in suo perfecto Oratore te-
statur: submissum (siue genus dicendi, siue ipsum
oratorē, ut ille ait) consuetudinem loquendi quo-
tidianam, & uerbis & sententijs imitari: atq; pro-
pterea ab indifertis, re ipsa plus quàm opinione differ-
re. itaq; sæpe esse, ut qui eum audiant, quāuis ipsi
infantes & in dicendo inopes sint: tamen illo modo,
confidūt se posse dicere. ueluti cū audimus Cice-
ronem ita narrantem: Milo autem cū in senatu
fuisset

fuiſſet: eodem die. quoad ſenatus dimiſſus eſt, domū
 uenit: calceos, & uestimēta mutauit: pauliſper dū
 ſe uxor (ut ſit) comparat, cōmoratus eſt. & quæ
 ſequuntur, in eadē narratione: quæ eo in loco, te-
 nue & ſubtile genus dicendi recepit. Et pro Ce-
 cinna: Deijciōr (inquis) ſi quis meorū deſcitur:
 omnino iam benē agis, à uerbis omnium recedis, &
 æquitate uteris: & quæ deinceps conſecuta ſunt.
 Quis nō putat ita ſe poſſe dicere, ut in his locis di-
 xit Cicero? cū reuera hoc fuerit difficile. Nam o-
 rationis (inquit Tullius) ſubtilitas, imitabilis qui-
 dem illa uidetur exiſtimanti: ſed nihil experiēti
 minus. Quod & Horatius in Arte, ita eſſe his uer-
 ſibus teſtatur: Ex noto fictum carmen ſequar: ut ſi-
 bi quiuis ſperet idem: ſudet multum, fruſtraq; la-
 bore Ausus idem. Neq; enim (ut Fabij utamur
 uerbis) cuncta in eloquentia experti, difficilius re-
 perient: quā id quod ſe dicturos fuiſſe omnes pu-
 tant, poſtquam audierunt: neq; certē temere id ita
 contingit: nam eſi hoc genus dicendi non plurimi
 ſanguinis eſt: habeat tamen ſuccum aliquem opor-
 tet: ut etiam ſi illis maximis uiribus careat: ſit (ut
 ita dicā) integra uale tudine: hoc eſt, eſi ſubtile ge-
 nus dicendi, non tot ornamentis abundat: neq; tan-
 tis uiribus excellit: tamen firmū eſt: & ad probā-
 dum, quodcunq; opus ſuerit, aptum.

Cice. in ora-
 ture pfecto.

GENERIBVS DICENDI LIB.

Non eandem formam in hoc genere oratores tenuisse.

Atq; equidem in hoc genere dicendi, alij callidi, & tamen dedita opera impolliti, & rudium similes, & imperitorum uideri uolunt. qualem M. Antonium, & Cottam fuisse ferunt: qui probabiliores suas orationes fore arbitrati sunt: si literas nescire putarentur. Eruditio enim, & ius dicendi studio comparata, suspecta in causis ueris semper fuit.

Alij in eadem ieiunitate, & tenuitate dicendi concinniores: id est, faceti, florentes, & leniter ornati. qualis Iulius Cæsar, Catuli frater, (qui apud Ciceronem, libro Oratorio secundo, de facetijs disputat) fuisse perhibetur. Quo genere sunt Epistola Ciceronis lib. 7. ad Trebaciũ: & ad Papyrium Petum libro 9: quæ & faciles sunt, & leniter ornate. Ad Titum certè Pomponium Atticum, huius generis plurimæ inueniuntur. Nam Cicero frequens est, in hoc genere dicendi. Sunt multi loci eius in orationibus subtiles, faceti, et florētes. qualis ille p. Cecinna: P. Cæsennius author fundi, non tam auctoritate graui, quàm corpore: & argentarius Sextus Clodius, cui nomen est Phormio, nec minus niger, nec minus confidens, quàm ille Terentianus est. Inter Græcos autem, Attici in hoc genere faciliē principes fuisse dicuntur: Vnde Attica eloquentia dicta, pressa, subtilis, & faceta. Sed hæc pluribus for-

Post Cicero
nis tēpora Tu
dex se conte
mini putabas
si orator ne
glecto cultu
simplicitate
oratio, is u
teretur cum
non solum se
doceri, sed e
tiam delecta
ri cuperet.

bus fortassis, quàm compendium, quod instituiamus,
postulat: singula uerba huius generis dicendi uideamus.

Verba natia & propria, singula generis dicendi pressi.

Sit igitur in hoc genere (ut Cicero precipit) sermo purus, & Latinus: dilucidè planèq; dicatur: quid doceat circūspiciatur: nihil affectatum, nihil amplum adhibeatur: non ita tamen foedè, & enormiter: ut ad barbarismum prolabamur. Est enim flagitium quoddam, barbarè loqui: & indignū uiro liberaliter instituto. quod qui affectant, ut quasi familiares esse uideantur, ex oratorum numero sua uoluntate se eximunt. Ex illis uerborum generibus, quæ in ordines descripsimus, ut quum opus esset, in usum uocarentur, assumit Latina: quoniā frustra petūtur ornāmēta prodigiōse linguæ, quæ primis ingressibus omnium disciplinarum sit exclusa. Assumit humilia multa: nempe quibus ad explicandam rem tenuem, in hominum cœtu, citra deformitatem possit uti. Urbana esse debent, & ingenui moris: non illius rusticanæ uasitatis, quæ ab humanitate semota est. Deligit pudica, nitida, usitata, propria. Priscis, & nouis, utitur rarò. Illa ad grandiloquentiā: hæc ad suauitatem potius accommodatur. Sæpius exilia quàm sonantia, parua quàm grandia, uolubilia quàm tarda, lenia quàm aspera inducit.

GENERIBVS DICENDI LIB.

Inducit. Nunc integris, nunc concisis agit: ut usitata loquendi consuetudo persuadet. Id quò facilis rudes intelligent, agemus exemplo: Operæ precium erat, si animaduertis iudices, negligentiam eius in accusando considerare. Credo quum uidisset qui homines in hisce subselijs sederent, quæsisse: num ille, aut ille defensorus esset: de me ne suspicatum quidem: quòd antea causam publicam nullam dixerim. Postquam inuenit neminē eorum, qui posset et solēt: ita negligens esse cœpit, ut quum in mentem ueniret ei, resideret: deinde spaciaretur: nonnunquā etiam puerū uocaret, credo cui cœnā imperaret: prorsus ut uestro cōfessu, et hoc cōuentu, pro summa solitudine abuteretur. Audis hīc purā & inæffectatam loquendi consuetudinem, sermone populi tersiorem: summa grauitate multò submissiore. uerba nec impudica, nec sordida, nec inusitata, nec impropria: nec strepentia grauitè, nec incedentia superbe, nec tardè repentia, nec concurrentia asperè. Humilia quædā, ut hæc: Nonnunquā etiā puerū uocaret, credo cui cœnam imperaret. Reliqua de medio sumpta: quæ omni dicendi formæ, sed aliter & aliter composita, & figuris, & grauioribus uerbis ornata conueniant.

Singula & assumpta, quæ & qualia requiruntur, in subtilitate dicendi:

D

Tenus

Oratio tenuis
is qualis.
pro Sexto
Roscia

IACOBI GORSKI DE

Tenuis ille Orator (inquit Cicero) modò sit elegans, nec in faciendis uerbis erit audax: & in transferendis uerecundus, & parcus: & in priscis, reliquisq; ornamentis & uerborũ, & sententiarũ demissior: translatione fortasse crebrior: quæ frequentissime sermo omnis utitur, non modò urbanorum, sed etiã rusticorũ. Idem paulò post: Utatur uerbis quàm usitatissimis: translationibus quàm mollissimis.

Quæ sit ratio coniunctorum, in genere dicendi subtilis?

Cognita ratione singulorũ uerborum, in hoc genere: ad collocationem ueniendum est. (Nam de emendata eorũ structura, nihil hoc loco agamus: tota ea ratio, à Grammaticis, huc afferenda est.) Neq; quisquam putet, se rectè collocaturũ: qui nõ prius emendatè construxerit. Quare componendæ orationis studiosus, suscipiat curã emendatæ uerborũ structuræ: uideat, ne quid ab his dissideat regulis, quæ Grammatici de uocũ constructione tradiderunt: ne uerba numeris, personis, temporibus, casibus, generibus, perturbentur. Nam ut in simplicibus & singulis (ut diximus) uerbis, quod nõ est latinũ: sic in coniunctis, quod non est consequens, uituperandum est. Prima igitur cura esse debet, ut uerba aptè sese consequantur: ut oratio emendata, hoc est, (ut rudius dicam) congrua sit. proxima, ut benè

GENERIBVS DICENDI LIB.

ut bene collocata. Collocatio autem est, partim in apte uerborum extremis committendis: partim in numeris permiscendis: atque singulis uerbis, in eum locum, in quo aptissime locari possint, transferendis: eaque coagmentatione, quæ omnia in quadrum redigat: et eam orationem, quæ tanquam in orbe currat, efficiat. Neque enim quoduis uerbum, quouis in loco collocandum est: eadem uerba, sic uel sic collocata, mollem, aut asperam, illustrẽ, uel abiectam reddunt orationem. cuius rei, quoniam præcepta, quum De numeris et periodis ageremus, sunt a nobis explicata: nunc prætermitto. Tota enim illa doctrina, nihil aliud, quam aptam collocationem uerborum tradit. Sed quoniam ea non eadem est, in omnibus dicendi figuris: quæ sit eius ratio, in eo genere, quod nunc informandum suscepimus, breuiter aperiemus. In subtili igitur genere, collocatio et compositio liberior, atque negligentior, quam in cæteris dicendi figuris, solet esse. Nam coagmentatio illa uerborum mollis, rotunda, et suavis, hic negligitur: uocales sæpe committuntur. ut illa: Ego omni officio, uel potius pietate. et: Potuisti leniore actione confluere: potuisti ad tuum ius, faciliore et commodiore iudicio peruenire. Consonantes etiam asperius in hoc genere coniunguntur, ut: Tanta enim magnitudo est, tuorum erga me meritorum. Quo quidem in exemplo, uides et uocales

Pro Cecilia

IACOBI GORSKI DE

cōmissas, & consonanteis: præsertim sæpius repeti-
 tum, quasi murmurantem reddere sonū. quod cer-
 tē ita esse aures iudicabunt: si expēdas hæc uerba,
 Tuorū erga me meritorū. Hoc igitur genus dicen-
 di, extrema uerborum asperius cōmittit: neq; uo-
 calium hiatum, neq; consonantium asperitatem re-
 spuit: cōpositioni molliori nō omnino studet. Quod
 ne fingere uidear: Ciceronis locū asseram. Verba
 etiam, inquit, quasi coagmentare negligat. Habet
 enim ille tanquā hiatu, concursu uocalium, molle
 quiddam: & quod iudicet non ingratam negligen-
 tiam: de re hominis magis, quā de uerbis laborā-
 ris. Quo quidem in loco Ciceronem, quod uerbis
 præcipit, ipsa etiam re præstare uidebis: si extre-
 mum hoc, ad aures referas: De re hominis magis,
 quā de uerbis laborantis. Iudicabunt enim statim
 aures, compositionē hīc dissolutiorem esse: & uo-
 calium iuncturā hiantem: & sæpius repetita lite-
 ra sibilantem. Solet enim Cicero, quod uerbis præ-
 cipit, re ipsa præstare: ut hoc ipsum præceptū sibi
 ipsi exemplū sit. Conceditur igitur huic generi, ne-
 gligentior illa & asperior uerborum compositio,
 & collocatio: quæ hīc non solum non reprehendi-
 tur, sed etiam commendationem habet: ita tamen,
 ut diligentiae aliquid habeat: solutum quiddam sit,
 (inquit Cicero) nec uagum tamen: ut ingredi libe-
 re, non, ut licenter uideatur errare: sit astrictius
 quāne

GENERIBVS DICENDI LIB.

quàm uulgi sermo, qui penitus dissolutus, atq; uagus est: sit solutius, quàm cetera genera dicendi. Quae quidem omnia, ut planiora fiant: locum Strebai subiiciam: Habito, inquit, uerborum delectu: quae ratione iungat illa, dicendum est. Ne tantum laboret in coagmentatione: quantum solent ii, qui molliter, uelut per æquabile spatium feruntur. Si forte compositio lenius occurrit: eum illam recuset oblatam, non uideo. Sin illa (quod frequenter accidit) remoratur abire cupientem: partem com-
ponit, partem coagmentare negligit. Duae pluresue hiant uocales, aliquot etiam consonantes rixantur horridè, serat: si modò sententia bona sit: et illi propria, atq; dilucida uerba respondeant. In Verrem.
Non eiusmodi compositionis Ciceronem puduit: Simul atq; ego in Sicilia ueni, mutatus est. Venerat ad eum illo biduo Letilius quidam, homo non alienus à literis: itaq; eo iste tabellario usus est. Is epistolas complures attulcrat: in his unam domo, quae immutaret hominē. Repente cepit dicere, se omnia Verris causa uelle: sibi cum eo amicitiam cognitionemq; esse. Vides, ut in hoc sermone frequens sit hiatus, è concursu uocalium: ut paulò post aspera commissura consonantium. Erant qui putarent, Letilium legatū à Verre uenisse: qui gratiam, amicitiam cognitionemq; commemoraret.

IACOBI GORSKI DE
Numeri, & periodi quæ sit ratio,
in subtili genere.

Numerus in hoc genere, ut cætera, liberior est: qui aut modicè adhibendus est: aut omnino relinquendus: ipso Cicerone præcipiente. Periodus brevis, & rarior: incisim, & membratim multa dicuntur. quæ quidem membra, & incisa, non omnino negligenter tractanda sunt. Non enim, quemadmodum à periodo numerosa & rotunda, liberior hic tenuis orator esse poterit: ita illa contracta & minuta, incisa cū membris, negligi ab eo debent. Opus est hic etiā aliquid diligentiae, & curæ adhibere: habeant hæc sua ornamenta, & suos numeros. interponetur eis aliquando periodus: ut celeritatem, quam mēbro- rum, et incisorū breuitas parit, stabiliat atq; reprimat: & illud quod uagum est ac dissolutum, aliquantum uinciat, atq; conglutinet: extrāq; omnes compositionis metas uagari prohibeat. Quoniam igitur interdum fit, ut hoc genus numeros recipiat: qui in eam formam cadant: non ignorabit studiosus dicendi. non enim omnes numeri, omnibus generibus passim conueniunt. Nam ut uerba et res diuersæ, figuras dicendi diuersas, ita numeros diuersos postulant. Qua de re, quia in libr. De numeris, copiosè dictum est, hic prætermitto: inde illa hæc adferenda sunt præcepta. hoc unum memineris: cū dicitur, hos uel illos cōuenire numeros, huic

GENERIBVS DICENDI LIB.

huic uel illi generi dicendi: non solùm hos, in ea forma inueniri: (nam & alij incurrunt) sed hi præcipui, & frequentiores sunt, quos recenseri uides. Hic enim, quod sapissime fit, proprium dicitur: quod rarius est, alienum & aduentitiũ iudicatur. quod ita esse, Strebæus his uerbis docet: Sint breues periodi: si non semper, plerumq; tamen: membra parua: numerus tenuis: ut, qui fit ex iambo frequẽte, ex pyrrhichio, choreo, trocheo. Non intelligo hos solùm congregi pedes: (omnes enim reperiuntur, in tenuitate dicendi) sed cæteris grauioribus multò frequentiores esse. ut in hac oratione: Si me — uillicus — u tuus — u solus — u deie — cisset, — nō fa — u mili — u a deie — cisset, — u ut o — u pinor, — sed a — u liquis — u de fa — u mili — u a: re — tē i — u gitor — u dice — u res, te — resti — u tuisse — u. Quid e — u nim fa — u cili — u us est — u: quā pro — u bare — u ijs, qui — — lati — u nē sci — u ant: in — u uno — — seruū — u, lo, fa — u milia — u nomen — — non ua — u lere — u? Si ue — rō ne — u habeas — u quidenā — u seruū — —, præter — u eam — u qui me — deie — cerit — u: clames — u uide — u licet — u: si ha — u beo — u fami — u liam — u, à fa — u mili — u a mea — u — fate — u or te — — esse — u deic — tum — — u. In gracili figura, (quoniam linguæ quotidianæ finitima est, atq; proxima subtilitas) non circūdu-

IACOBI GORSKI DE

sumducuntur in pompam numerosa comprehensio-
nes: nec grandia membrorum corpora, funduntur:
nec frequentantur ampliores numeri, qui plena mo-
dulatione sensum demulceant: tantum compositio
superat attritum Latine loquentium morem: &
paulo ornatiùs atq; lautiùs accipit audienteis.

Figuræ, & ornamenta.

Figuræ huic generi exiles seruiunt: ut præcisio,
reticentia, occupatio, significatio, breuitas, de fini-
tio, disiunctio, coniunctio, adiunctio: recipit & alia
genera ornamentorum, atq; figurarum: sed tamē
eis utitur horridiùs: ne ita, ut in cæteris generibus
dicendi, splendescant. admiscet sententias acutas:
ne leuitate rerum oratio tota eleuetur. Sed ut bre-
uiter tandem concludamas: quicquid exturgescit,
quicquid ampulosum est, & affectatum, quod pri-
scum & inusitatū, quod audacter nouatum, quod
audaci figura modificatū, quod insolens, quod
nimium graue, quod effæminatum & lumbe, quod
dissimile sui, quod obscurum & abditū, quod infini-
tum immensumq; hoc est, nimia tractatum circū-
ductione: in hoc genere fugiendum est. Sed cauē-
da est huic præssio Oratori inopia, & ieiunitas: quæ
admodum amplo inflatum, & corruptum ora-
tionis genus: inquit Cice: in Bruto.

GENERIBVS DICENDI LIB.

Actio generis subtilis.

Actio (inquit Cicero) in hoc genere dicendi subtili, non tragica, nec scenæ: sed modicâ iactatione corporis, uultu tamen multa conficiens: non hoc quo ducuntur os ducere: sed illo, quo significât ingenue, quo sensu quicq; pronuncient. Nam in humili causa, uox grandis & actio tragica non conuenit: neq; ea, qua in scena uti solent histriones, qui gestu & motu corporis multa conficiunt. Vultus tamen humilem causam plurimum adiuuabit: si modò seuerus, modò blādus, modò quietus, modò iratus appareat: & deniq; rerum naturam imitetur. In quo cauendum, ne (ut inquit Cicer.) os ducatur: ne quid sit uultuosum, hoc est nimium, affectatum: uel ad nimiam tristitiā, uel ad leticiā: ne indecorè, ac turpiter facies intorqueatur: sed ut res ipsæ, ita & actio huius generis modica sit.

Affectus in genere humili.

Affectus, in hoc genere maiores illi, qui Græcis πᾶσι dicuntur, locū non habent. Neq; enim hoc in genere animi perturbantur: neq; clamores tolluntur: nihil hîc est incensum, nihil uehemēs, nihil incitatum: amplificationes nullæ, in quibus præsertim solent affectus maiores adhiberi: minores illi, qui iisdem Græcis ἡδὴ appellantur, non alieni ab hoc genere sunt: ut ille locus pro Cælio indicat:

E

CUR

IACOBI GORSKI DE

Tecum Atracine agam lenius: quod & pudor tuus
moderatur orationi meae: & meum erga te, parum
tamen; tuum beneficium tueri debeo: & cetera in
eodem loco, qui totus subtilis est. Apud Terentium,
cuius scripta in hoc genere posuimus ante, & quae
in hoc pressio & subtili genere, excelluisse diximus,
eius generis affectus celebriores sunt. Quale illud
Mi Pamphile, huius formam atque etatem uides:
Nec clam te est, quam illi utraque res inutiles, Et ad
pudicitiam, & ad tutandam rem sient. Quod ego
per hanc te dextram oro, & genium tuum:
Per tuam fidem, perque huius solitudinem
Te obtestor: ne abs te hanc segreges: neu deseras.
Si te in germani fratris dilexi loco:
Sive haec te solum semper fecit maximi:
Seu tibi morigera fuit, in rebus omnibus:
Te isti uirum do, amicum, tutorem, patrem:
Bona nostra haec tibi committo, & tuae mando fidei.
Hanc mihi in manu dat: mors continuo ipsam occupat.

Ioci & facetiae.

Atque ut affectus illos maiores, qui sunt grauitatis
comites, humilitas huius generis aspernatur: ita
ioci in hoc genere, tanquam in suo regno dominatur.
Saepe faceta est in hoc genere expositio, qualis est
Ciceronis pro Cluentio, de Cepasiorum defensione:
Itaque cum calidissime se dicere putaret: & cum illa
uerba grauisima, ex intimo artificio deprom-
psisset:

GENERIBVS DICENDI LIB.

psisset: Respicite inquit, iudices, hominū fortunās: respicite dubios uariōsq; casus: respicite C. Fabritij senectutem. Cum hoc Respicite, ornandæ orationis causa sepe dixisset, respexit ipse. At C. Fabricius, à subsellijs demisso capite discesserat. Hic iudices ridere, stomachari, atq; acerbè ferre: patronus causam sibi eripi: & cetera de illo loco, respicite non posse dicere. Atq; genus hoc iocorū, ueteres callationes, Cicero facetias uocat. Sæpe etiam iaciunt, mittūtq; ridicula: ut Cicero: Quæso Eruci, si tibi non contingit, ut certo patre nascerere: notans eum spurium esse. quod alterum genus dicacitas nominatur. Cuius generis, multa apud Cicero nem inueniūtur. De quibus & Cæsar, secūdo Oratorio libro disputat. Et Fabius lib. 6, institutionum Oratoriarum copiosè tractat.

Cur loci atq; ridicula subtili generi admiscentur?

Sex autem uolunt esse causas: cur ridicula, atq; facetiæ huic generi admiscentur. Prima: quia ipsa hilaritas, beneuolentiam conciliat ei, per quem cōcitata est. Secunda: quia omnes admirantur acumen, uel respondentis, uel lacesiti. Tertia: quia risus sæpe frangit aduersarium, & refutat. Quarta: quia oratorem politum esse hominē, & urbanum declarant. Quinta: quia irasitiā & seueritatem mitigant, atq; relaxant. Sexta: quia semper odio

fas res, quas argumentis dilui, non facile fuerit, dissoluunt.

Quomodo utendum sit iocis?

Quomodo autem in hoc genere utendum sit iocis, atq; ridiculis: Cicero in orat. perfecto, his uerbis docet: Illud (inquit) admonemus tamen, ridiculo sic usurum Oratorem: ut nec nimis frequenti, ne scurile sit: nec subosceno, ne inimicū: nec petulantia, ne improbū: nec in calamitatem, ne in humilium: nec in facinus, ne odij locū risus occupet. neq; aut sua persona, aut iudiciū, aut tempore alienum. Vt enim alijs in rebus, ita & hic decorum seruandū est: quod in oratore præcipue requiritur. Vitabit præterea (inquit Cicero) quæ sita, nec ex tempore ficta, sed domo allata: quæ plerumq; sunt frigida, & inepta: parcat amicis & dignitatibus. uitabit insanabileis cotumelias: ne dum risum captat, in graueis inimicitias, & periculosas incidat. Sæpe ridiculo firmissimæ dissoluntur amicitie: sæpe homines potentes dicacitate offenduntur, infestiq; fiunt: quod illi dicenti periculosum est. Tantummodò, ut idem Cicero iubet, aduersarios figet: nec eos tamen semper, nec omnes, nec omni modo. quod certè ita esse, qui Ciceronis scripta legunt, deprehendunt.

Genus dicendi mediocre quid sit?

Genus dicendi mediocre uberius est, aliquantòq; robustius

GENERIBVS DICENDI LIB.

robustius, quàm hoc humile, de quo dictū est: submissius autem, quàm illud, de quo iam dicetur, amplissimum & graue. Est enim inter hæc duo extrema, interiectum medium, & quasi temperatum: nec acumine prioris, nec fulmine posterioris utens: uicinum amborum: in neutro excellens: quòd uno tenore fluit. nihil afferens præter facultatem & æqualitatem: assurgit aliquando, sed leniter & modicè: omnē orationē ornamenti modicis uerborum, sententiarumq; distinguit.

Nomina generis medii.

Hoc autem genus Græci μέσος & ἐνθεσός, id est, medium & floridum appellarunt: Latini mediocres, temperatum, æquabile, medium, interiectum, suauē. Est enim totum ad delectationem comparatum.

Quæ res generi dicendi mediocri subiiciantur?

Et quoniam in hoc genere, quemadmodum & in cæteris, aut totæ controuersie & orationes sunt: aut partes, & membra earū: quæ res mediocrem totius orationis cursum postulent, antè diximus: nunc de partibus tantum, & locis earum orationū, quæ omni genere dicendi permisceantur, dicemus: & quæ sunt ille partes, quiq; loci, qui mediocritatē dicendi postulent, uidebimus. quæ, quoniam ita à

Strebæo explicata sunt: ut melius non posse expli-
 cari uidentur: uerba eius, atq; integrum locum, in
 quo, quæ nunc cognoscere uolumus, docetur, subi-
 cimus: Primum igitur, mediocritatem dicendi
 postulat Exordium: quo dicenti conciliantur audi-
 tores: nec concitatum & ardens esse uult: ne bac-
 chari uideatur inter sobrios: nec contrà languidū
 ac frigidū, & iacens: ne statim initio auertat illos
 quorum mentes admonere causæ debuerat. Ama-
 igitur quietum & temperatum, sed elegans & cōt-
 positū dicēdi genus. Quod si non ostentat suas opes:
 quoniam illud principio sit odiosum: attamen ut sit
 aliquid, quo moueantur animi, sententias bonas e-
 xornat occultius: & uerecunda moderatione, sibi
 querit authoritatem. Id esse uerum, demonstrat
 exordia Ciceronis: quæ si non omnia cadunt in ean-
 dem formam: (nam sunt alia uerecundiora: ut pro
 Sexto Roscio alia audentiora: ut in Verrem. alia
 sollicita magis: ut pro Milone, ut pro Cluentio. alia
 secura: ut pro Cecinna. alia alio modo composita.)
 tamen nullum est in omnibus, si iustam magnitudi-
 nem seruat, quod non gracilitate, maiorem præ se fe-
 rat dignitatem. Nec si confirmat idem, totas sibi
 causas subtileis & tenuis fuisse, propterea existi-
 mandum est, omnia ab illo subtiliter esse dicta: id
 pro dignitate fieri non potuit: sed multò maiorem
 partem controuersie, humili ornamento fuisse
 cōtentam.

GENERIBVS DICENDI LIB.

contentam. Nam principiam orationis pro Cæcinnâ, multò numerosius est, quàm pro eodem argumentatio: quumq; medium non sit in hac arte pũctum, quod pari interuallo distet ab extremis: sed longè pateat oratorum mediũ: quod diximus principiam, medio uero quàm termino demisso propius est. Quamobrem ad illud genus esse referendum uidetur. Non ignoro, procemia maiorum causarum, longis ambitibus, expleri solere: & ad grãdiorẽ quandã eloquẽtiam perducì: sed liceat mihi, quæ medio proxima sunt, aut non ita procul ab sunt, ad mediũ referre. In exordijs, optimos quosq; plurimũ niti: argumẽto sunt illorum præfationes, qui cogitationes suas monumento literarum traderunt. Si quã pars operis apud illos culta, & exposita, suum ostendit artificem: illa uel maxime ostendit. Nemo est serè, qui nesciat: malũ esse gubernatorem, qui statim impexit in portu. An non impingit ille, qui principio quietas aures, procella horridula orationis offendit? Id ne quispiam cõmittat, Cicero præcipit in Oratore: ut summus Orator uestibula honesta, aditusq; ad causam faciat illustreis. Ne moueat illud: in principia non uenire pulcherrimos ornatus, qui locis cõmunibus adhibetur. Non efficit, ut sint humiles ingressus: sed quodammodo frugi, & uerecundi. Non desunt tamen initia quæ ex abrupto incipiant: & grauissimè com-

IACOBI GORSKI DE

moueant aduersarium. ut Ciceronis illud in Catili-
 nam: Quousq; tandem, Catilina, abutere patientia
 nostra? Pertinēt hac ad sublime genus: in quo sum-
 mas eloquentiæ uires effundit Orator. Summissio-
 ra in ordine secundo ponuntur: non omnia quidem
 persimilia: sed interuallo modico segregata. Sunt
 quidam aditus perangusti, idcōq; humiles appellā-
 di: quos si quis inter procemia constituit, longē ex-
 tēdit procemij nomen. Sunt autem huiusmodi: An-
 tequam de Repub. P. C. dicam: ea quæ dicenda hoc
 tempore arbitror: exponam uobis breuiter, consi-
 liū & profectionis & reuersionis meæ. Paruis de
 rebus sed fortasse necessarijs consulimur, P. C. de
 Appia uia, & de moneta Consul. de Lupercis Tri-
 buniplex referunt. In hoc genere ferē sunt illa
 parua exordia, quæ in medijs causis persæperepe-
 riuntur. Non enim fiunt ad alliciendos animos: ne
 abhorreant à causa: sed ad distinguendas parteis
 orationis: & ad colligendos sensus: ut remissa attē-
 tione, cætera patientius exaudiant. In media sua-
 uitate sunt & multæ narrationes: ut quæ plus di-
 gnitatis desiderent, quàm doloris. Est enim quum
 uel personam, ut egregium uirum: uel rem, ut lo-
 cum, urbem, situm, regionem, præclare facta, di-
 ctæue, exornare exponendo contendat orator. Nō
 abiicit orationem: ne rerum dignitati, multum de-
 trahat humilitas. Non mouet tonitrua, & tempe-
 states

GENERIBVS DICENDI LIB.

states acerbæ dictionis: quia non ea res ad dicendum
 proposita est, quæ concitare uelit asperas ampli-
 cationes, & tragœdiarum querelas. Ornatū querit,
 & suauitatem: cui mirū in modum quadrat æqua-
 bilis, & profluēs oratio. qualis est hæc: Fuit apud Sexta actio
 Segestanos, ex ære simulachrum Dianæ: tum sum- ne in verrē
 ma, atq; antiquissima præditum religione: tum sin-
 gulari opera, artificioq; perfectum. hoc translātū
 Carthaginem, locum tantum hominēsq; mutarat:
 religionem quidem pristinam conseruabat. Nam
 propter eximiam pulchritudinem, etiam hostibus
 digna, quā sanctissime colerent, uidebatur. Aliquot
 seculis post, P. Scipio bello Punico tertio, Cartha-
 ginem cepit: qua in uictoria, (uidete hominis uirtu-
 tem, & diligentiam) ut & domesticis præclarissi-
 mæ uirtutis exemplis gaudeatis, & eò maiore odio
 dignā istius incredibilem audaciam iudicetis, con-
 uocatis Siculis omnibus, quòd diutissime sæpiissimeq;
 Siciliam uexatam à Carthaginensibus nouerat, in-
 bet omnia conquiri: sibi pollicetur magnæ curæ so-
 re: ut omnibus ciuitatibus, quæ cuiusquam fuissent
 restituerentur. Plurimæ sunt aliæ apud autorem
 eundem: in quibus, uiua medij generis imago ex-
 pressa est. eas autem facile cognoscet: qui non mo-
 dō rem de qua agitur, cuius sit dignitatis, sed etiam
 numerosum & affluens eloquendi genus explora-
 bit. Aliæ sunt expositiones, quæ sine graui motu,

IACOBI GORSKI DE

rem aliquam inculcant iudicibus: quæ si non fuerit intellecta: nec causa bene agi, nec argumentatiões institui poterunt. Illareferimus ad tenuem formã: propterea quòd maxime docere uolunt. non animos permouere affectibus: quod est summæ grauitatis. non delinire uoluptate: quod proprium est temperatæ elocutiõis. Dissentire Quintilianus uidetur. Sic enim ait, quarto libro institutionũ: Ego uerò, (neq; enim dissimulabo iudiciũ meum,) quãquam id quod dicturus, exemplis magis quàm præceptis ullis continetur: narrationẽ, ut si ullã partem orationis, omni qua potest gratia, & Venere exornandam puto. Non dissentit autem. Est in Cæsare gratia, & uenustas: est in Terẽtio multa, etiã in narratione: ut quum facit exponentem Simonẽ Pamphili uitam: uterq; tamen inimo genere uersatur. Sunt & subtilitati suæ uenustates: ergo idem in nono, sic iudicat: Membratim plerumq; narrabimus: aut ipsas periodos maioribus interuallis, & uelut laxioribus nodis resoluemus: exceptis, quæ non docendi gratia, sed ornandi narrantur: ut in Verrem, Proserpine raptus. Quid est narrare membratim: aut periodos resolvere: nisi suauis & tractum dicendi genus, in submissius magisq; familiare deducere. Quòd si quis opinatur, eũ in alia sententia fuisse, & illi suffragatur: licet quidẽ per me: aliter tamẽ dixisse Ciceronem comperiet, etiã

in eadẽ

Sexta actio
ne

GENERIBVS DICENDI LIB.

in causis publicis: si quando maxime cuperet docere iudices, quid esset in controuersia. Itaq; narrationes, alie sunt graciles, & presse: alie graues, & atroces: alie uberes, & fluentes. harum discrimina fecere, primum materia diuersa: deinde reru uarietatem induit, ornatu uario, eloquentie decoru. In confirmatione & refutatione, cui sepius acuta subtilitas adhibetur, etiam cadit res characteris medio signanda: ut quum officia demonstrat orator: quum spaciatur in loco comuni, & auditoribus subministrat uoluptatem: quum testem aut litigatore, aut amicum magnifice commendat: quum laudat illustreis personas, & egregia facta: quum dat authoritatem aduocatis: cum gratulatur alicui: quum extollit ueteru instituta: quum mitigat iram uel iudicu uel alioru: quum argumentationes munit, sententiaru dignitate: quum asseuerationibus dicta roborat: quum honesta praefatione inducit, alioquin acerba & amara dictu: quum describit aliquid, non ut historicus, sed ut exornator earum rerum, quae causam faciunt, ampliorem: quando similitudines confert, adornandum magis, quam ad probandum: quum illustrat exempla reru gestorum: quum deprecatur addito colore: quum pulchritudine uerborum, tegit rerum deformitatem. in summa dicam: quotiescunq; res utilius est, aut decentius, equabiliter, temperate, ornate, componere.

IACOBI GORSKI DE

In Oratore
perfectio

pioſe, ſuauiſſe dici: intermedio generi materia re-
perta eſt. Reſerta ſunt oratiões eius, omnium re-
rum uarietate: nec ſinunt alumnũ ſuum eſurire,
exemplorum inopia. Quod inquit, in Accuſationis
ſeptem libris, non reperitur genus? quod in Habiti-
bus? quod in Cornelij? quod in plurimis de ſenſiõibus? quæ
exempla Selegiſſem: niſi uel tota arbitrarer: uel poſſe
eligere, qui quæreret. Nulla eſt enim ullo in ge-
nere laus orationis: cuius in noſtris orationibus, nõ
ſit aliqua, ſi non perfectio, at conatus tamen, atq;
admiratio. Hac figura, totas ſere delineauit orati-
ões: ut p lege Manilia: p M. Marcello, p Sulpitio
in legatiõe mortuo. ex quibus, quantũ uoles exẽplo-
rũ, tantũ licebit excerpere. Habes encomia, lauda-
tiões, panegyricos: orationũ parteis, præter leues
iocos, ad delectationem comparatas: quæ omnia
tameſi nonnihil differũt, ut pauciore & abundã-
tiore cultu: tamen in unam propẽ formam tendunt
omnia. Habes ſententiãs graues, dictas in Senatu: ha-
bes perorationes, nou illas dico lugubreis, miſera-
bilisq;: non ardenteis acauſatoris incendio: ſed quæ
uoce moderata, dignitate quadam propositum cõ-
ficiunt, ut: Non debeo, C. Cæſar, quod fieri ſolet in
tantis periculis, tentare: quonam modo dicendo mi-
ſericordiã tuam commouere poſſim. Nihil opus eſt.
Occurrere ipſa ſolet ſupplicibus, et calamitoſis: nul-
lias oratione euocata. Propone tibi duos Reges:
& id

Pro Deiotaro

GENERIBVS DICENDI LIB.

Et id animo contemplare, quod oculis non potes:
dabis profectò misericordiæ, quod iracundiæ nega-
uisti. multa sunt clementiæ tuæ monumēta: sed ma-
ximè eorum incolamitates, quibus salutem dedisti.

Elocutio mediocris generis.

Quæ res mediocri genere tractatur, satis dictū:
de uerbis atq; elocutione eius generis, deinceps ui-
debimus.

Singula uerba natiua.

Singula uerba ad genus hoc temperatum, legā-
tur honesta, usitata, grauiā, sonantia, grandia, le-
uia: antiqua etiam nonnunquam, & noua: plura
tamen maximè propria.

Reperta, & aliena.

Vt ea quæ per translationem, metonimiam, cō-
tachresim, allegoriam: & reliqua omnia, quæ per
aliquem tropum dicuntur: de quibus antè diximus.
De hoc genere Quintilianus sic ait: Medius hic mo-
dus, & translationibus crebrior, & figuris erit in-
cundior: egressionibus amœnis: compositiōe aptas:
sententijs dulcis: lenior tamē: ut amnis lucidus qui-
dam est, & uirentibus utrinq; syluis inumbratus.
Quorū in genere, Demetrius. Phalereus apud Græ-
cos ceteris præstitit: apud quem & translationes
multæ, & immutatiōes creberrimæ, ipso Cicerone
teste, sunt.

Compo-

Composita verba.

Compositio uerborum, tum coniunctionibus co-
 pulatur, tum dissolutionibus relaxatur. Sic uer-
 ba uerbis iungantur: ut neq; asperos habeant con-
 cursus: neq; disiunctos, atq; hiantes. Nam iunctu-
 ra lenis, & equabilis, habet suaue quiddā: quo ma-
 ximē cōmendatur, hæc forma dicendi. Cauendum
 igitur ne ita uerba iungamus: ut aut uocales colli-
 Catuli uersus dantur: aut consonantes asperiores sonum, & in-
 suauefficiant: Qualia sunt: Nec desiste amare,
 omnia si facias, Quāmodo quime unicum atq; a-
 micum habebat. & illud Vergilij: Sola mihi taleis
 casus Casandra canebat. & Rex Xerxes stra-
 uit monteis. quæ partim uocalium collisione hi-
 ant: partim consonantium aspera iunctura, insua-
 uem & murmurantē sonū reddunt. Verba igitur
 & mollissimē inter se, in hac figura dicendi cōmit-
 ti debent: & periodo sæpius, quā membris, aut
 incisus concludenda. quæ quidem periodus, numez-
 ris, (de quibus in secundo libro, de nostris Orato-
 rijs, diximus) explenda.

Figuræ, & ornāmēta generis tēperati.
 In hoc genus dicendi, (inquit Cicero) uerbo-
 rum cadunt omnia lumina: multa etiam sententia-
 rum. Cū enim duo genera sint exornationū, hoc
 est, uerborum & sententiarū: mediocris Orator,
 uerborū

GENERIBVS DICENDI LIB.

uerborū exornationes omnes persequetur: quæ mi-
ram efficiunt in dicendo suauitatem. Sunt autē hu-
ius generis plurimæ: ut repetitio, conuersio, com-
plexio, tractatio, contentio, exclamatio, interro-
gatio, ratiocinatio, contrarium, articulus, conti-
nuatio, compar, similiter cadens, similiter desinēs,
agnominatio, subiectio gradatio, transitio, corre-
ctio, occupatio, disiunctio, adiunctio, coniunctio,
conduplicatio, interpretatio, cōmutatio, permissio,
dubitatio, expeditio, dissolutio, præcisio. Præte-
rea decem tropi, de quibus suprà. has omneis, &
si quæ sunt aliæ, tēperatus Orator diligenter per-
sequetur. Neq; tantum uerborum exornationes,
sed etiam sententiarum multas amplectetur: ut di-
stributionem, descriptionem, frequentationē, ser-
mocinationem, contentionem: & reliqua eius ge-
neris. Est etiā quoddam, inquit Cicero, insigne &
florens orationis, pictum & expolitū genus: in quo
omnes uerborum, omnes sententiarum illigantur
lepores. hoc totum ē Sophistarū fontibus, defluxit
in forum: sed spretū à subtilibus, repulsum à grāui-
bus, in eādē, de qua loquor, mediocritate consedit.
In hoc genere, uerba uerbis dimensa, & paria res-
pondent: crebris conseruntur pugnantiā, compara-
turq; contraria: pariter extrema terminātur, eū-
demq; in cadendis referunt sonum. Atq; tota illa cō-
cinnitas, de qua in libro De numero diximus, in hoc
genere,

IACOBI GORSKI DE
genere, tanquam suo in regno dominatur.

Affectus:

Affectus in hoc ispo genere, illi minores precipue locū habet. Cū enim hoc genus, suauitatis plurimū habere debeat: eos affectus, qui suauitati maxime seruiunt, appetit. affectus autem illi minores, habent quiddam come, iucundum, & ad beneuolentiā parādum aptum. Cuius exemplū sit illud, pro Sex. Roscio: Hoc onus si uos aliqua ex parte alleuabitis: ferā, ut potero, studio & industria, indices: sin. ex uerbis (id quod non spero) deferar: tamen animo non deficiā: & id quod suscepi, quoad potero perferam. Quod si perferre non potero: opprimi me officij onere malo: quā id, quod mihi cum fide semel impositū est, aut propter perfidiam abijcere: aut propter infirmitatem animi deponere.

Actio.

Actio quoq; ut cetera, mediocris & sedata esse, debet: neq; ita remissa, ut in superiori genere: neq; ita uehemens, ut in graui.

Graue genus dicendi, quibus nominibus appelletur: & quale sit,

Græci ἀνδρῆσιν, hoc est, uirile: Latini grandiloquum, amplum, uehemens, acre, robustū, ardēs, copiosam appellarunt. Est enim hoc, ut ait Cicero,
uehemēs

GENERIBVS DICENDI LIB.

genus copiosum, graue, ornatū & ardens: in quo profectō uis maxima est. Huius generis dicendi est tractare animos: huius omni modo permouere: hoc genus modò perfringit, modò irrepit in sensus: insecrit nouas opiniones, euellit insitas. hi enim sunt effectus eius. Cicero in oratore perfecto Hac forma dicendi utuntur, qui animos auditorum tractant: ut modò irascantur, modò misereantur: modò tristes, modò leti efficiantur: aliquando fulminant, & omnia perfringunt: aliquando leniter fluentes, paulatim in sensus irrepunt: atq; efficiūt, ut ea credamus quæ falsa fuisse putauimus: falsa putemus, quæ uera credebamus. Huius generis dicendi, inquit Cicero, ornatum, & copiam gētes admiratæ, eloquentiam in ciuitatibus plurimum ualere passæ sunt. hoc genus omnes suspiciunt, omnes admiranur: uixq; se assequi posse credunt.

Res quæ graui genere tractantur.

Hoc genus nihil humile, Nihil paruum, nihil mediocre admittit: omnia ampla, ardua, & graua, ut in principio statim diximus, requirit. Et quoniam, quæ res in toto cursu oratiōis grauius tractari uolunt, diximus: de partibus earum orationum, quæ diuersis in locis diuersa genera recipiāt, dicemus: quibusq; in locis hoc genus graue, & ardens se interponat, breuiter aperiemus. Principiō igitur indignationes grauius tractari, ardentēq; solent: qualis illa Cice-

IACOBI GÖRSKI DE

Tertia actio
ne in verrē

rōis in Verrē: De imprudētia singulari, qđ adest,
quodq; respondet, sunt qui mirentur: mihi propter
eius audaciam, atq; amentiam, ne hoc quidem mi-
randum uidetur. Multa enim & in deos, & in ho-
mines impiē nefarieq; commisit: quorū scelerū pœ-
nis agitatur, & à mente consilioq; deducitur. Agūt
eum prācipitem pœnæ ciuium Romanorum: quos
partim securi percussit: partim in uinculis necauit:
partim imploranteis iura libertatis & ciuitatis, in
crucem sustulit. Rapiunt eum ad suplicium Dij pa-
trij: quod iste inuentus est, qui ē complexu parentū,
abreptos filios ad necem eiiceret: & parentes prē-
cium, pro sepultura liberorum, posceret. Religi-
ones uerò cæremoniæq; omnium sacrorum, sano-
rumq; uiolat: simulachraq; deorum, quæ nō mo-
dò ex suis templis ablata sunt, sed etiam iacent in
tenebris, ab isto retrusa atq; abdita, consistere eius
animum sine furore, atq; amentia non sinunt. De-
inde commiserationes: quarum tractatio est tra-
stior, & languidior. qualis est hæc: Hoc profecto
tempore, cum potestatem omnem uos habetis, ut sta-
tuatis: utrum nos, qui semper uestre authoritati
dediti fuimus, semper miseri lugeamus: an diu ue-
stram fidem, uirtutem, sapientiamq; recreemur.
Quid enim nobis duobus laboriosius, ludices? quid
magis sollicitū, magis exercitum, dici aut fingi po-
test?

Pro Milone

GENERIBVS DICENDI LIB.

test: quippe amplissimorum præmiorū ad rempub.
 adducti, metu crudelissimorū exitiorum carere nō
 possūmus. Exordia item, ut modō diximus, abru=
 pta: ut: Quousq; tandem, Catilina, abutere patien=
 tia nostrā: quā diu nos etiam furor iste tuus elu=
 det: quem ad finem sese effrænata iactabit audacia?
 Præterea inuidiosa narratio: ut illa in Verrē: Ipse
 inflāmatu scelere & furore, in forum uenit. Ar=
 debant oculi: toto ex ore crudelitas emanabat.
 Expectabant omnes, quō tandem progressurus, aut
 quidnam acturus esset: quum repente hominē pro=
 ripti, atq; in foro medio nudari ac diligari, & uir=
 gas expediri iubet. Clamabat ille miser: se ciuem
 esse Romanum, municipem Cosanum: Meruisse se
 cū L. Precio splendidissimo equite Romano, qui pa=
 norminegociaretur: ex quo hæc Verres scire posset
 Tū iste se comperisse ait: eum speculandi causa, in
 Siciliam, abducibus fugitiuorum esse missum: cuius
 rei neq; index, neq; uestigium aliquod, neque suspi=
 tio cuiq; esset ulla. Deinde iubet undiq; hominē pri=
 pi: uehementissimeq; uerberari. Cedebatur uirgis,
 in medio foro Messanæ, ciuis Romanus, iudices: quū
 interea nullus gemitus, nulla uox alia istius mise=
 ri, inter dolorē crepitumq; plagarum audiebatur,
 nisi hæc: Ciuis Romanus sum. Hac se commemora=
 tione ciuitatis, omnia uerba depulsurum, cruci=
 atumq; à corpore deiecturum arbitrabatur. Is non

Prima in ca
 tilinam

Septima in
 Verrem

IACOBI GORSKI DE

modò hoc non perfecit, ut uirgarum uim deprecā
retur: sed cum imploraret sæpius, usurparetq; no-
mē ciuitatis: crux, crux inquam, infœlici & ærum-
noso, qui nunquam istam potestatem uiderat, com-
parabatur. O nomen dulce libertatis: ô ius eximium
nostræ ciuitatis, ô lex Portia, legesq; Sempronie:
ô grauitè desiderata, & aliquando reddita plebi
Romæ Tribunitia potestas. Aliquòdo rei acerbitate
cōmotus orator, in media narratiōe acriter exclā-
mat: Nubit genero socrus, nullis auspicijs, nullis au-
thoribus, funestis ominibus omnium. ô mulieris incre-
dibile scelus: & præter hanc unā in omni uita inaudi-
tu. ô libidinē effrenatā et indomitā. ô audaciā singu-
larē. Nō timuisse, si minus uim deorū hominūq; fa-
mā: at illā ipsam noctē, facesq; illas nuptiales: nō li-
mē cubiculi? nō cubile filie? nō parietes deniq; ipsos,
superiorum testes nuptiarū? perfregit, ac prostra-
uit omnia cupiditate, ac furore. Vicit pudorem li-
bido, timorem audacia, rationem amentia. Sæpe
etiam in confirmationibus, grauitati locus est. Post-
quam enim rem omnem probauit orator: quærit
augentis affectum, uehementer amplificat, & totus
ardescit: ut Cicero quarto libro in Verrem, agens
de re Sopatri: Etenim si illud est tam flagitiosum,
(quod mihi omnium rerum turpissimum, maximeq;
nefarium uidetur) ob rē iudicandam pecuniā acci-
pere: precio habere addictam fidem, & religionē:
quanto

Pro aulo clu-
entio

GENERIBVS DICENDI LIB.

quanto illud flagitiosius, improbius, indignius, cum
 à quo pecuniam, ob absoluendū acceperis, condem-
 nare? ut ne prædonum quidem prætor, in fide reti-
 nenda, consuetudinem conseruaret. Scelus est acci-
 pere ab reo: quanto magis ab accusatore? quanto
 etiam sceleratius ab utroq;? Fidem cum proposu-
 isses uenalem in prouincia: ualuit apud te plus is,
 qui pecuniam maiorem dedit. Concedo, forsità ali-
 quis aliquando eiusmodi quippiam fecerit. Quum
 uero fidem ac religionē tuam alteri addictam, pe-
 cunia accepta, habueris: post eandem aduersario
 tradideris maiore peccunia: utrūq; salles? Et tra-
 des cui uoles? Et ei quem feselleris, ne pecuniā qui-
 dem reddes? Quem mihi tu Buldum? quem Stale-
 num? quod unquam huiusmodi monstrum, aut
 prodigium audiuius, aut uidimus? Qui cū reo trā-
 sigat: post cum accusatore decidat: honestos homi-
 nes qui causam norint ableget, consilioq; dimittat:
 ipse solus reū absolutū, à quo pecuniam accepe-
 rit, condemnet: pecuniāq; non reddat: hic de ca-
 pite libero iudicabit? huic iudicialis tabella cōmit-
 tetur, quam iste non modò cera, uerū etiam san-
 guine, si uisum erit, notabit? In hac oratione si ui-
 pondūsque rerum, si crebras amplificationes, si uer-
 ba grauiā & copiosa, si figuras ac re-
 cis, si casim pu-
 gnantem numerum iterū atq; iterum inspicias: ui-
 debis expressam summæ eloquentiæ imaginem: &
 nihil

IACOBI GORSKI DE

nihil in hoc genere præstātius desiderabis. Similem
 gravitatem interim capiunt argumēta: ut illa pro
 Sex. Roscio: Quid si accedit eōdem, ut tenuis an-
 tea fueris? quid si ut avarus? quid si ut audax? quid
 si ut illius, qui occisus est, inimicissimus enim quæ-
 da causa, quæ te ad tantum facinus adduxerit?
 Loci item cōmunes sæpe ardent, & summa cum
 gravitate dicuntur. Amplificatio enim in illis ma-
 ximè excellit, quibus citra personas in vitia moris
 est perorare: ut illa Cicer. de supplicio parricida-
 rū: Quid enim tam cōmune est, quàm spiritus ui-
 vis, terra mortuis, mare fluctuātibz, litus eiectis?
 Ita uiuunt dum possunt, ut ducere animā de cælo
 non queant: ita moriuntur, ut eorum ossa terram
 non tangant: ita iactantur fluctibus, ut nunquam
 aluantur: ita postremò eiiciuntur, ut ne ad saxa
 quidem mortui conquiescant: & quæ sequuntur.
 Magnis enim clamoribus, hæc à Cicerōe dicta sunt.
 Sed huius generis, peroratiōes Ciceronis. plurima
 exempla suppeditabunt. Hoc etiam genere tractā-
 tur, & epistole inuectiue, recriminatōe, lamen-
 tatorie, atq; nonnullæ etiam exhortatorie. Item
 permultæ historicorum conciones: ex quibus aliæ
 grauiter accusant: aliæ uehementer exhortantur:
 aliæ deplorant calamitates, atq; mitigant. Magna
 item pars Tragœ diarū: & quicquid in pœmate re
 ipsa est grauisimū, personisq; conspicuum.

Elocu

Pro Sexto
 Roscio

GENERICVS DICENDI LIB.

Elocutio grauis.

Verba singula huius generis, non alia sunt natura, quam ceterorum generum: tractatione, atq; collocatiōe differūt. qd' certe ita esse, Crassus apud Cicronem his uerbis docet: Non sunt alia (inquit) ^{Tertio de} sermonis, alia contentionis uerba: neq; ex alio ge^{ratore} nere ad usum quotidianum, alio ad scenam pompamq; sumuntur: sed ea nos, cū iacentia susulimus ē medio, sicut molliſsimam ceram, ad nostrum arbitrium formamus, & fingimus: ita tū graues sumus, tum subtileſ, tum medium quoddam tenemus. Tota illa grauitas nascitur principio ex rebus: deinde pondere uerborum, atq; figurarum: tertio, ex numero uehementi.

Singula uerba.

Et si igitur eadē est ratio uerborum, in hoc uehementi & contorto genere dicēdi, quæ in sermone quotidiano: tamen legenda sunt sonantia, grandia, grauiā, illustriā, aliqua etiam asperiora, & rem bene explicātia, & sublimia: recipit crebras ex alienis translationes, easq; audaciores. quales sunt: fluctus concionum, tempestas temporum, Oceanus omnium scelerum: allegorias item, metonymias, & ceteros tropos amat.

Compositio.

Compo

IACOBI GORSKI DE

Compositio aliquado asperior: nec ita molliter
coagmentata, ut in genere temperato: hiant ali-
quādo uocales: durius syllabæ coagmentantur. Am-
bitus pauci, & sonantes: incisa, & membra frequen-
tiora, & plura: numerus uehementior, quā sua-
uior: præsertim in indignatione. nam cōmiseratio-
nes habent quosdam modos flebileis, qui declinant
ad suauitatem: ideoq; perferunt membra, atq; cir-
cuitus paulò proceriores, quā indignantiū fulmi-
na. cuius exemplum est, illa pars orationis, pro
Milone: uos uos appello, fortissimi uiri, qui multū
pro Repub. sanguinem sudistis: & quæ sequuntur.

Figuræ, & ornāmenta.

Hoc genus figuras uehementis & grauis ha-
bet: Rem pub. loquentem facit, mortuos ab inferi
excitat: accruatim multa frequentat: unaq; cōple-
xiōe deuincit: Deos in testimoniū suum, atq; con-
gressum deducit: qualia exēpla apud Cicer. plura
inueniuntur. Excitat pro Cælio Appium Cæcum:
atq; cum loquentem cum filia inducit: patriam se-
cum, & cum Catilina, exostulantē fingit: Alba-
nos tumulos, atq; lucos alloquitur: Iouem Optimū
Max. suam contentionem cum Catilina audire fin-
git: eumq; tanquam præsentē precatur, ut Rem-
pub. saluam esse uelit. quæ omnia absoluuntur per
protopopoeiam. Hæc item generi accommodantur,
cōmo-

GENERIBVS DICENDI LIB.

commoratio, frequentatio, demonstratio, expolitio, superlatio, distributio, confirmatio, descriptio, contentio, exclamatio, repetitiones uerborum, interrogatio, subiectio, gradatio, interpretatio, permissio, circuitio, similiter desinentia, similiter cadentia, paria paribus relata, dissolutio: & id genus alia, quæ grauitatem habet: ut obiurgatio, indignatio, deprecatio, supplicatio, optatio, execratio, comminatio, interpellatoris correctio: quas illa pro C. Rabirio: Quin continetis uocem, in dicem stultitiæ uestræ, testem paucitatis comparatio similitudinum & exemplorum, quæ in hoc genere dominatur: non quod quidem non recipiat alias figuras: (omne enim genus figurarum, in hoc genere reperitur,) sed hæc ornamenta eas præcipua sunt. Cum enim generum dicendi multa sunt cōmunia: ea dicuntur eis propria, atq; nomen eis dāt, quæ principatum tenent: ac frequētius in eo genere adhibentur. In hoc igitur genus dicendi, omnia genera exornationū, & uerborum & sententiarū cadunt: præcipue uerò ea, quæ multū eminent, ac conspicua sunt.

Actio, & affectus.

Actio, & affectus, huic generi tragica atq; uehemens conuenit: tota dictio, atrox & concitata.

Affectus maiores illi, tanquam in suo regno dominantur: hic omnes profunduntur, atq; consumuntur.

G

tur.

In Bruto

tur, cuius rei exempla tibi Ciceronis orationū, cum
 alij multi loci, tum uerò perorationes suppedita-
 bunt. Erat enim Cicer. ut ipse de se testatur, natu-
 ra uehemens ad affectus excitādos: unde fiebat, ut,
 cum plures eandē causam tuerentur, Ciceroni per-
 oratio delinqueretur. Si legas adliōes in Verrem,
 orationem pro Cluentio, & pro Rabirio perduc-
 lionis reo, contiōes in Seruillum Rullum, in Cati-
 linā, in Pisonē, in Clodiū, in Antoniū: tantā uim, tan-
 tā copiā, tot contentiōes, tot amplificatiōes, tot ar-
 dores eloquēdi reperiās: ut non modò ad intelligē-
 dū, sed etiā ad imitandū satis superq; esse putes.
 Sæpenumero atrocitate facti accendit iram Iudici-
 bus: sæpe tanto dolore persundit: ut in mœrorem
 lachrymasq; soluantur. Frequenter inuidiam exci-
 tat uerbis: frequenter excitatam, contraria facul-
 tate restringuit: aliquando trahit eos, in summum
 aduersarij contemptum. Idem nec rarò contemptū
 euellit: in eius locum, existimationem dignitatēq;
 restituit. Nemo inflamat maiores odij faces: ne-
 mo ardentiorē charitatem parit, alitq; animis.
 Spe confirmat abiectos: metu comprimit audaces.
 Quos uult implet satietate: satiatos irritat cupidi-
 tate. Nullo modo (sic ipse de se loquitur) animus
 audientis aut incitari, aut leniri potest: qui modus
 non ab ipso si non perfectus, tamen tentatus sit.

In perfecto
Oratore

Difficile

GENERIBVS DICENDI LIB.

Difficile esse genere dicendi graui vti
neq; posse sine aliis generibus suū offi-
cium præstare: cum illa sine hoc, suo officio fun-
gantur, tutaq; sint.

Nihil autem difficilius est: quàm hoc sublime, &
grandiloquum genus. Qui enim hoc genere uti ues-
lit: priora duo teneat necesse est. Nam per se hæc
forma dicendi, minimè probari potest: nisi suam
copiam, atq; grauitatem, cum acumine subtili, &
suauitate temperata misceat. Et illa quidem duo,
per se suum officium præstant: suumq; locū cōmo-
dè tenent: hæc uerò ardens grandiloquentia, sine
mediocri atq; subtili dicendi figura, inutilis penitus
est. Multa summo Oratori atq; graui, partitè, de-
finitè, multa leniter & tranquillè dicenda. Nam
non omnes causæ sunt graues: non omnes loci ar-
denter tractari & debent, & possant: leniter au-
res primò sunt præparandæ: tranquillè & sedatè
multa sunt dicenda: quod generis est tēperati. mul-
ta parcicnda: multa definiēda: quod munus, à sub-
tili figura dicendi petitur. Quare si quis soli gran-
diloquentiæ operam dat, ardentèq; dicere studet:
non omni materiæ explicandæ aptus erit. atq; ut
ad pauca redeam: genus dicendi subtile ac tempe-
ratum, sine hoc graui, optimè suo officio fungun-
tur: & qui aliquo eorū instructi fuerunt, neglecta
grauitate, magni oratores habiti sunt: semperq; in

IACOBI GORSKI DE

tuto uersati, nullum casum extimuerūt. Hoc autē
 grāde sine illis, aut nihil omnino, aut parū præstat:
 sempq; inlubrico, ac periculoso uersatur loco. Qd
 certē ita esse, Cic. in Oratore pfecto, quæ subiciā
 uerbis testatur: Sed multū, inquit, interest inter
 hoc dicendi genus, & superiora: qui in illo subtili &
 acuto elaborauit, ut calidē, arguteq; diceret: nec
 quicquam altius cogitaret: hoc uno pfecto ma-
 gnus Orator est, si nō maximus: minimeq; in lubrico
 uersabitur: & si semel constiterit, nunquam cadet.
 Medius ille autem, quem modicum & temperatum
 uoco, si modò suū illud satis instruxerit: nō extime-
 scet ancipites dicendi, incertosq; casus: etiam si quā-
 do minūs succedet, ut sæpe fit: magnum tamen pe-
 riculum non adibit. altē enim cadere non potest.
 At uerò hic noster, quem principem ponimus, gra-
 uis, acer, ardens, si ad hoc unum est natus, aut in
 hoc solo se exercuit, aut huic generi studet uni, nec
 suam copiam, cum illis duobus generibus tempe-
 rauit, maximē est contemnendus. Ille enim sum-
 missus, quod acutē & ueteratorie dicit, sapiēs iam:
 medius, suauis: hic autē copiosissimus, si nihil est aliud,
 uix satis sanus uideri potest. Qui enim nihil potest
 tranquile, nihil leniter, nihil partite, definite, di-
 stinctē, facete dicere: præsertim cū causæ par-
 tim totæ sint eo modo, partim aliqua ex parte tra-
 ctandæ: si is non præparatis auribus inflāmare rem
 cœpit:

GENERIBVS DICENDI LIB.

cepit: surere apud sanos, & quasi inter sobrios
bacchari inolentus uidetur.

Secunda generum dicendi diuifio.

Detribus generibus dicendi, in quibus tota uis
eloquendi fita est, pro ratione huius quod institui-
mus compendij, satis me dixisse puto: finemq; huc
nostræ lucubratiunculæ imponerem: nisi uiderem
& à Marco Cicerone, in dicendi ratione principe,
& alijs, qui de arte Rhetorica scripserunt, plures
formas eloquendi traditas esse. Quæ quoniam stu-
dio eloquentiæ cognitu utilia esse uideamus: sum-
matim ea, in hoc compendio percurrentes: singu-
lorum & naturam, & uim, quàm breuissimè com-
plectentes. maxime quòd eorum cognitio, ad ea
ipsa tria genera, quæ hætenus informauimus, plu-
rimum conferre uideatur. Habent enim hæc, quæ
deinceps describemus genera, cum illis magnā af-
finitatem: ad eaq; tanquā ad suos fonteis referun-
tur. Sunt igitur apud Ciceronem, genera dicendi
quinq;: dilucidū, breue, probabile, illustre, & sua-
ue. Quæ ille quasi lumina uerborum, & simpliciū,
& coniuñctorū nominauit: quorum tractandi ra-
tio apud eum, subtilis quidem illa, & diligens est:
sed ex cultioribus ingenijs, quàm his quibus hoc cō-
pendium paramus, aptior: quæ missa, simplicitatē,
quàm in hoc genere tepere constituimus, seque-

IACOBI GORSKI DE
mur: eaq; quæ apud Ciceronem sunt explicabimus:
ad sensumq; puerilem accommodabimus.

Genus dilucidum.

Igitur genus dilucidum cõficitur uerbis, propriis, usitatis, & dispositis. Qui enim dilucidè uult dicere: primam curam suscipere debet eorum uerborum, quæ propria sunt rerum uocabula. quicquid enim propriū non est, obscurū est. Deinde ut non solū ppria sint: sed etiā usitata. Sunt enim inter ppria quædā, aut uetusta, aut peregrina: quæ quoniā in consuetudine non sunt posita, impediūt acumen intelligentiæ: atq; orationem obscurant. quæ qui dilucidè dicere uult, fugiet: noua, atq; usu assiduo protrita, pro eis reponet. Quod si omnino proprijs destituamur: ad translata confugiendum. quæ in hoc genere, uerecunda, & modesta, è proximoq; petita esse debent. Nam quæ audaciùs trās-lata sint, et remotiùs petita, hoc genus aspernatur.

Dicendi genera permisceri.

Atq; hoc loco, monitos esse dicendi studiosos uolo: nullā esse orationis speciem: nullū genus dicendi, ita purū: ut nihil habeat aliunde admistum: sed in quo excellit, ab eo nomē sortitur. Itaq; quæ hīc, & post in alijs generibus præcipiuntur, non ita accipi debent: quòd aliter fieri non posset: sed quod

maxima

GENERIBVS DICENDI LIB.

maximè excellit, id toti orationi nomen dat. Vt enim qui aquam uino permiscet, uinum non aquā bibere dicuntur: quòd uini plus quàm aquæ insuderint: quòd si aquæ tantum sit, ut uinum exuperet, aquam non uinum. Sed ad informandum genus dilucidum redeo: in quo prima cura debet esse, ut dixi, uerborū priorū: secunda, usitatorum: postrema, ut ea aptè disponantur, atq; suis locis collocentur. Neq; enim satis, ad dilucidam, & planā orationem efficiendam fuerit: habere uerba propria, & usitata: nisi ea apto ordine, qui maximam lucem orationi affert, collocentur.

Quæ in collocādo, hoc loco requiruntur?

Qua in re primò requiritur: ut ita uoces uocibus succedant: ne concursus sit extremorū hiulus, & asper: sed coherens, & æquabiliter fluens, & coagmentatus. Quanquā in hoc genere, non omnino uocum asperior coagmentatio fugienda. Hæc enim species, dicendi generi subtili subiecta est: eiq; generi maximè seruit. quo in genere uocaleis collidi, & asperius consonanteis cogi, permissum esse diximus. Deinde ut oratio, aut periodis, aut mēbris, aut incisis, aptè circumscriptis distinguatur. quæ doctrina qualis sit, alibi copiosè diximus.

IACOBI GORSKI DE
Obscurum genus dilucido cōtra-
rium, quomodo fiat.

Vt autem dilucida species dicendi, uerbis prop-
prijs, usitatis, & collocatis redditur: ita obscurum
contrā, improprijs, inusitatis, ambiguis, & malē
collocatis efficitur. Quicquid enim impropriū est,
& inusitatu, obscurū & ignotū esse diximus. Pro-
inde qui obscuritatem effugere, & dicendo, & scri-
bendo cupit: ab improprijs, & inusitatis abste-
neat: ambigua, quæ rarum & multiplex significatū ha-
bent, fugiat: ita uerbæ iungat, ne constructio am-
biguam sententiam, quæ uariē traduci, uariēq; ac-
cipi possit, reddat: ordinem non perturbet: perio-
do nec nimīū longa, neq; concisa nimis utatur. Bre-
uitas enim uim intelligendi, longitudo nimia me-
moriā & impedit, & obscurat. Fugiendi etiā
sunt tropi, & inflexiones uerborum duriores: quī
orationem etsi illustriorem, obscuriorem tamen
reddunt. Si enim proprijs sit oratio dilucida: alie-
nis, & inflexis, obscura fiat necesse est.

Breue genus dicendi.

Breue autem genus conficitur, primū uerbis
simplicibus, deinde semel unaquaq; re dicenda: po-
stremò si omnia dilucidē dicantur. Breuitas enim
perspicuitati cognata est: cuiusq; causa præcipuē cō-
paratur. Qui igitur breuem formam orationis cō-
ficere

GENERIBVS DICENDI LIB.

ficere uoluerit: uerba composita uitabit: simplicia eliget: sceleratū Catilinā, non conscleratum dicet: datum negotium Ebutio, non cōmendatū, neq; traditum. uitabit idem significantia, & rem latē explicantia: qualia hæc sunt: abiit, excessit, euasit, erupit: & illa pro Ligario: Quid enim tuus ille, Tubero, districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? qui sensus armorum tuorū? quæ tua mens, oculi, manus, ardor animi? quid cupiebas? quid optabas? In qua oratione uides, uerba eiusdem significationis plurima esse: idemq; mutatis uerbis toties dici: gladius, mucro, arma, idem significant: sensus, mens, animus, idem: cupiebas, optabas, idem: cupiebat, petebat, similiter eandem uim habent: sæpius idem dicitur: eademq; sententia, pluribus uerbis, quæ eundem sensum habent, explicatur. Quod, qui breue genus dicendi conficere cupiet, uitabit: semel unāquamq; rem, simpliciq; uerbo exprimet: in acie Pharsalica, Tuberōnem contra Cæsarem, armatum stetisse dicet: synonymiamq; uocum fugiet. qualia illa sunt: quā celerrimē Cn. Pompeio duce, belli impetū nauigauit: qui Siciliam adiit: Aphricam explorauit: inde Sardiniam, cum classe uenit. ubi uides paucis uerbis, tantum cursum, tam distancis prouincias, tot bella, quæ longam historiam poscunt, oratorem complexum esse: & singulis uerbis, singulas

IACOBI GORSKI DE

gulas prouincias expresse. qualia etiā hæc sunt.
 Ebutio datur negotium: adest ad tabulam: licetur
 Ebutius: deterrentur emptores multi. & paulo
 post: testamento facto, mulier moritur: fecit hæ-
 redem, ex duncce & semuncia, Cecinnam: ex dua-
 bus sextulis, M. Tuleinū, libertū superioris uiri:
 Ebutio sextulam aspergit. Vides enim singula, sin-
 gulis exprimi uocibus: nullam synonymiam uerbo-
 rum, nullam sententiarū esse: semel unumquodq; di-
 citur. At in illo (quod antē protulimus) in Tuberō-
 nē: res eadem multis & uerbis, et sententijs tra-
 ctatur. Quid enim illa longa explicatio ostendit:
 nisi Tuberōnē Caesaris hostē fuisse? Breuiter igitur
 dices: si semel unamquāq; rē dicas: si cōmoratiōes,
 expolitiōes, & amplificationes, fugies: si ea quæ
 rē latē explicāt dimittas. ut propter quē, hæc sua-
 uissimā lucem aspexisti, hunc luce priuasti: longū
 est, & rem latē explicat: quod ad duo uerba con-
 trahes, breuēq; facies: si dixeris, Patrem occidisti.
 Latum est: C. Rabirius suæ fortune fundatas, atq;
 optimē constitutas opes, potestati regiæ, libidiniq;
 commisit. Breue: C. Rabirius pecuniam regi cre-
 didit. Breuissima hæc est sententia: Rem pub. Qui-
 rites uidetis, uobis restitutā: qua, qui breuiter di-
 cere cupiet, utetur: qui uerō eam illustrare, atq;
 dilatare cupiet, (ut Cicero fecit) sic dixerit: Rē
 pub. Quirites, uitamq; omnīū uestrū, bona, for-
 tunas

GENERIBVS DICENDI LIB.

tunas, coniuges, liberosq; uestros, atq; hoc domi-
ciliū clarissimi imperij, fortunatissimam pulcher-
rimamq; urbem, hodierno die, deorum immortalū
erga nos summo amore, laboribus, consilijs, peri-
culisq; meis, ex flamma atq; ferro, ac penē ex fau-
cibus fati ereptam, & nobis conseruatam, ac resti-
tutam uidetis. Breuissimū est: Quis tandem, Cati-
lina, finis erit audacię tuę? copiosum, et amplum:
Quousq; tādē, Catilina, abutere paciētia nostra?
quamdiu nos furor iste tuus eludet? quem ad finem
sefe effrēnata iactabit audacia? ubi uides tribus sen-
tētijs explicatū, quod una explicari potuit: si bre-
uiter dicere Cicero uoluisset. Vsus sum pluribus
exemplis: ut ea, quę breuiter à Cicerone præcepta
sunt, eiusipsius authoris exēplis illustrata, à tyro-
nibus dicendi, qualia sint facilius agnoscerentur.
Nam qui quę copiosē & explicatē dicuntur cogno-
uerit: quid breuitatem efficiat, faciliē cognoscet.
Et quoniā huius generis, cum superiore proximo,
magna est affinitas: quę de dilucida forma præce-
pta sunt, huc etiam transferri debēt. Vtraq; autē
hec species, quemadmodū & illa probabilis, (de
qua mox agemus) pertinet ad genus dicendi subti-
le, & acutum: quod omnia dilucidiora, non ampli-
ora facit: quodq; breue & dilucidū esse debet: qđ
omnia docet, atq; explanat: perspicua, & aperta
facit. Ad quod præstandū, breuitas, atq; dilucidi-
tas ma-

IACOBI GORSKI DE
tas maxime uim asserunt.

Genus dicendi probabile;

In genere probabili, duo spectantur: Primum res,
& sententiæ: deinde uerba, & ornamenta. Sententiæ
& res, debent esse, uel graues: uel aptæ opinio-
nibus hominum, & moribus. Probabilis est enim
oratio, quæ expressos mores habet: quæ ætatum
studia representat: quæ consentiens ueritati est: in
qua nihil est, quod dedeceat. Quod fit, si personis,
si temporibus, si locis consentanea habeat: si aut
testata, aut quæ hominū opiniononi, & authoritati
conueniant dicuntur: si cum lege, cum more, cum
religione coniuncta: si antiquitatem, & memoriam
uetus tatis significat: si ueritatem, & fidem, & ui-
tæ probitatem spiret. Rerum enim & personarū
adiuncta, orationem aut probabilem, aut alienam
à fide reddunt. Probabile est senem auarum esse:
adolefcentem libidinosum. senem libidine profluen-
tem: adolefcentem parcum, nihilq; aliud, quàm rei
augendæ studentem; non uerissimile est. utriusq;
ætate in illud consentiēte: huic repugnāte. Gladi-
ator Capito multos occidit, in ciuili sanguine exerci-
tatus; probabile igitur est, eum Sextū Roscium oc-
cidisse. Rusticus est, adolefces filius Roscij: in ur-
be ignotus: ab omnibus uoluptatibus alienus: non
est igitur uerissimile, eum patrem occidisse. Rusti-
ca simplicitas, aliena est à tantis, tamq; horrendis
celeribus

GENERIBVS DICENDI LIB.

sceleribus: Capitoni utile fuit Sex. Roscium occidit:
consecutus eius cadis præmia, partem pecuniæ,
et prædia quædā: probabile est hunc ipsum, eam
cadem fecisse. Vtile fuit filio, patrem uiuere: incō-
modum, perire: non igitur uerisimile est, patri eū
insidias fecisse: præsertim cū in urbe ille sit cæsus:
hic uerò ruri sucrit. Plena est oratio, pro Sex. Ro-
scio, eius generis exemplorum: omnes narrationes
orationum Ciceronis, in hoc genere, exemplo tibi
esse poterint. Plurima exempla ex Cicerone hic af-
ferri possent: nisi longissimū fuerit, ea describere.
Hoc enim genus per totas oratiōes, (quæ nisi pro-
babiles sint, abijciuntur) diffusum est.

Verba eius generis.

Hoc genus ea uerba recipit, quibus authoritas
et pondus inest: ex quibus graues conficiuntur
sententiæ. quæ quidem grauiasunt, nō sono, sed si-
gnificatione. Quo in genere sunt, Dictatores, Pa-
tres conscripti, Maiestas populi Romani, parrici-
dia, tempestates temporum: et id genus alia: quæ
uel ob antiquitatem, uel rei, quam significāt, gra-
uitatem, pondus habent.

Ornamenta.

Ornamenta ea, quæ nimis comptā reddunt ora-
tionem respuit: simplicitatem uerecundam et mo-
destam amat. Simplicitas enim ueritatis pedisequa
est: eiusq;

IACOBI GORSKI DE

est: eiusq; comes modestia. Quare qui probabilem orationem consecrare uoluerit: eas figuras, atq; ornamenta diligenter fugiet, quæ nimium orationem exornant. Qualis est illa concinnitas: quæ uel paria paribus, uel contraria aduersis redduntur: uel casus in exitu similes sunt. In summa, quicquid est nimis comptum, quicquid nimis expolitur, ab hoc genere alienum esse debet. Cum enim ornatus atq; fucus suspectus sit: tum uero orationis, præsertim in ueris causis: quales sunt iudiciorum: Milo autem (inquit Cicero) cum in Senatu fuisset: eo die quo ad Senatus dimissus est, domum uenit: calceos, & uestimeta mutauit: paulisper, dum se uxor (ut fit) comparat, commoratus est: & quæ sequuntur, in eadem narratione: quæ & sententiarum, & uerborum genere probabilis est: apta locis, temporibus, moribus, & personis, in ea dicuntur: dictorum, & factorum causæ exponuntur: uerba rebus aptè accommodantur: uenusta, Latina, pura sunt: ornatum illum insignem non receperunt: simplicitate ipsa, & uenustatem, & grauitatem, & pondus, atq; fidem consecuta est ea ipsa narratio.

Genus dicendi illustre.

Illustre genus dicendi plenum, & graue: breui contrarium. Cōficitur primò uerbis, grauitate delectis. ut: Nunc iam apertè Rempub. uniuersam petis:

GENERIBVS DICENDIALIB.

petis: templa deorum immortalū, testa urbis, uita
 omnium ciuium, Italiam deniq; totam, ad exitium
 & uatistatem uocas. Templa deorum immortalis-
 um, uniuersa Respub. testa urbis, uita omniū ho-
 minum, uastitas & exitium Italiae, uerba sunt gra-
 uitate delecta: ad Catilinæ scelus augendum, ocu-
 lisq; Senatus subiiciendum: ut non audire, sed iam
 uidere ruinam impendentem Reipub. uideatur.
 Deinde translatis: nō illis, quibus non modō urba-
 norum, sed etiam rusticorum sermo utitur: quæ &
 uerecundē transferūtur: & humile quiddam habet:
 uelut cum uiteis gemmare dicimus, pro turgescere,
 & frondeis emittere: agros sitire, cū pluuia
 indigent: sed illis, quæ audaciū translata sunt, &
 remotiū petita, ut: fluctus concionum, tempestas
 Reipub. urbis sentina. ut Cicero in Catilinam: Sin-
 tu (quod iam dudū hortor) exigeris: exhaurietur
 ex urbe, magna, & perniciosa sentina Reipub.
 Et in eundem: Tandem aliquando Quirites, Catilinā
 furentem audacia, scelus anhelantem, pestem pa-
 triæ nefariē molientem: & quæ ibidem sequuntur.
 ubi uides, exhaurietur, sentina Reipub. furentem,
 anhelantem, pestem, audaciores metaphoras esse.
 magna, perniciosa, tandem, aliquando, scelus pa-
 triæ molientem, grauitate delecta sunt: quibus Ca-
 tilinæ rabies, oculis populi Romani inspicieda ex-
 ponitur. Huc superlata, huc hyperbolica pertinet:
 ad nomē

ad nomē item adiuncta, quæ Græci epitheta uocāt.
 qualia illa apud Tullium: Sed hæc, quæ robustioris
 improbitatis sunt, omittamus: loquamur de in-
 quissimo genere leuitatis. Tu istis faucibus, istis la-
 teribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate,
 tantum uini in Hyppia nuptijs exhauseras: ut tibi
 necesse esset, in populi Romaniconspectu, postridie
 uomere. Orem non modò uisu foedam: sed etiam
 auditu. Si inter coenā, immanibus illis poculis, hoc
 tibi accidisset: quis non turpe duceret? in cœtu ue-
 rò populi, negotium publicum gerens, magister
 equitum, cui ructare turpe esset, is uomens frustis
 esculentis uinū redolentibus, gremium suum, & to-
 tum tribunal repleuit. Robustioris improbitatis,
 iniquissimo genere leuitatis, gladiatoria totius cor-
 poris firmitate, rem uisu foedam, immanibus pocu-
 lis, addita ad nomen sunt. Frustis esculentis, uinū
 redolentibus, gremium & totum tribunal reple-
 uit, superlata, ac hyperbolicōs dicta: ad ebrietatē
 augendam Antonij. Huius generis quoq; sunt uer-
 ba duplicata, hoc est, coniuncta & composita.
 (sic enim eruditi accipiunt) Cicero: Hunc agrum
 tu compransoribus tuis diuidebas: compransoribus
 duplicatū est. quod genus sunt, collusores, com-
 potores, combibones. Nisi quis duplicata, ut mul-
 tis placet, dicere malit geminata, & repetita. qua-
 le fuerit: Tu istis faucibus, istis lateribus, ista gla-
 diatoria

GENERIBVS DICENDI LIB.

diatoria totius corporis firmitate. Sed anaphoræ,
atq; huiusmodi repetitiões uerbi eiusdē, magis sua-
uitatis, quā splendoris sunt: & suauī orationi,
quā illustri, aptiores esse uidentur. Requirit hoc
quoq; genus idem significātia, quæ synonyma dicū-
tur. quālia sunt Tullij hæc: Moneo, prædico, inte-
grare et causa denūcio. Et illud pro Ligario: Quid
tuus gladius agebat? cuius latus ille mucro pete-
bat? Quod exemplum paulò antè explicauimus. Prima Philippi.
Quale & illud: Catilinā furentem audacia, scelus
anhelantem, pestem patriæ nefariè molientē, uo-
bis atq; huic urbi ferrum flammamq; minitantem.
Hæc enim eandem uim habent: Catilinamq; excidiū
urbi minitantem pungunt. His etiam adiunguntur
ea, quæ ab ipsa actione, atq; imitatione rerum, non
sunt abhorrētia: quæ per hypotyposim, atq; demō-
strationem, rem oculis spectandam exponunt. ut
Cicero 2. in Antonium: At uerò te inquilino, (non
enim domino) personabant omnia, uocibus ebrio-
rum: notabant pauimenta uino. mædebant parie-
tes: ingenui puericum meritorijs: scorta inter ma-
tres familiās uersabantur. Et tertia actione Verri-
na: Constituitur in foro Laodicea, spectaculū acer-
bum, & miserum, & graue toti Asiæ prouinciæ:
grandis natu parens, adductus ad supplicium: ex
altera parte filius: ille, quod pudicitiam liberorū:
hic, quod uitā patris, famamq; sororis defenderat:

H flebat

IACOBI GORSKI DE

Secūda Philippi

flebat uterq; non de suo supplicio: sed pater de filij morte, de patris filius. Quæ quidem multò excellentiora sunt: cū eis, aut translata, aut contraria, aut utraq; cōmīscantur. contraria quidem: ut, Tu diadema imponebas, cum plangore populi: ille cum plausu reiciebat. Translata uerò: ut: Expectas dum te stimulis sodiac. Hæc si ullam partem habes sensus, lacerat te, hæc cruenta oratio.

Figuræ generis illustris.

In hoc genus cadunt lumina, atq; figuræ, quibus augetur oratio: ut hypotyposis, quam demonstrationem author ad herennium uocat, cum suis omnibus speciebus: quales sunt, prosopographia, prosopopœia, topothesia, Chronographia. Item circuitio, expositio, frequentatio, commemoratio.

Compositio.

Compositione autem utitur hoc genus eādem, qua dilucidum. quæcūq; enim dicta sunt, de oratione dilucida, cadunt in hanc illustrem omnia. Est tamen hoc illustre genus plenius, quā illud dilucidum. Dilucidum efficit, ut intelligamus: illustre, ut uidere uideamur. Habet enim splendidam perspicuitatem, cum dignitate. Contraria autem est huic generi celeritas qua in altercationibus utimur: in quibus incisim, & breuibus membris, more dialectico=

GENERIBVS DICENDI LIB.
leſicorum diſſeritur. Hoc uerò illuſtre perpetua
oratione, longioribus & membris: & conuerſio-
nibus tractatur.

Genus dicendi ſuaue.

Suaue autem genus, partim uerbis, partim re=
bus, atq; ſententijs efficitur. Verba quidem ſingu=
la huius generis, elegantiā, & iucunda, & nitida <sup>Verba ſingu-
la generis tu-
antis</sup>
eſſe debent. Qualia ſunt ſonantia cum lenitate: ne
quadam aſperitate aureis offendant. ſuaue enim ge-
nus fit, ut Cicero docet, elegantiā, & iucundita-
te uerborum ſonantium, & lentum.

Compoſitio.

Quæ ita coniungenda ſunt: ut neq; aſperos ha-
beant cōcurſus: neq; diſiūctos, atq; hianteis. Quæ <sup>quæ ſonantia
ſunt ſupra di-
xiſimus</sup>
re qui ſuauem orationem conficere uoluerit: factio-
uerborū delectu, uideat: ut ita ea cōponat: ne uel
conſonantium multarum cōcurſio eam exaſperet:
aut uocalibus commiſſis hiantem, atq; diſiunctam
faciat. uocalis enim uocali impacta, quiddam hiul-
cum & inſuaue reddit: ut iam antè oſtendimus.

Periodus.

Periodus in hoc genere, non longo anfractu,
ſed ad ſpiritu uocis apto producitur. Quare proli-
xitas nimia & membrorum, & circūductionū, ab
H 2 hac forma

IACOBI GORSKI DE
hac forma orationis remota uenda erit. Mediocritatem enim hoc genus amat.

Figurae & ornamenta.

Est enim concinnitas, figurae quaedam: quae sua specie, oratione numerosam reddunt

Figuras praeterea suauis recipit: ut sunt similitudines, cadentia, similiter desinentia: contraria contrariis, paria paribus, crebra crebris reddita: quae figurae subiiciuntur concinnitati, cuius exempla, in libro De numeris oratoriis posuimus, cum doceremus, concinnitatis eam uim esse: ut ultro numerosam orationem, sine etiam nostra cura, reddat. Unde etiam constat: suauitatem in dicendo, numerosa ipso maxime parere. Quam obrem qui suauem orationem conficere conatur: numerosae compositionis curam assumere debet. Huc etiam pertinent repetitiones: quae geminata uerba, atque duplicata, Cicero appellat. Geminata quidem: ut, vos appello fortissimi uiri, fuit hoc quondam, fuit proprium populi Romani, longe a domo bellare. Duplicata autem: testis est Italia, ille ipse uictor L. Sylla, huius uirtute et consilio, confessus est liberatam. Testis est Sicilia: testis Aphrica: et cetera in eadem Pompeiana laude: quae tota huius suauitatis plenissima est. Huc etiam pertinent zeugmata: quae suauitatis plurimum habent: quae uno uerbo pluribus claudunt sensus. Quale hoc fuerit, apud Tulum: si extitisset in Rege fides: nihil sapientius Postumo: quia sefellit.

GENERIBVS DICENDI LIB.

rex: nihil hoc amœnius dicitur. Referuntur hæc
asyndeta: & qui Siciliã adiit: Aphricam explora-
uit: inde in Sardinia cum exercitu uenit. Polysynde-
ta item: ut: Et inimico proderas: & amicum læde-
bas: et tibi ipsi non cosulebas. Pertinent hæc & alia
ornamenta, quæ suauitatem & iucunditatem ha-
bent: sed hæc sunt præcipua.

Res generis suauis.

Res autem, quæ suauitatem pariunt, aut inuise,
aut inaudite, aut nouæ sunt. Delectat quicquid ha-
bet admirationes, expectationes, exitus inopina-
tos, interpositos motus animorũ, colloquia perso-
narũ, dolores, iracundias, metus, laticias, cupidi-
tates. Delectat etiam ea oratio, quæ significat di-
centis amabileis mores: qui exprimuntur, aut si-
gnificando iudicio ipsius, ex animo humano ac libe-
rali: aut inflexione sermonis: cum aut augendi al-
terius, aut minuendi sui causa, alia dici ab oratore,
alia existimari uidentur: idq; comitate fieri magis,
quàm uanitate. Sed sunt multa, suauitatis præce-
pta: quæ orationẽ, aut magis obscurã, aut minus
probabilem faciunt. Itaq; etiam hoc loco, nobis est
ipsis, quid causa postulet, iudicandum.

Tertia generum diuissio.

Sunt item duo genera dicendi: alterum sua spõ-
te suscipiunt

te fusum: conuersum alterum. Sua sponte fusum est: quod naturæ consuetudinem non uiolat. quale illud, quo uulgus passim, apud Latinos utebatur: nulla arte excultum: à natura ipsa, & cōmuni cōsuetudine dicendi profectū. Hoc genus Grammatici suis præceptis explicant: & quale esse debeat, satis copiosè docent. Nihil sanè in hoc genere aliud spectatur: quàm ne generibus, numeris, temporibus, personis, casibus, perturbetur oratio. Hoc genere Plautus, atq; Terentius, in cōmuni uita hominum exprimenda, suis in fabulis usi sunt: nullum magnum ornatum, nihil illustre adhibentes: cōmūnem consuetudinem dicendi secuti: satis suam dictionem cultam esse iudicantes: si plana, Latina, emendata, atq; pura esset. Ad hoc genus confugere solemus interpretando: atq; sensum (si obscurior sit, in genere dicendi conuerso) eruendo: singulas uoces in sua, quæ illis natura, atq; ars Grammatica consignat, reuocantes loca. quale illud apud Maronem: Treis Notus abreptas, in saxa latentia torquet: Saxa uocant Itali medijs quæ in fluctibus aras. ubi, quia naturæ ordo uiolatus est, uerba suo genuino loco dimota, sensum obscuriorē reddiderunt: qui statim aperietur: si uoces in suas nativas sedes reuocaueris: dixerisq; hoc modo: Notus torquet treis naues, in latentia saxa: quæ saxa, in medijs fluctibus sita, Itali uocant aras. Qui ordo, uides

GENERIBVS DICENDI LIB.

do, nides quam lucem Pôetæ loco obscuro asse-
 rat. Non enim possunt (inquit Cicero) una in
 ciuitate, multi rem, atque fortunas amittere,
 ut non plures secum in eadē calamitatē trahant:
 quæ etsi apertum habeant sensum: tamen aper-
 tiora erunt, si ita construxeris: & in eum ordi-
 nem, quē natura postulat, reduxeris: Multi enim
 non possunt, rem atq; fortunas amittere, in ciui-
 tate una: ut plures secum non trahant, in ean-
 dem calamitatem. Prior illa uocū structura ele-
 gantior, & suauior, hæc asperior: horridior ta-
 men. quam Orator, suauitati & cultui studens, ui-
 tauit: naturæq; legibus uiolatis, in eum ordinē uo-
 ces redegit: qui suauitatem, & iucunditatem secū
 ferret. Atq; inde puto natam, illam, qua quidā usi
 sunt diuisionem consecutionis, atq; cōstructionis uo-
 cum: ut aliam Grammaticam, aliam Rhetoricā di-
 cant. Grāmaticæ, ordinem naturæ, & genus sua
 sponte sūsum: Rhetoricæ, genus conuersum, & eū
 ordinē, qui ab iudicio dicentis totus depēdet, subiū-
 cientes. Sed de genere sua sponte fuso, quod ultro
 sine ulla præceptiōe occurrit, satis. Conuersum il-
 lud, quod multo difficilius est, quodq; totum ex of-
 ficina oratorum profectum est, deinceps explicā-
 dum: prius tamen monitos esse uolo dicendi studi-
 osos: hæc duo genera, & inter se, & cum superi-
 oribus ita permisceri: ut neq; illa sine his, neq; hæc
 absq;

IACOBI GORSKI DE

absq; illis, unquam esse queant. Sua sponte genus
fusum, generi breui, probabili, atq; dilucido pluri-
mum miscetur: Conuersum illustri, atq; suauis. Sub-
tile item, sua sponte genus fusum amat: mediocre,
atq; amplum, conuersum: & inter se ipsa, ita con-
nectuntur: ut nunquā alterum sine altero reperia-
tur. Conuersum asperitatem sua sponte fusi mollit:
sua sponte fusum non patitur, conuersum ornanda
oratione extra metas errare. quemadmodum
aqua uino infusa uehementem eius ardorem, uinū
aque cruditatē minuit, atq; temperat. Vtroq; igitur
oratores in eadē oratione utuntur: unam ean-
demq; ē tam diuersis generibus speciem orationis
conficiunt: præcipiendo hæc, non dicenda oratione,
quæ omnes ideas requirit, distincta sunt.

Genus dicendi conuersum.

Est igitur genus dicendi cōuersum, quod ab ora-
torum iudicio proficiscitur: qui cū uiderent ge-
nus sua sponte fusum, nihil admirationis, nihil splē-
doris, nullam uim, ad delectandos, cōciliandos, im-
pellendos, & conuertendos animos auditorum ha-
bere: hanc speciem eloquendi instituerunt: cuius ui,
quod uellent, animos hominū impellerent: unde uel-
lent deducere. quod genus dicendi gentes admi-
rata, eloquentiam & oratores, in ciuitatibus plu-
rimum ualere (ut ante diximus) passæ sunt.

Duplex

GENERIBVS DICENDI LIB.

Duplex vis, & ratio generis conuersa.

Cuius vis partim in singulis, partim in coniunctis, ut & superioris, sita est uerbis. Singulorum duplex est ratio. Nam aut ex uerbo dilatatur: aut in uerbum contrahitur oratio. Ex uerbo quidem: cum aut proprium, aut idem significans, aut factum uerbum in plura uerba diducitur. Quatuor uerbis sententia absoluta est, & sua sponte fuscum uerborum genus: Non facile homo patrem occidit. quae dilatatur, atq; immutatur, hoc modo: Multum ualet communio sanguinis: reclamitat istiusmodi suspitionibus ipsa natura: monstrum atq; portentum certissimum esse: hoc est, Non facile. Sequitur Homo: Esse aliquem humana specie, atq; figura. Postremum est, Patrem occidit: Qui tantum immanitate bestias uicerit: ut propter quos hanc suauissimam lucem aspexerit: eos indignissime luce priuaret: cum etiam feras inter se, partus, atq; educatio, & natura ipsa conciliet. Haec autem dilatatio singulorum uerborum, non solum (ut diximus) proprijs adhibenda est: sed aut idem quoq; significantibus: ut sunt translata, atq; immutata: aut factis & nouatis, siue illa simplicia sint, siue coniuncta. Atq; haec est prima ratio, conuertendae & dilatandae orationis. Secunda, aut fit non solum explicando, sed etiam assumendo ea, quae longitudini sunt accommodata. Item ea, quae copiae, atq; densitati: ut in hoc, quod proxi-

IACOBI GORSKI DE

mè posui, exemplo, uides uocem simplicè, Homo:
 quæ explicata est pluribus uerbis: Qui humana est
 specie, atq; figura. Deinde, Pater: Is propter quæ
 hanc suauissimam lucem aspexisti: Occidere, Hæc
 suauissima luce priuare. At assumptum est: Qui tã-
 tum immanitate bestias uicerit. & illud: Cùm etiã
 feras inter se, partus, atq; educatio, & ipsa natura
 conciliet. Breue uerbũ est Impius: dilatatũ est in
 Miloniana: Qui nullam uim cœlestem existimat nu-
 minis diuini: satis erat: sed assumitur distributio:
 Quem neq; imperij magnitudo, neq; sol ille, neq;
 cœli, & signorum motus, neq; uicissitudines rerũ
 atq; ordines mouent: neq; id quod maximum est,
 maiorum sapientia: qui sacra, qui cœremonias, qui
 auspicia & ipsi coluerũt, & nobis suis posteris pro-
 diderunt. Vides, ut uno ex uerbo copiosissimè di-
 latata oratio sit. Hæc natura uerborum est: ut res
 multipliceis, uariasq; angustissimo inuolucro syl-
 labarum complectantur: quæ singulæ si expendan-
 tur, orationẽ dilatabũt: atq; ex illis angustijs euol-
 uent. Quale illud est, quo paulò antè usus sum:
 Rempub. uobis, Quirites, restitutam uidetis: pau-
 ca uerba sunt, & genus sua sponte fusum: quod Ci-
 cero dilatauit, & conuertit, hoc modo: Rempub.
 Quirites, uitamq; omnĩ uestrũ, bona, fortunas,
 coniuges, liberosq; uestros, atq; hoc domicilium
 clarissimĩ imperij, fortunatissimã pulcherrimamq;
 urbem,

Eraf. 2. Co
 Pie

GENERIBVS DICENDI LIB.

urbem, hodierno die, decorum immortalium erga
nos summo amore, laboribus, cōsilijs, periculisq;
meis, ex flamma atq; ferro, ac penè ex faucibus sa-
tereptam, & uobis conseruatam, ac restitutā ui-
detis. uides, ut ex breuitate copia nata sit: non mo-
dò Rempub. dixit: sed omnia etiam enumerauit,
quæ ipsius sunt: uitam ciuium, bona, fortunas, cō-
iuges, urbem: neq; tantum saluam, uerum etiā, ex
laboribus cōsilijs, periculisq; suis conseruatam:
neq; solum conseruatam, sed ex faucibus penè sati-
ereptam, atq; restitutam à se ciuibus esse. Sed dili-
gens cura est adhibenda: ne id dilates, quod sit con-
trahendum. & inprimis decorū est seruandū: sine
quo nihil, non solum in oratione, sed etiam in uita
potest esse pulchrum. Vtilissima est huius loci do-
ctrina: & ut Cicero scribit, eloquendi exercitatio
maximè in hoc toto genere conuertendi consistit:
cui, qui suis studijs rectè consultum esse uult, sum-
mo studio incumbat: breueis sententias dilatando:
compressas, & explicatas contrahendo. Eiusdem
enim artificis est, cōpiosè atq; breuiter dicere. In
uerbum autē oratio contrahitur: (inquit Cicero)
cū aut definitio ad unum uerbum reuocatur:
aut assumpta uerba remouentur: aut in circuitus
diriguntur: aut in coniunctione fit unum uerbum,
ex duobus. Quæ uerba Ciceronis quadruplicem uia
contrahendæ orationis ostendunt: unam cū defi-

IACOB I GORSKI DE

in Pisonem

nitio ad uerbum reuocatur. Definitionem autem hoc loco accipimus: non illam exactam, atq; omnibus suis legibus absolutam: sed qualemcumq; descriptionem. Neq; enim oratores exactas requirunt rerum definitiones: populari descriptione contenti. qualis hæc fuerit: Hoc domicilium clarissimi imperij, fortunatissimam, pulcherrimamq; urbem conseruauit. Altera cum assumpta uerba remouentur: ut: Hunc igitur funesta Reipub. pestis, hunc tu ciuem ferro, & armis, & exercitus terrore, et Consulū scelere, & audacissimorum hominum minis, seruorum delectu, obseſsione templorum, occupatione fori, oppreſsione curiæ, domo & patria, ne cum improbis boni dimicaret, cedere curasti: quæ à senatu, quæ à bonis omnibus, quæ à cuncta Italia desideratū, accersitū, reuocatū, conseruandæ Reipub. causa confiteris. Multa hic sunt, quæ remoueri possunt: quò in paucissima uerba contrahatur oratio. atq; illud est: tum igitur ciuem cedere urbe crudelissimè curasti: quem ab omnibus reuocatū Reipub. conseruandæ causa confiteris. Tertia uia est: cum Imperatio quæ copiose seorsim tractata singula sunt, illa una aliqua conuersione & periodo comprehenduntur: & in circuitus dirigantur. In Rosciana, uno circuitu complexus est: quæ ante pluribus sunt disputata: Itaq; nunc illi homines honestissimi, propter istius insidias, parum putantur cauti, prouidig; fuisse.

In peroratio
ne qua in P
re orationis
hoc genus cō
prehendi læpe
adhibetur

GNERIBVS DICENDI LIB

iffe. Iſte, qui initio proditor fuit, deinde perſuga,
 qui primo ſociorū conſilia aduerſarijs enunciauit,
 deinde ſocietatem cum ipſis aduerſarijs coijt, ter-
 ret etiam nos: ac minatur tribus prædijs: hoc eſt,
 premijs ſcleris ornatus. Taleis compræhenſiões,
 aut in epilogis poſt rem expoſitam conficiuntur:
 aut inſtituuntur, antequā incipias exponere. Quar-
 ta ratio eſt: qua in coniunctione fit unum uerbum,
 ex duobus. qualia ſunt: diſputantes ambulabant:
 audientes metuebant: hæc lachymans ſcripſi. quæ
 ex illis facta ſunt: lachrymatus eſt, & ſcripſit: au-
 diebat, metuebatq;: diſputabant, atq; ambulabāt.
 Huius generis etiam ſunt: laudo animū, & uolun-
 tatem tuam, pietatem, atq; officium: ex quibus fi-
 unt: laudo animi tui uoluntatem, & pietatis offi-
 cium. Compoſitione etiam, ex duobus fit unum: ut
 comprandere, & ſimilia: quæ duplicata appella-
 uimus. In diminutione, eſt etiam coniunctio: quem
 modum diminutionis ὑποκορισμὸν Ariſtoteles
 appellauit: ut parua oratio, oratiuncula: paruum
 cor, corculum. Contrahunt etiam priuantia, atq;
 contraria: nequaquā eſt amicus, eſt inimicus: non
 amat, odit. Hæc tum uenustatem habet: cū quod
 contra naturam, & conſuetudinem eſt, indicant:
 ut, non legitime ſepultum cadauer, inſepulta ſe-
 pultura: Muſicus uoce inepta, & humili, muſicus
 mutus: doctor nulla doctrina præditus, doctor il-
 literatus

IACOBI GORSKI DE

literatus. Contrahant etiam particulæ quæ uim augendi & amplificandi habent: ut ualde humanus. Translationes etiã in hoc genere sæpe accommodantur: ut bellũ sepultum dixit, Ci. Hostis omnibus copijs deletis, ex Italiaq; fugatis, ut nullum deinceps uestigium eius maneret. Sed de ea orationis conuertendæ, quæ in singulis adhibetur uerbis, nũc satis: coniuñctorum quæ sit ratio in hoc genere, uideamus. In quibus triplicem posse adhiberi cõmutationem, Cicero docet: eamq; non uerborũ, sed ordinis tantummodo: ut cũ semel dictum sit directẽ, sicut natura ipsa tulerit, inuertatur ordo: & idẽ quasi sursum uersus, retroq; dicatur: deinde idem inter cisc, atq; pmiscẽ. Quæ uerba Cicerõis, triplicẽ rationem ordinis coniuñctorum uerborũ, in hoc genere orationis conuertendæ, monstrant: primam directam: alteram inuersam: tertiam permistam. Directus ordo est: in quo ratio nature habetur. Inuersus autem: in quo eadem immutantur. Quod ut facilius quale sit cognoscatur: exemplum afferemus. Triplex genus uestigalium Romanis fuit: unum è pascuis atq; pecoribus, quod scripturam: alterum ex agris & frumentis, quod decumã: tertium ex importandis mercibus, quod portorium appellarunt. Quod genus triplex uestigalium, Cicero in oratione Maniliana, ita tractauit: ut primum ordine directo, mox inuerso uteretur. At

enim

GENERIBVS DICENDI LIB.

enim: Nam cum hostium copiae non longe absunt: etiam si irruptio nulla facta sit: tamen pecora relinquuntur, agricultura deseritur, mercatorum nauigatio conquiescit. Quibus in uerbis uides ordinem directum: & ita ab oratore dictum, ut ipsa natura tulit. Sed mox hunc ordinem conuertit: & idem quasi sursum uersus, retroque dicit, ita inquires: Neque ex portu, neque ex decumis, neque ex scriptura uectigal conseruari potest. Vides enim ita eum primum dixisse: ut primo loco scripturam, secundo decumam, tertio nauigationem poneret: tamen, inquit, pecora relinquuntur, agricultura deseritur, mercatorum nauigatio conquiescit. Deinde primum locum nauigationi & portorijs, secundum decumam, postremum scripturae tribuit, ita inquires: Neque ex portu, neque ex decumis, neque ex scriptura, uectigal conseruari potest. In quo quidem Tullij exemplo, uerba eadem sunt: conuersione orationis facta, nihil additum, nihil detractum: ordo tantum uerborum mutatus: ut ea quae primum tenerent locum, postremo: quae postremum, primo ponerentur loco. In oratione etiam, quam habuit pro Murena, eiusdem generis est ordo: sed inuersio per contraria: Nemo enim ferere salutat sobrius, nisi insanit: neque in solitudine: neque in conuiuio moderato, atque honesto: haec directe, mox cur hoc esse nequeat, rationis reddens, inuertit: & a postremo incipit: Intempestiui conuiuij, amoeni

IACOBI GORSKI DE

loci, multarum deliciarum comes est postrema salu-
tatio. In quo exemplo, præter ordinem inuersum,
ut dixi, contraria sunt contrarijs reddita. Nam so-
litudini, loci amœnitas: moderato cõuiuiõ atq; ho-
nesto, multæ delitiæ, & intempestiuum conuiu-
iũ aduersantur. Proferrẽ plura exempla, huius du-
plici ordinis: sed hæc duo discẽtibus sufficiãt: è qui-
bus cætera ipsi faciliẽ iudicabunt. Ordinis permisti-
sit illud, pro M. Marcello: Tantam enim mansue-
tudinẽ, tam inusitatam inauditamq; clementiam,
tantum in summa potestate rerum omnium modũ
tam deniq; incredibilem sapientiã, ac penẽ diuinã,
tacitus nullo modo præterire possum. Quanquã
hic naturalis ordo esse uideatur: sine ulla mutati-
one, cursum naturæ tenere uidentur, mäsuetudo,
clementia, modus, sapientia: sed paulò post eadem
repetit, etiam cum adiunctione cæterorum: At ue-
rò cũ aliquid clementer, mansuetẽ, iustẽ, rectẽ,
moderatẽ, sapienter factum, in iracundia præser-
tim, (quæ est inimica cõsilio) & in uictoria, (quæ
natura insolens, & superba est) aut audimus, aut
legimus: quo studio incẽdimur? Est etiam alia ratio
permiscendæ orationis: in quo non mutatur solũ,
sed in altera parte etiã retinetur. ut in Quintiana:
Etenim si ueritate, amicitia, fide, societas, pie-
tas, propinquitas colitur: necesse est, is qui amicũ,
sociũ, affinẽ, famã ac fortunis spoliare conatus
est,

GENERIBVS DICENDI LIB.

est, uanum se, & perfidiosum, & impium esse fateatur. Quo in exemplo uides: primum locū, ueritatem & amicitiam: secundum fidem, cum societate: tertium, pietatem, cum propinquitate tenere: quæ ita conuertuntur, ut rursus primum membrum, bina coniugat: cum dicitur: Necesse est is, qui amicum, socium: hoc enim membrū prima duo coniungit, hæc uidelicet: Veritate, amicitia: Fide, societas. alterum repetit pesteriora duo: Affinem, fama & fortunis spoliare conatus est. nam hoc mēbro illa sunt repetita, quæ postremum locum antē tenebant: Pietate propinquitas colitur. tertium ad priora reddit: Vanum se, & perfidiosum, & impium esse fateatur. ordo tamen in eis retinetur directus. Quæ quidem conuersio, etiam in diuersis comprehensionibus esse potest. ut illa, quam paulo antē ex Maniliana atulli: Nam cum hostium copia, non longē absunt: etiam si irruptio nulla facta sit: tamen pecora relinquuntur, agricultura deseritur, mercatorum nauigatio conquiescit. Nec una periodus est: sequitur altera, quæ hanc priorem conuertit: Ita neq; ex portu, neq; ex decumis, neq; ex scriptura, uestigal cōseruari potest. Quælis etiam est illa, in Corneliana oratione: Sin autē multorum uirtus, industria, ingenium, humanitas, ex infimo genere & fortunæ gradu, nō modō amicitias & rei familiaris copias, consecuta est: sed

I S summam

IACOBI GORSKI DE

laudem, honores, gloriam, dignitatem: non intel-
 ligo, cur potius inuidia uiolatur, à uirtute L. Cor-
 nelij: quàm æquitas uestra pudorem eius adiutura
 uideatur. Itaq; quod maxime petendum est à uobis,
 idcirco non peto iudices: ne de uestra sapientia,
 atq; de uestra humanitate dubitare uidear. Quo
 ordine directo, duabus comprehensionibus dicta
 sunt: sed statim permiste in tertia periodo repetit:
 Est autem (inquiens) hoc petendum: ne oderitis
 ingeniu: ne inimici sitis industria: ne humanitatem
 opprimendam, ne uirtutem puniendam putetis. Cō-
 mutamus autem, & conuertimus inter se periodū,
 cum eam incidimus: tamq; non ordine inuerso, aut
 repetito, sed ad arbitrium nostrum, incisa, & mē-
 bra collocamus. Cicerōis exempla assero: possem
 etiam aliorum: sed breuitatem confector. Is igitur
 in Oratore, cum eloquentē sic descripsisset: Is enim
 est eloquens, qui & humilia subtiliter, & magna
 grauitur, & mediocria temperatē potest dicere:
 idem paulò post intercisē mutauit sic: Is erit igitur
 eloquens, qui poterit parua submisē, modica tem-
 peratē, magna grauitur dicere. Nā incisum, quod
 erat postremum, incisa periodo, in medium collo-
 cauit. Illud autem in eodem libro, etiam perfecti-
 us: nam cum Gracchus in oratiōe quadā ita dixisset:
 Absse non potest, quin eiusdem hominis sit, pro-
 bos improbare, qui improbos probet: Cicero sic
 membra

Coelius Curt
 o De artifi
 cio differēdi

70
 GENERIBVS DICENDI LIB.

membratim permutauit: Absesse non potest, quin eiusdem hominis sit, qui improbos probet, probos improbare. Permiste uerè, cum & uerba, & periodi partes permiste collocantur: id quod subiectis exemplis perspicuum fiet. Cic. Tusc. 1. sic ait: Fieri autè potest, ut rectè quis sentiat: & id quod sentit, politè eloqui non possit: quem locum nos sic inercise imitabimur: Vt autem rectè quis sentiat, fieri potest, & id politè eloqui nō possit, quod sentit. Videndum tamen est: ne commutatione bene structam collocationem dissoluamus. ut in hac Cic. Neq; me diuitiæ mouent, quibus omneis Africanos, & Lelios, multi uenality, mercatoresq; superarunt. Immuta paulum, ut sit: Multi superarunt mercatores, uenalityq;: perierit tota compositio. De conuerso eloquendi genere, cuius causa omnia genera ornamentorum, si gurarum, troporū, atq; exornationū inuenta sunt, (nam sua sponte fusum, simplex atq; purum est: naturæ consuetudinem, ut diximus, non uiolat) hæc dixisse nunc satis erit.

Quarta generum diuissio.

Sæpe autem fit: ut aliquando continua & perpetua oratione, aliquando concisa utendum sit: unde duo genera dicendi nata: alterum perpetuum & continuum, quod ἀγῶν Græcis dicitur: alterum quod altercatio dici consuevit. Continuum quidem
 genu

107

IACOBI GORSKI DE

Genas est: in quo non sunt, ut in altercatione, inter-
 rogationes ac responsiones: sed continens oratiōis
 cursus, & maius contentiōis studium. Cicero quar-
 ta in Catilinam oratione: Quare mihi cum perditis
 ciuibus, eternū bellum susceptum esse uideo: quod
 ego uestro, bonorumq; omniū auxilio, memoriaq;
 tantorum periculorū, quæ non modò in hoc popu-
 lo, qui seruatus est, sed etiam in omnium gen-
 tium sermonibus, ac mentibus semper hærebit,
 à me atque meis facile propulsari posse confido:
 & quæ sequuntur. & quinta in Verrem: huius
 audaciæ, nequitie, crudelitati, fidelissimos socios,
 optimosq; ciues, scitote hoc prætorè traditos, iudi-
 ces: atq; addictos fuisse nouis institutis, & edictis:
 tota Ironica lege (quemadmodum antea dixi) re-
 iecta & repudiata. Sed huius generis dicēdi, exē-
 pla plura asserre non est opus: quibus antè usi su-
 mus. in alijs generibns illustrandis, huius generis
 sunt plurima. Ea enim præcepta, quæ hactenus
 tradimus, præsertim uerò in secunda, & ter-
 tia generum partitione, continuæ orationi maxi-
 mè conueniunt. Quamobrem exempla illa huc
 asferri possunt. Altercatio autem est, (de qua
 Quintilianus libro 6. institutionum Oratoriarum
 multa) in qua sunt plurimæ interrogationes, &
 responsiones crebræ. Cuius usus in iudicijs præci-
 pue priuatis, frequens est. Est enim ea forma di-
 cendi,

GENERIBVS DICENDI LIB.

tendi, apta minimis rebus excutiendis atq; explā-
 nandis: quod in priuatorum controuersijs, quæ ge-
 nere acuto tractantur, maximè requiritur. Quæ
 forma qui commodè uti uult, necesse est omnium
 personarum, instrumentorum, temporum, locorū,
 omniumq; circumstantiarum notitiam habeat: ali-
 oqui tacendum ei erit: inquit Fabius. Huius gene-
 ra duo esse uolunt: uel enim constat dialogismo, &
 contententium responsione & interrogatione: uel
 subiectione eiusdem, sibi respondētis. Primi gene-
 ris exemplum est, in epistolis ad Atticū: Clodius.
 Quid homini Arpinati, cum aquis calidis? Cicero.
 Narra patrono tuo, qui Arpinateis aquas concu-
 piuit. nosti enim marinas. Clodius. Quousq; hunc
 regem scremus? Cicero. Regem appellas, cū
 rex tui mentionē nullam fecerit. Ille autem Regis
 hereditatem spe deuorarat. Clodius: Domum emi-
 sti. Cic. Putas dicere, Iudices e misti? Clod. Iuranti
 tibi non crediderunt. Cice. Mihi uerò xx iudices
 crediderunt: xxxi. quoniam numos à te accepe-
 runt, tibi nihil crediderunt. Et prima in Antonium:
 Quas tu mihi, inquit, intercessionēs? quas religiōes
 nominas? eas scilicet, quibus Reipub. salus conti-
 netur. Negligimus ista, & nimis antiqua, & stul-
 ta ducimus: forum sepietur: omnes claudentur
 aditus: armati in præsidijs multis in locis colloca-
 buntur: quid tum? quod erit ita gestum, id lex erit,
 & in es

IACOBI GORSKI DE

& in es incidit iubeamus. credo illa legitima, quæ
 Consules populū iure rogauerunt? hoc enim ma-
 ioribus accepimus ius rogandi, populusq; iure sci-
 uit. quis populus? is ne, qui exclusus est? quo iure?
 an eo, quo ui & armis omne sublatum est? Alteri-
 us generis quod subiectione fit, exemplū est in Mi-
 loniana: in qua orator causam temporis, & perse-
 nam interrogando petit. causam quidē: Num igitur
 ulla quæstio, de Africani morte lata est? Certē
 nulla. Quid ita? quia non alio facinore clari homi-
 nes, alio obscuri necantur. rursum: Cur igitur uictus
 est? quia non semper uiator à latrone, nonnūquam
 etiā latro à uiatore occiditur. De persona quærit:
 Quiseos postulauit? Appius. Quis pduxit? Appius.
 De tēpore: at quo dic? quo, ut. antē dixi, insuauissi-
 ma cōcio, ab eius mercenario Trib. pl. est cōcionata
 Et pro Cecinna: (quæ oratio plurimas altercatio-
 nes habet) Iterū quero, sitnē eius rei aliqua actio:
 an nulla? Nullā esse dices? Audire cupio, qui in pa-
 ce, & otio, cū manum fecerit, armārit, instru-
 xerit: & quæ sequuntur. Et alio loco: Vnde deie-
 ctus Cecinna? ex urbe. Vnde deiectus Carbo? ab ur-
 be. Vnde Deiecti Galli? à Capitolio. Vnde qui cum
 Graccho fuerunt? ex Capitolio. Quibus in exemplis
 uides: interrogando ac respondendo, incisis breui-
 bus Ciceronem usum. Hæc orationis forma, quia
 frequens in iudicijs est, Cicero genus iudiciale Re-
 fracta

GENERIBVS DICENDI LIB.

fractariolum uidetur appellasse: in eoq; Demosthe-
nem non potuisse ita enitescere: quemadmodum Epistola 1.
lib. 2.
enituerit in ijs orationibus, quibus apud populum
in concionibus est usus. Quod & sibi ipsi contigisse,
ad Atticum testatur. Sed de altercatione, & per-
petua oratione satis: quinta quæ sit generum dicē-
di diuīso, uideamus.

Quinta generum diuīso.

Sunt item duo genera dicendi, quæ benè tracta-
ta ab oratore, admirabilem eloquentiam faciunt:
quorum alterum est, quod ἡδὺ λόγῳ uocant: ad na-
turam, & mores, & ad omnem uitæ consuetu-
dinem accommodatū: Alterum, quod Græci idem
παρρητικὸν nominant: quo perturbantur animi, &
concitantur: in quo uero regnat oratio. Primū ge-
nus exordijs maximè cōuenit. Est enim come, iucū-
dum, ad beneuolentiam conciliandā paratum, mite,
ac placidum, ut Quintilianus uult: sed plerūq; blā-
dum, & humanum, & audientibus amabile: quo
mores dicentis ex oratione perluceant. hoc Lati-
nis moratum dici potest. ἡδὺ enim mores sunt: un-
de & morata oratio dici cōsuevit: qua natura, atq;
mores hominū pinguntur: quæ modicè animos au-
ditorum inflectit, atq; permouet: aut ad uolupta-
tem, aut ad dolorem aliquem: in qua tamen degu-
stantur tantū atq; attinguntur affectus, non con-
sumuntur.

IACOBI GORSKI DE

sumantur: nec omnino profunduntur. Cuius generis cum alij loci orationū Ciceronis, tam uerò exordia plurima suppeditabunt exempla. Vellem (inquit Tullius) P. C. Dij immortales fecissent: ut uino potius Seruio Sulpitio gratias ageremus: quam mortuo honores quæreremus. Et suum desyderium aperiens Sulpitij amici: et optatione ipsa, idcirco exordium fecit, eius orationis, qua Sulpitium ornat: quæ huius generis affectuum plena est. ut in hoc loco: Vt uerò Pansa Consulis accessit cohortatio, grauior quàm aures Seruij Sulpitij ferre didicissent: tum filiū, meq; seduxit: atq; ita loquutus est: ut autoritatē, uestrā uitæ se diceret anteferre. Cuius nos uirtutem admirati, non ausi sumus eius aduersari uoluntati. Mouebatur singulari pietate filius: non multū perturbationi eius meus dolor cōcedebat: sed uterq; nostrum cedere cogebatur magnitudini animi, orationisq; grauitati: cum quidem ille maxima laude, et gratulatiōe omnium uestrum, pollicitus est: se quod uelletis esse facturū: neq; eius sententiæ periculum uitaturum, cuius ipse author fuisset: quem exequi mandata properantem, manē postridie prosequuti sumus. qui quidem discedens mecum ita loquutus est: ut eius oratio omen fati uideretur. Reddite igitur P. C. ei uitam, cui admissis. Pro P. Quintio totum exordium moratum est: in quo Cicero naturam Quintij uerecundam, sollicitam

GENERIBVS DICENDI LIB.

solicitam, ueram, diligentem, æquitatis studio-
sam, ingenio simplici, à malis artibus & iniquitate
abhorrentem, uitam horridam, ætate exacta, rei
familiari curandæ deditâ, & tamen ordinis eque-
stris esse, ostēdit. Contrà naturam Næuij rapacem,
impudentem, luxu dissolutam, astutam, fallacem,
uitam periuram, simulatam, fraudulentam, ipsum
iniquum, præconem forensem, auarum, mercenari-
um, callidum & uersutum esse pingit. quæ moriū
utriusq; significatio, Quintio beneuolentiam, Næ-
uio odium, inuidiam, contemptum pareret. Sumū-
tur enim hi minores affectus: partim ex ipsa natu-
ra hominū: partim uita, consuetudine, atq; insti-
tutione. de quibus quia Fabius multa, & Cicero
secundo Oratorio tradiderunt, pluribus agere in
hoc cōpendio, nō operæ præcium uidetur: inde qui
uolet, hæc præcepta hauriet. Comitorum scripta
propè omnia huius generis sunt: quemadmodum
Tragicorū, eius, quod uehementes affectus cōtinet,
quod παρρησιᾶ dicimus: quod est uehēmēs, incē-
sum, incitatum, quo causæ eripiuntur: quod cum
rapide fertur, sustineri nullo modo potest. quo ge-
nere dicendi, Cicero magno impetu se usum esse, sæ-
pe aduersarios de statu decicisse, testatur: ita ut
Hortensius summus ille orator, cū pro familiari
reo C. Verre diceret, sibi non responderet: Cati-
lina in Senatu accusatus obmutesceret: & C. Cu-
rio, cū

IACOBI GORSKI DE

rio, cū respōdere cœpisset, subito assedit: cū sibi uenien-
tis ereptam memoriam diceret. Quem impetum
non solum in inflammando auditore se tenuisse: sed
etiam in cōmiserationibus, atq; restringenda ira
iudicis. Vnde fiebat, ut si plures in eadem causa di-
cerent, perorationes ei relinquerent: quod eum in
mouendis affectibus, pręstare omnibus uiderent.
Quod certē ita esse, orationes eius, etsi carent spi-
ritu illo, propter quem maiora eadē illa cū age-
rentur, quā cū leguntur uisa sunt, ostendunt.
Lege primam orationem in Catilinam: agnosces
qualis ille fuerit dicendi impetus, quo Orator au-
dacissimum cōēgit obmutescere uirum. Lege accu-
sationes Verrinas: uidebis plurimos ita ardere lo-
cos: ut nihil uehementius esse possit. Lege perora-
tiones earum orationū, quibus reos defendit, in qui-
bus cōmiserationes mouet: lachrymas certē uix te-
nere poteris. Habes insignē illā pręstātissimę ora-
tionis perorationē, pro Milōe: habes p. L. Flacco:
habes pro P. Sylla: quibus ita dolēter se usum testa-
tur ipse: ut plāgore, & lamentatiōe cōpleret forū:
Vos. uos appello fortissimi uiri, qui multū p. Repub.
sanguinem effudistis: uos in uiri, & in ciuis inuicti
appello periculo Centuriones: uosq; milites: uobis
non modō inspectantibus, sed etiam armatis, & hu-
ic iudicio pręsidētibus, hæc tanta uirtus ex hac ur-
be expelletur? exterminabitur? eiicietur? O me mi-
serum

GENERIBVS DICENDI LIB.

serum: ò me infœlicem: reuocare tu me in patriã,
 Milo, potuisti per hos: ego te in patria per eosdẽ
 retinere non potero: & cetera. Nam plura &
 operosum est describere: & ipsa oratio, ut Job-
 uia est, ita in manibus studioso cuiq; semper esse de-
 bet. Hoc totũ genus amplificatiõibus constat: nihil
 paruum, nihil humile recipit: insignis calamita-
 tes: Rerũ pub. euerisiones: ruinas: bonorũ & for-
 tunarum spoliatiões: religionis interitus: homines
 è summo dignitatis gradu præcipitados: insignia
 scelera: cædes: stupra: oppressiões: furta: rapi-
 nas: noua genera pœnarum, & cruciatus: orbita-
 tem: liberos è complexu parentũ, ad cædem eic-
 ctos: & alia, quæ & auditu & uisu sunt horrenda.
 quorum omnium accusationes Verrinæ suppedita-
 bunt exempla. In illis enim oratiõibus, partim om-
 nibus modis iudicem inflammare in Verrem, Ora-
 tor contedit: partim ut misereatur afflictæ Siciliae,
 spoliatis hominibus Græcis, & nouis excruciatiss
 modis. Verba huius generis sunt illustria, grauiã,
 plena, sonantia, iuncta, & composita, facta, non
 uulgata, superlata, translata, sine coniunctione
 posita. ut: Audacia, scelere, immanitate, feritate
 omnes superauit: quæ dissoluta dicuntur. quæ Ci-
 cero ita dissolui, ut plura uideãtur, et quæ ita col-
 locari præcipit: ut ab humilioribus uerbis, ad sum-
 ma perueniatur: ut, abiit, euasit, erupit: petit, ro-
 gat, ob-

IACOBI GORSKI DE

gat, obsecrat, obtestatur. omnia item ea, quæ grauitate referta sunt, ad augendamq; orationem, atq; contorquendam accommodat: ut interrogationes uehementes, exclamationes, admirationes, detestationes, indignationes, deplorationes, cohortationes. Hoc genus mortuos ab inferis excitat: deos in colloquium aduocat: clamores tollit: Rēpub. loquentem facit. Quæ qualia sint, Ciceronis & præcepta, & exēpla docebunt. Hoc autem genus, quamuis in omni loco, quicumq; amplificationem postulet, ubicumq; aut flectere ad misericordiam auditorem, aut ad iram inflammare uolumus, locum habet: tamen, præcipuè in peroratione, in qua omnes affectus profunduntur, omnes absumuntur. Hoc genus efficit: ut iudex irascatur, ut mitigetur, inuideat, faueat, contemnat, admiretur, oderit, diligat, cupiat, facietate afficiatur, speret, metuat, letetur, doleat. quæ etsi in exordio etiam necessaria: tamen leniora sunt, & mitiora: & quæ solum impellunt leniter auditorem: ut iam inclinato, sic deinceps reliqua incumbat oratio. Sed ut dixi, hoc utrumq; genus, etsi præcipuè in exordio, & perorando dominatur: in alijs quoq; partibus locum habet. Quod ita esse, in oratione pro Calio facileprehendes.

Sexta diuisio generum dicendi.

Præter genus oratorij, cuius hactenus præcepta tra-

GENERIBVS DICENDI LIB.

pta tractauimus, quodq; Cicero suis oratorijs libris, præcipuè uerò in eo, quem perfectum Oratorem inscripsit, seiunctum ab alijs copiosè informauit: sunt quatuor dicendi genera: Sophisticum, historicum, philosophicum, & pœticum: quæ singula qualia sint, qua maxime poterimus breuitate aperiemus.

Genus Sophisticum.

Ac primum quidem de eo agamus, quo Sophistæ usi sunt: quod oratorio maxime cognatum est. Est enim ea forma dicendi, quasi nutrix oratoris: quoniam ab his ille incunabulis profectus, & in hac umbratili dicendi ratione exercitatus, in solem et puluerem progreditur: inde copia uerborum, inde compositione apta orator instruitur. Hæc enim, quæ Sophistæ magno studio confectantur, oratori in dicendo negligenda non sunt. Est autem sophisticum genus, quo Sophistæ usi sunt, quo quidem nomine appellati, (ut ipse Cicero in Lucullo testatur) qui ostentationis, aut questus causa philosophabantur: qualem Gorgiæ, Pythagoræ, Hippia, & Isocratem constat fuisse. Hi, adolescentes ad dicendum formabant: hi composita & suauis oratione utebantur: unde et scholas discipulorum eos habuisse constat. Hoc genus hominum, Socrates apud Platonem grauissime exagitat: Isocrate solo excepto: quem & in Phædro

IACOBI GORSKI DE

maximis extulit laudibus: & quem Cicero perfectū oratorem appellare non dubitauit: cuius domum, tanquam officinam eloquentiæ, habitam fuisse scribit. Horum igitur oratio, cognata eloquentiæ oratorum est: magnā similitudinem cum ea habet: omnes eosdē flores, quos adhibet orator in causis, persequitur: est quasi nutrix, ut iam diximus, eloquentiæ oratorū. Hoc tamen Cicero uult, inter eos discrimen esse: quōd Sophistis propositum est, non perturbare animos, sed placare potius: nec tam persuadere, quā delectare: quod apertius multo faciunt, & crebrius, quā oratores. Hi namq; sibi proposuerunt finem, ut persuadeant. quod ut facilius faciāt: animos auditorū omni genere affectuū perturbant. Delectant quidem & oratores: non solum enim officiū oratoris est ut doceat, & permoueat: sed etiā delectet, ut diximus: sed nō ita crebrō, nec tā apertē, ut Sophistæ. Cū enim sciat orator, docere esse necessariū: permouere, uictoriæ: delectare, honorarium: magis laborat, ut doceat, ac permoueat: quā ut delectet: quū illa duo sibi necessaria esse, ad eum quē sibi proposuit finem consequendū, uideat. Sophista uerō, qui hoc sibi sumpsit, ut ea oratione delectet auditoris aureis, omnibus modis ei ipsi delectationi studet: in hac una, omnes conatus defigit: cetera officia dicentis negligentius tractat. Atq; hoc primū discrimen est, inter sophisticū oratorumq;

GENERIBVS DICENDI LIB.

riumq; dicendi genus. Alterum ipsa dicendi figura
 præstat. Oratorium genus est argumētosum, ac re, In Pers. do
 probabile: ad docendum, & permouendum para- Oratore
 tum. Sophisticum, molle: & quod plus suauitatis,
 quam fidei habeat: concinnas magis sophista senten-
 tias exquirat, quam probabileis. quia delectationi,
 non fidei faciendæ studet. Quale est Ciceronis pro
 lege Manilia: (est enim ea oratio popularis: in
 qua Orator auditorē, more sophistarum, delectare
 plurimum uoluit) Plura bella gessit, quam ceteri
 legerunt: plureis provincias confecit, quam cete-
 ri concupierūt. quæ uides magis cōcinna esse, quam
 probabilia. Arc ipsa sæpe discedūt: longis digressis
 onibus utuntur: uoluptati aurium seruientes. quod
 in eadem oratione, Ciceronem fecisse uidebis: cū
 digreditur ad exponenda ea pericula, quæ Romani
 bello prædonū passi fuerunt: ut Pompeij uirtutem,
 qui intra paucos dies, toto mari semouerat pyra-
 tas, amplificet. cū aliorum prætorum officia cō-
 memorat: ut eius integritatem ornet. Omnia enim
 ea, digressus à re, quam tractandā sumpserat, ex-
 plicat. Fabulas præterea Sophistæ, suis orationibus
 sæpius intertexunt. ut illa apud Ciceronem est:
 Primum ē suo regno sic Mitridates profugit: ut ex
 eodem Pōto Medea illa quondā profugisse dicitur:
 & quæ sequuntur. Verba præterea asperius, quam
 oratores transferunt. quale est: Nunc imperij no-

IACOBI GORSKI DE

stri splendor illis gentibus lucet. & Asia luce aet-
 sari. eaq; uerba ita disponunt: ut pictores uarie-
 tatem colorū. ut illud est: Non enim illum eximia
 uis remigū, aut ars inaudita quædam gubernandi,
 aut uenti aliquinoui, tam celeriter in ultimas ter-
 ras pertulerunt. Paria paribus referūt. ut: extre-
 ma hyme apparuit: ineunte Vere suscepit: media
 æstate confecit. Tres enim hæ sententiæ, pares sunt
 numero syllabarum. aduersa itē contrarijs: ut: Cuius
 adolescentia, ad scientiā rei militaris, non alienis
 præceptis, sed suis imperijs: non offensionibus
 belli, sed uictorijs: non stipendijs, sed triumphis est
 traducta. sepiissimeq; similiter extrema definiunt, in
 eadē Pompeiana: (è qua omnia hæc exēpla sum-
 psimus) Qui Siciliam adiit: Africam explorauit:
 in Sardiniam cum classe uenit. Omnia item ea assu-
 munt: quæ concinnitate sua, uoluptatem auditori
 afferūt, quibus orator nec ita sepe, nec ita apertē
 utitur: qui suā orationē, probabilē, & fide dignā
 esse uult: quæ nihil fucatū, nihil lasciuiens admittit:
 sentētijs probabiles postulat: à re proposita rarò,
 nec procul discedit: fabulas, quæ à fide alienæ sunt,
 fugit: translatio est ære cunda: non semper uerba
 in quadrum redigit: cōpositionem plerumq; negli-
 gentiorem fert. Cū enim multa alta orationi fidē
 detrabant, tum uerò nimius ornatus, atq; concinni-
 tas dictiōis cōpositæ: quam ut succum, index susce-
 ptam

GENERIBVS DICENDI LIB.

Etiam habet: qui doceri argumentis, non delectari
lenocinio uerborū postulat. Dulce igitur (inquit
Cicero) genus hoc oratiōis, & solutum, & afflu-
ens, sententijs argutum, uerbis sonans est, in il-
lo epidictico genere: quod diximus proprium so-
phistarum: pompæ, quam pugna aptius: gymnasijs,
& palestra dicatū: spreitū, & pulsum foro. Quod
quidem Cicero dulce uult esse: quoniam totum ad
delectationem institutū est: quod non fidem facere
animis, sed aureis tantū delectare studet. & pro-
pterea solutū est, ac liberū ab impetu illo, & acrimo-
nia oratorū: non argumentatur: non contendit:
plus ornatus & suauitatis, quā neruorum habet:
narrationi perpetuæ simile: numeris quos diligen-
ter consecretur, non legibus argumentandi astri-
ctum. & quia in laudando maxime aptū est, (unde
epidicticū appellatur) sententijs argutū est: qui-
bus laudando res honestas extollit: uituperando,
turpeis insecatur ac deprimit. ut illa sunt in Ma-
niliā: (quam orationem, huius generis prope-
modum esse dicimus: qua orator, in laudando Pō-
peio, eiusq; uirtutibus extollendis, apud populum
usus est: quem magis cōcinnitate dictionis, in Pom-
peij iucunda recordatione oblectare uoluit: quā
ui argumentorū quō uellet impellere. cū sciret
populum, facile suam sententiam, in quam sponte
propenderet, secuturū). Talia inquam sunt illa:

IACOBI GORSKI DE

Fuit pfecto quibusdā summis uiris, quædā ad ampli-
tudinē, & gloriā, diuinitus adiuncta fortuna. &:
Quo minus certa est hominū, ac minus diuturna ui-
ta: hoc magis Respub. dū per deos imortaleis licet,
frui debet summi hominis uita, atq; uirtute. & il-
lud quod ad repræhensionē ptinet: Neq; enim potest
exercitum is continere imperator, qui seipsum nō
contineat: neq; seuerus esse in iudicando, qui alios
in se seueros esse iudices non uult. Ut autem sentē-
tijs argutū est: ita & uerbis sonans: quæ plena, cō-
sonantia, grauiā, nitida, & rebus ornandis apta
recipit. ut illa sunt: Est hæc diuina, atq; incredibi-
lis uirtus Imperatoris. &: Hic miramur, hunc ho-
minem tantū excellere cæteris. &: Hinc imperij
nostri splendor, illis gentibus lucet. Huic generi, ar-
guti, certiq; & circūscripti uerborum ambitus, de
industria, non ex insidijs, sed apertē & palām ela-
borati conceduntur. Datur enim hæc uenia concin-
nitati: ut uerba uerbis quasi dimensa, & paria re-
spondeant: ut crebrō conserantur pugnantia, cō-
parenturq; contraria: ut pariter extrema termi-
nentur, eundemq; in cadendo referāt sonum. quod
in ueritate causarū, & rariū multō fit, & certē
occultius. In ueris enim causis, hic tam apertus or-
natus suspectus est: & proinde hoc genus dicendi,
pompe quā iudicijs aptius est: ubi non fides, sed
uoluptas, ostentatioq; queritur. Quo fit, ut in cō-
cionibus

GENERIBVS DICENDI LIB.

cionibus, apud imperitam multitudinem. oratores etiam hoc genere utantur: quod Cicronem in laudibus Pompeij secisse uidemus. Hoc genere Panegyrici tractantur, qualis apud Isocratem uidemus: quo nemo felicius, hac forma dicendi usus est. sed de hoc genere satis: quod est insigne, flores, pictum, & expolitum: in quo omnes uerborum, omnes sententiarum illigantur lepores. cuius nutrimentis (quibus in palestra & gymnasijs sophistae, & Rhetores in adolescentibus ad dicendum instituendis utuntur) educata forensis illa neruosa eloquentia, seipsam pollea colorat: quasi in aciem, in forum, & scholis producta.

Historicum genus dicendi.

Huic generi (inquit Cicero) historia finitima est: in qua & narratur ornatè: & regio saepe, aut pugna describitur: interponuntur etiam conciones, & hortationes. Sed in his tracta quaedam, & fluens expetitur, non hac contorta, & acris oratio. Genus igitur dicendi historicum, oratorum eloquentiae cognatum est. Habet multa communia, & orator & historicus: communiter utuntur narratione, descriptione rerum, atque personarum, concionibus, exhortationibusque: ut Cicero saepe narrat: saepe describit aut personam: ut Pisonis: aut rem: ut Antonij luxuriam. conciones habet, in Seruiliū Rullum: exhortatur populum

IACOBI GORSKI DE

populū Romanū, in Antoniū. Hæc illi, & Historiographo, cōmunia sunt. Cæterū in tractatione, & figura dicēdi, non conuenit ei cum memoriarū scriptoribus. Etenim Cicero, & oratores boni, quē moueāt animos, affectus interijciūt: ad hoc sumūt amplificationē: acerbū, & graue dicēdi genus, quod contorqueant more fulminis: ut animū seriat acris, & uehemens oratio. Historicus autē non tam mouere lectorē, quā docere contēdit. Trahit igitur, & tanquam flumen in longum deducit orationem: ut fluat æquabiliter, & perpetuo quasi filo decurrat ad finem. non remoratur cursum: nō exilit: nō exclamat: non attestatur: nō interpellat: non acriter exauget: non impetu frangit obsistentem. Res gestas exposuisse contentus, æquabili penē fluxu, ad finem usq; peruoluitur: in concionibus, ut magistratus ad populū: in exornationibus, ut Imperator ad milites assurgit, & agit oratorem: sed tum ferē summas, capitaq; rerū colligit: non insistit in rebus explicandis. & in otio scriptitans, uel nihil, uel parū mouetur atrocitate rerū. quibus decausis, multò remissiūs scribit: quā qui agitur est, & inflammatus acerrima pugna forensi. In historijs igitur, tracta quedam, id est, submisē deducta & fluens, similis aquæ per leuia currenti, expetitur: non hæc, qua utuntur oratores, contorta, huc illuc impetu iacta, & acris, ac ugens oratio. Sæpe etiā
 ulli

GENERIBVS DICENDI LIB.

illi historici grauius insurgunt: quàm orationi ciuili conueniat: & tracta quadam, atq; fluenti oratione utuntur: ueritateq; dicendo contenti, nihil astute, nihil subdolosè dicunt: sed omnia simpliciter, & ornate. Orator autem, quoniam ad fidem faciendâ, non ad ueritatem, dirigit narrationē suâ: ideo probabiliter quidem dicere studet: sed plerumq; ueris falsa immiscens, & tenuiter dicēs, iudicem captare conatur. quod ita esse, Ciceronis uerba indicât: Narrationes, inquit, credibiles, nec historico, sed propè quotidiano sermõe explicatæ, dilucidæ sint, Quod tamen præceptū Ciceronis, ad eas narrationes, quibus causæ informantur, ac res gestæ exponuntur, pertinet. Nam illæ digressoriæ, quæ aut apparatus alicuius causæ adhibētur, aut laudationis, aut criminationis, uehementes & contortæ plerumq; sunt: ut modò diximus. Hoc genus periodum admittit, neq; omnino circumductâ: neq; nimis solutam: solutiorem quidem, & liberiores à numerosa cōpositiōe, quā oratoria est: astrictiorē, quàm dialogica. quā omnino laxiorē esse cōpositiōe, Demetrius Phalereus uoluit. (quem Stanislaus Ilouius, adolescens ingenij magni, magne felicitate Latinum reddidit: & paulò antè Franciscus Maslouius, magnū incrementū litterarū.) Hic enim treis species periodi uult esse: Oratoriā, quæ numeris, & compositione ipsa astringitur: ut in ea tanquā

IACOBI GORSKI DE

tanquam in orbe conclusa currat: Dialogicam, quam à numeris liberam & solutam esse uult: & Historicam, utroque genere superiore temperatam. Quod discrimen ut illustrius sit, proponamus exemplum. Diceret historicus: Verres in forum uenu: hominem corripit, & uerberari iubet: ostendit ille, se ciuem esse Romanum, municipem Cossanum: meruisse se, cum L. Præcio: Verres se comperisse ait, eum speculandi causa in Siciliam abducibus fugitiuorum esse missum. Ea de causa, caesus est in foro Messanæ: nec in eo leges Portiæ, & Sempronie seruata. Hæc narratio historica est: quæ nullis ardet affectuum incendijs, simplici rerum expositione contenta. At Cicero in hac ipsa expositione, omni affectuum & amplificationis genere ardet: magnoq; impetu fertur: ipse, inquit, inflammatus scelere: ardebant oculi: toto ex ore crudelitas emanabat. & post pauca: O nomen dulce libertatis: o ius eximium nostræ ciuitatis: o lex Portiæ, legesq; Sempronie. Quod exemplum, quia superius integrum posuimus, non est quod iterum totum describatur. Vide Ciceronis inuectiuas, in Catilinam: conser cum eis Salustij coniurationem Catiline: in eadem materia uterq; uersatur: uterq; coniurationem illam factam, detectam, oppressam narrat: alter ut historicus, alter ut orator. Expositio Salustij grauis quidem illa, & ornata: sed ta-

GENERIBVS DICENDI LIB.

men trahat, & fluen: At Cic. sepe ardet: sepe Senatum, sepe populū incendere in coniurationem conatur: suam operam, suum studium, suas uigilias extollit, omnibusq; modis auget.

Genus dicendi Poeticum.

Poeticū genus cū oratorio, & hoc de quo nūc diximus historico, magnam similitudinem habet. Nam & Pōetæ narrant ornatē: regiones, & pugnas describunt: interponunt cōciones, hortationes: quod historicos facere, atq; oratores, iam diximus: clarissimis luminibus, & concitatione uerborū utuntur: plurimas oratorias uirtutes persequuntur. Vnde lectionem Pōetarum utilem esse oratori, Fabius censet: magnum tamen discriminē est, inter hæc genera. Nā & historica dictio, & Pōetica, cū multis alijs, tū uerò hoc secerntur: quod pōetæ certis numeris uersuū astricti sunt: à quibus historia libera est: & quod historicus ueritati studet: fabulas fugit: Pōetæ contra, multa fingunt: non ueritati, sed uoluptati student. quo factum, ut Lucanus inter Pōetas non numeretur: qui historiæ ueritatem secutus, fabulas neglexerit. Ab oratore autem, quondam pōetas distare uisos esse, numero, & uersu, ait Cicero: sed id numerum ipsum, apud oratores etiam increbuisse. itaq; quæri posse: quo potissimum oratores, à pōetis secernendi sint. quam questionem Crassus, in primo

De oras

IACOBI GORSKI DE

De oratore libro, paucis explicat, quæ subijciam,
uerbis: Est enim (inquit) finitimus oratori pœta:
numeris astrictior paulò: uerborum autem licentia
liberior multis uerò ornandi generibus socius, ac
penè par: in hoc certè prope idè, nullis ut terminis
circumscribat, aut definiat ius suum: quò minùs ei
liceat, eadem illa facultate, & copia, uagari quò
uelit. Et Cicero, in Oratore perfecto: Ego autem,
& si quorundam grandis, & ornata uox est pœta=
rum: tamen in ea, cùm licentiam statuo maiorem
esse, quàm in nobis, faciendorum, iungendorumq;
uerborum: tùm etiam nonnullorum uoluptati uo=
cibus magis, quàm rebus seruiunt. Magni gestamè
Abantis, dixit Maro: ueliuolum mare: quod ora=
tor facere non auderet. Quare ab his, non multò
secus seuocandam esse uult forensem eloquentiam:
quàm ab historia.

Philosophicum genus dicendi.

Philosophorum oratio, neq; neruos, neq; acule=
os oratorios, ac forenses habet. neq; enim collucta=
tur aduersario: neq; neruorum firmitate conten=
dit: neq; aculeis pungit, & stimulat obsistentè: hoc
est, non munit crebris enthymematibus, argumen=
tis, formis, & probationibus: quæ in oratione, tã=
quam in corpore nerui sunt: quibus tota uis conti=
netur, Non perturbat auditorem affectibus: nò im=
pellit

GENERIBVS DICENDI LIB.

pellit amplificationibus: non pungit interrogando, exclamando, detestando, nihil eorum habet, quæ animos inflectunt, impellunt, atq; perturbant: quibus orator suam dictionem armat, atq; instruit. Utuntur quidem Philosophi probationibus, & argumentis: sed mollioribus illis, laxioribus, & quietis. Loquantur enim cum doctis: quorum sedare animos malunt, quam incitare: quod melius & commodius docere possint. cum orator apud imperitos plurimum laborat: quorum animos nisi commouerit, nihil efficere potest. Sic de rebus placatis, ac minimè turbulentis, ut de uirtute, de natura, causis euentisque rerum, docendi causa, non capiendi loquuntur. Oratores contra de rebus turbulentis: non tam docendi, quam mouendi, atq; capiendi causa. quamobrem nihil intentatum relinquunt: omnem, ut dici solet, mouet lapidem. Philosophi ueritatem, non uoluptatem querunt: ut in eo ipso, quod delectationem aliquam docendo aucupentur, plus nonnulli, quam necesse sit, facere uideantur. Oratores autem non solum docent: sed etiam delectant, atq; mouent: omni impetu de suo statu aduersarios deicere, auditoresque suas in parteis, uindicendi pertrahere conantur. Mollis est Philosophorum oratio, & umbratilis: ocio priuato contenta, lucem publicam fugit: quod neque uerbis, neque sententijs instructa sit popularibus. Sententiæ enim philosophorum recte dictæ sunt: nec uer-

IACOBI GORSKI DE

ba ita polita, atq; protrita. quod in oratore uiciū est: cuius tota dictio popularis esse debet. Astringit orator suam orationem numeris: uerba in quadriū redigit: periodos apte circumducit: in quibus oratio sua, tanquam in orbe currat: cum philosophorū oratio, nullis iuncta numeris, soluta, liberius decurrit: nihil inuidum, nihil atrox, nihil mirabile, nihil astutum habet: casta, uerecunda, uirgo, incompta quodammodo. itaq; sermo potius, quam oratio dicitur. Quanquam enim omnis locutio oratio est: tamen unius oratoris locutio, hoc proprio signata nomine. quæ omneis ornandi rationes complexa, facū imperitis facit: sua uenustate, suis coloribus, suis luminibus imponit multitudini imperitæ: cōptæ, ac oculis omnium expositæ puellæ similis. Quāq; igitur philosophi quidam, ornatē, copiosē, & graui ter loquuntur: (qualem fuisse Theophrastum, qui à diuinitate loquendi nomen inuenit: & Aristotelē, qui Isocratē lacesiuit: & Xenophontē, cuius uoce Musas quasi locutas fuerunt? & Platonē, quo grauiorem, & copiosorem, nullum unq; fuisse, Cicero testatur) tamen oratio eorum neruos, atq; aculeos oratorios non habet: palæstræ & gymnasijs aptior quam forensi turbæ.

Septima generum diuisio.

Sunt præterea dicendi genera tria, quæ à regionibus,

GENERIBVS DICENDI LIB.

nibus, in quibus floruerunt, nomina sortita sunt, quo-
 rum ratio dissimilis semper habita est: Atticum, Asi-
 anum, atq; Rhodium, quorum origo primum, rati-
 oq; discriminis, deinde natura, ac uis singulorum, ex-
 plicanda est. De origine quidem, atq; ratione discri-
 minis, ita Cicero scribit: Semper oratorum eloquen-
 tiæ moderatrix fuit, auditorum prudentia. Omnes
 enim qui probari uolunt, uoluntatem corū, qui au-
 diunt, intuentur: ad eamq; & ad eorum arbitrium,
 & nutum, totos se fingunt, & accommodant. Itaq;
 Caria, & Phrygia, & Mysia, quod minime politæ,
 minimeq; elegantes sunt, asciuerunt aptum suis au-
 ribus opimum quoddam, & tanquam adipate disti-
 onis genus: quod eorum uicini (non ita lato interie-
 ctio mari) Rhodij nunquam probauerunt: Græci au-
 tem multo minus: Athenienses uerò funditus repa-
 diauerunt, quorum semper fuit prudens, syncerūq;
 iudicium: nihil ut possent, nisi incorruptum, audire
 & elegans. Eorum religioni cum seruiret orator:
 nullum uerbum insolens, nullum odiosum ponere
 audebat. Quod idem ita esse, Fabius his docet uer-
 bis: Et antiqua quidem illa diuisio, inter Atticos atq;
 Asianos fuit: cum hi pressi & integri, contrā inflati
 illi, & inanes haberentur: in his nihil superflueret,
 illis iudicium maxime ac modus deesset. Quod qui-
 dam, quorū et Satyra est, hoc putant accidisse: quod
 paulatim sermone Græco in proximas Asiæ ciuita-

IACOBI GORSKI DE

tes influente, nondum satis periti loquendi, facundiam concupierint: ideoq; ea, quæ propriè signari poterant, circuitu cœperint enunciare: ac deinde in eo perscuerauerint. Mihi autem orationis differentiâ fecisse, & dicentiam & audientium naturæ uidentur: quòd Attici limati quidem & emancti, nihil inane aut redundans ferebant: Asiana gens tumidior alioqui & iactantior, uanior etiam dicendi gloria inflata est. Tertium mox qui hæc diuidebāt, adiecerunt genus Rhodiū quod uelut medium, atq; ex utroq; mixtum uolunt. Neq; enim Atticè pressi: neq; Asianè sunt abundantes: ut aliquid habere uideantur gētis, aliquid autoris. Aeschines enim, qui hūc exilio delegerat locū intulit eo studia Athenarum: quæ uelut sata quædam cœlo terraq; degenerant, sapore illū Atticū peregrino miscuerūt. Lenti ergo quidē ac remissi, nō sine pōdere tamē, neq; fontibus puris, ueq; torrentibus turbidis, sed lenibus stagnis similes habentur. Nemo igitur dubitauerit, longe esse optimum genus Atticorū: in quo ut est aliquid inter ipsos cōmune, id est iudicium acre tersumq;: ita ingeniorum plurimæ formæ. Et de origine quidē, atq; ratione discriminis satis, descriptiones singulorū ex Strebæo subijciam.

Asianum genus.

Est igitur inquit Asianum genus, pingue et optimum ac redundans. pingue quidem & adipale, illi liberali

GENERIBVS DICENDI LIB.

liberali sono uocum: redundans & inflatum, ocio-
sa rerum & uerborū repetitione uel copia. cuius
uestigia adhuc agnoscas, in Galeno celebri medico:
cui patria fuit urbs Asiæ Pergamus. Is digressioni-
bus longis, parumq; frugiferis, & eisdem sententijs
inculcandis, penè obtundit aureis bonus & insignis
medicus, malus ac uitiosus orator. Huius autem,
Asiaticæ dictiōis duo genera fuisse, Cicero in Bru-
to scribit: Vnum sententiosum, & argutum sentē-
tijs non tam grauibus, & seueris quàm concinnis et
uenustis: Alterum non tam sententijs frequentatū,
quàm uerbis uolucris atq; incitatum: nec flumine
solum orationis: sed etiam exornato, & faceto ge-
nere uerborum. Et qui hoc genere usi sunt, illis fu-
isse admirabilem cursum orationis: ornatam sentē-
tijs concinnitatem non fuisse. Atq; hæc duo genera
adolescentibus aptiora: in senibus grauitatem non
habuisse ait. In utroq; Hotensium floruisse: adole-
scentemq; clamores solitum facere: orationē eius,
cū incitatum, & uibrantem: tum etiam accura-
tam & politam. Quæ etsi senibus non probabatur:
adolescentes tamen eam admirarētur, multitudoq;
ea moueretur.

Atticum.

Atticum omnium primum est, atq; optimum.
Nam quicquid est in oratione, sanum, sincerū, ue-
nustum, rotundum atq; perfectum: id siue humile,

IACOB I GORSKI DE

sive sublime, sive medium sit, ab Atheniensium le-
pore uocatur Atticum. Id quale sit, orationes De-
mosthenis ostendunt: quo, ne Athenas quidem ipsas
magis credit fuisse Atticas Cicero.

Rhodium.

Inter Atticum, & Asianum fuit Rhodium: illo
deterius & in urbanus, hoc uero melius & minus
ociosum. Nam Rhodi quondam magna ingenia, ac
magnæ artes floruerunt: sed quæ Atticæ sacundie
facile darent primas.

Genus dicendi Laconicum.

Additur his quartum Laconicum: quod summa
breuitate compendiosum fuit: nec tam oratorium,
quàm imperiosum, & superbum, Laudanda bre-
uitas quædã: ut Salustiana: non illa, quæ nihil un-
quam, nisi rerum summas leuiter attingit. Eloquẽ-
tia enim, ampla, & copiosa, & illustris esse uult:
quorum nihil est in Laconismo utemur interdum,
quum multa paucis complecti uolemus: siue tempo-
ris angustia id facere cogit: siue perstringemus hi-
storiam: siue agemus sententiose, siue in aliquo no-
lemus immorari: siue putabimus esse eiusdẽ artifi-
cis, idem dilatare uerbis, & in uerbum contrahere.

Octaua generum diuisio.

Sunt item aliæ dicendi formæ: quæ nomina par-
tim ab ingenijs eorum, qui eis usi sunt: partim à tẽ-
poribus, partim à forma, & habitudine quadam
sortita

GENĒRIBVS DICENDI LIB.

sortita sunt. quæ idem Strebæus ita describit.

Antiquum genus dicendi.

Antiquum Latini dicunt illud, quo ueteres ute-
bantur: ut Cæthegus Gracchi, Cato, & alij multi:
ad usq; tempora Antonij, & Crassi. In eo uerenda
quædam maieestas antiquitatis, quam etiamnum ui-
demus in fragmentis quibusdam: cæterum uerba
horrida: compositio hiulca: numerus ferè nullus:
sententiæ graues, & sanctæ: non tamen affluentes,
et copiosæ. In illo genere fuerūt alij tenues: alij me-
diocres: alij grauium similes, & arduorum. quan-
quam eloquentia tum Romæ suam habebat infan-
tiam: nec satis erat instituta Græciæ præceptis. Ex-
celluerunt postea Crassus, Antonius, Hortensius,
Cicero: usi omnes eloquentia maiore: quæ tum no-
ua, nunc autem antiqua nobis uidetur. Quæ subse-
cuta est, plus habuit tumoris, & insolentiæ: can-
doris autem, & puræ linguæ minus. Robustū eti-
am neruosum dicitur & forte: sententiās habet ua-
lidas, & graues: & quæ uehementer urgent ad-
uersarium: affectus multos: uerba lecta, & bona:
nec tam compta molliter, quàm cominus in aduer-
sarium pugnantia: compositionem uirilem, & quæ
non elumbat sententiās. Contrarium est molle, im-
belle, & solutum: quali usus est Isocrates in Enco-
mijis, & Panegyricis. quod si est (iudice Tullio)
pompe, quàm pugna aptius: gymnasijs, & palæ-

Nouum

Robustum

Molle

IACOBI GORSKI DE

fra dicatū: spretū, & pulsum foro: ualeat in exor-
nationibus & locis amœnis: robusto cedat, in forē-
si, & senatoria seueritate. Est aliquando blandē,
soluteq; dicendum: & rebus ad uoluptatem cōpa-
ratis, suum reddendum genus. Quamobrem tam-
etsi sæpius, nō tamē semper est robusto locus: nisi
robustum uocetur: quicquid nō est fr actū, & effœ-
minatū. Hoc enim modo robustū forteq; est: qd' Iso-
crates optimus Rhetor scriptū reliquit. Ac robur
et uires, maximē sunt in acuta, ac pugnaci argumen-
tatione: & in affectuū perturbationibus, quæ duo,
ad afficiēdos animos uoluptate minimē necessaria

Naturale genus dicendi. (sunt.

Naturale dicimus, quali utebatur Antonius.
præclare quidem & acutē differebat: sed eius ora-
tio non sapiebat scholas: & doctrinam. Erat instru-
cta popularibus, sententijs: multa communi sensu
perficiebat, & usu dicendi. Quæ hauserat à fon-
tibus scientiarum, sic fundebat dissimulans: ut à na-
tura profecta uiderentur. Verba erant usitata:
sermo propē quotidianus. Tota dictio aut natura-
lis, aut quasi naturalis. Est etiam naturale, in
oratione laudabili: quicquid ab arte non gigni-
tur. Multa autem parit natura citra disciplinam:
sicuti terra fecunda, citra cultum. Quam accessit
ars ut cultus non cuius promptum est iudicare:
quid naturæ, quid arti tribuēdum sit: & cō minus,
quod

GENERIBVS DICENDI LIB.

quòd scriptores artis omnia redigunt in præcepta. Hinc fit, ut pleriq; nihil non reserāt in artem, quod Cicero dixerit, scripseritue in orationibus. Sed hoc nihil ad negotium præsens. Illud est instituti nostri, omnem elocationem artificialem esse: sed illam uideri naturalem: quæ rectam, & in affectatam loquendi consuetudinem propius imitatur. Quid est, quòd Ciceronem dicimus habere naturæ plurimū? Multa gignit, ut uena diues: genita uestit habitu quodam expressiore: & sic mittit in lucem, ut capto populari colligi possint. Hoc dictionis genus, etsi meræ cuiusdam artis est: dicimus tamen naturale: quia à consuetudine (quæ altera natura est) non abhorret. Dissimile est illi, quod res in medio positas odit: & longe abdita, obscurasq; petit sententias: quodq; uerbis insolentibus, & ordine præpostero gaudet: usitatum loquendi morem, ordinemq; rectū, tanquam infantilem & ineptū fugit.

Acerbum genus dicendi.

Acerbum & amarum, ex translatione dicitur: aut quod rusticum est, atq; durum: aut quod maxime pungit & urget aduersantem. Quod fit, uel quum summo iure agitur: uel minima quæq; res amplificantur, in summū scelus: uel dignitati non parcitur, uel dictio, & eloquendi ratio insuauis est, & aspera auditu. Rustico, non est utendū: nisi forte per imitationem, alioqui acerbo utuntur orato-

IACOBI GORSKI DE

res: quando recedunt à suauitate: & horridius,
quod uolunt, insequuntur.

Suaue genus dicendi.

Aduersatur huic suauis oratio, & dulcis: ex elegantia, & iucunditate uerborum sonantinm & lenium: & ex eorum coniunctione, quæ neq; asperos habeat cōcursus, neq; disiunctos, atq; hiantes. Itēq; ex rerum noua, & inaudita copia: uel ea quæ uoluptate animum capere potest.

Diligens genus dicendi.

Diligens oratio quæ faciant ad rem, sedulo colligit, accuratè collocat: pulchrè, & aptè loquitur: leuia reijcit: confusionem, & segnitiē uitat.

Negligens genus dicendi.

Negligens stylus ex contrario, prætermittit etiā optima: neq; in rebus neq; in uerbis, quantum potest elaborat.

Sanctum genus dicendi.

Sanctum non uiolatur ulla colluuiōe popularium opinionum: sed puram sinceramq; ueritatē, sine dissimulatione, sine fūco, sine ambagibus detegit: & non tam lingua, quā incōtaminata mente, sibi quærit auctoritatē. Hoc genus penè à cauidicis relegatum est, ad philosophos, atq; sapiētes. In eius locum successit callidum, uasum, astutum, fallax, & dolosum quoddam simulachrum sanctitatis antiquæ: quod simplicitatem præ se fert, occultat

GENERIBVS DICENDI LIB.
cul tat infidias.

Seuerum genus dicendi.

Seuerum, & come, diuersam habere naturam uidentur.

Come genus dicendi.

Seuerum nihil facile condonat: come propensius est ad clementiam. Hoc rerum discrimen uideas, in orationibus Caesaris, & Catonis, apud Salustium. Caesar ut est ad lenitatem propensior: ita in poenam cōiuratorum mollior est: uitæ parcat: custodias decernit. Cato natura seuerus, labentis animos restituit in fortitudinem: & Rempub. à perditis ciuibus liberandam esse censet. Vidēsne, ut Cicero multis in locis, suos mores amabiles conetur ostendere: qui ardeat amore ciuium suorum: qui nihil non suscipiat de Repub: qui contemnat impetus malorum: qui tueatur bonos: qui persequatur improbos: hoc est, qui hæc, & alia generis eiusdem, oratione significet? Nihil eiusmodi sibi faciundum existimet Cato. Alios alia decent. & hinc uariatur eloquendi genus.

Aridum genus dicendi.

Aridum autem, ieiunum est, & attenuatum, inopia tum sententiarum, tum uerborum. Respondeat ex aduerso succulentum, & exundans, tum rerum copia, tum orationis ubertate.

Candidum genus dicendi.

Candidum est, quod integritate lingue Latine retinet,

IACOBI GORSKI DE
retinet: item quod purum, ingenuumq; sententia-
rum colorem præ se fert.

Sanum genus dicendi.

Non ita dissimile est sanum, quod nulla infirmi-
tate debile est, sed ostendit consentientem omnium
temperie, in qua nihil in perniciem alterius exce-
dit. Possunt alie quædam styloꝝ proprietates in-
ueniri: quæ nõ faciunt, ut plura sint eloquendi ge-
nera: quàm quæ prima diuisione constituimus. Ac-
cidunt illis quidem: alium specie characterem non
efficiunt.

Nona generum diuissio.

Sed neq; illam prætermisam esse diuisionem uo-
lo, qua nonnullos usos esse uidẽo: quam artium di-
scrimen peperit. Volunt enim ut artium, ita & ge-
nerum dicendi, tria genera esse: Grammaticũ, Di-
alecticum, & Rhetoricum. Grammaticum quidẽ
uolunt esse purum, & Latinũ: in quo, præter uer-
borum proprietatem, & emendatam eorum stur-
cturam, nihil aliud spectetur. Dialecticum autem
probabile & argumentosum: quod neglecta uer-
borum ratione, consecutionis rerum curam suscep-
perit: quod ambigua distinguit: obscura euoluit,
atq; explanat: omniaq; ea præstet, quæ in arte dis-
serendi requiruntur. Rhetoricum uerò & forense,
quod utrumq; superius complexũ sit: quod & res
ipsas

GENERIBVS DICENDI LIB.

ipsas, & uerba ornet & excolet: quod copiosum,
 amplum, omnibusq; luminibus & uerborū & sen-
 tentiarum illustratum, & omnibus coloribus ornatū
 sit: & quod nullum uerbum, nisi elegans, aut gra-
 uerecipiat. in quo genere, cum multa sint orna-
 mēta: propter quæ, est magno in precio: tum ue-
 rò præcipuè illæ duæ partes sunt maximè lumino-
 sæ, & quasi actuosæ: (ut ipse Cicero dicit) quarū
 altera in uniuerſi generis quæſtione ponitur, quam
 Græci θέσις: altera, in augendis amplificandisq;
 rebus, quam iidem, Græci ἀύξησης, Latini ampli-
 ficationem appellarunt, ponitur. In his enim dua-
 bus partibus, oratio forensis maximè excellit, atq;
 dominatur, Hic suas uireis, suam copiam, suum or-
 natum aperit. Sæpe orator à personarum, locorū,
 temporum complexu discedit: sæpe exspatiatur,
 suā uim dicēdi & copias explicans. Atq; in locos cō-
 muneis digressus quasi in mari, amplissimo sua uela
 pādit. sæpe uel augēdis, uel abijciendis, et extenuā-
 dis rebus, quod uult efficit. Sæpe etiam cursum re-
 uocat: suamq; orationem temperat: & eam aut
 personæ, aut loco, aut tēpori, sed maximè pſonæ
 ita astringit: ut eijs propria etsit & uideatur: in-
 traq; eius fineis contineatur. Vnde & illa forma-
 rum dicendi nata est ratio: ut quædam dicantur in-
 finite: quædā definitæ. quibus orator cum, & quo-
 modo, opus est utitur, nunc intra septa manens:

nunc

IACOBI GORSKI DE

nunc eis effractis, liberius exspaciens. Quae de re,
qui de questionibus, & locis communibus præcipi-
multa differere solent: e quorum præceptis, quæ
hic dici possent, qui uolet hauriat. nos generibus
dicendi iam tandem finem imponemus: Hicq; pedẽ
desigemus. Tu adolescens cãdide, cuius uti-
litatis causa, hunc laborem subimus, no-
stram operã boni consulas rogamus.

Doctis certẽ nõ cruditis, sed co-
natus noster, in iuuãdis pu-
blicis studijs, nõ dubita-
mus, quin placeat.

FINIS.

ERRATA.

In quaternione. A Folio 1. facie 2. pro oror lege soror. In qua-
ter C fol 3. fa. 1. Molossa, lege Molossea fol. 5. fa. 1. ver. 11. ex-
punge, non In quater D fo. 2. fa. 2. lege præterit in sapius
repetitum. fo. 8. fa. eadem ver. 18. lege, & sapius s repetita lite-
ra fo. 4. fa. 2. pro lube, elumbe. In quatern. B. fo. 2. fa. 1. quia sem-
per odiosas lege sape odiosas. fo. 7. fa. 1. pro amœnis, amœnus.
pro quorum in genere, quo in genere. fo. 8. fa. 2. pro sin ex vo-
bis deferar, sin a vobis deferar, quater F. fo. 3. fa. 1. pro Buldum
Bulbum quat G. fo. 5. fa. 2. ver. 6. Fulcintum, fo. 8. fa. 2. ver. 9. in
immanibus, quater H. fo. 1. fa. 1. ver. 14. pingunt fa. 2. ver. 8. hec
cruentat oratio fo. 2. fa. 2. Mediocritatem enim fo. 4. fa. 1. ver. 11
pro asperior, apperior. quater I. fo. 2. fa. 2. ver. 19. pro cum
lege cum. fo. 6. fa. 2. lege intercise immutabimus. fo. 7. fa. 2. ver.
1. Cædo illa legitima. ver. 2. hac enim a maioribus. fo. 8. fa. 2. pro
vino, vino. quater K. fo. 7. fa. 1. ver. 5. a fine, magna foelicitate.

Grauiſſimo morbo oppressi dum decumbimus ne
quid erroris in imprimendo committeretur. prout
dere non potuimus.

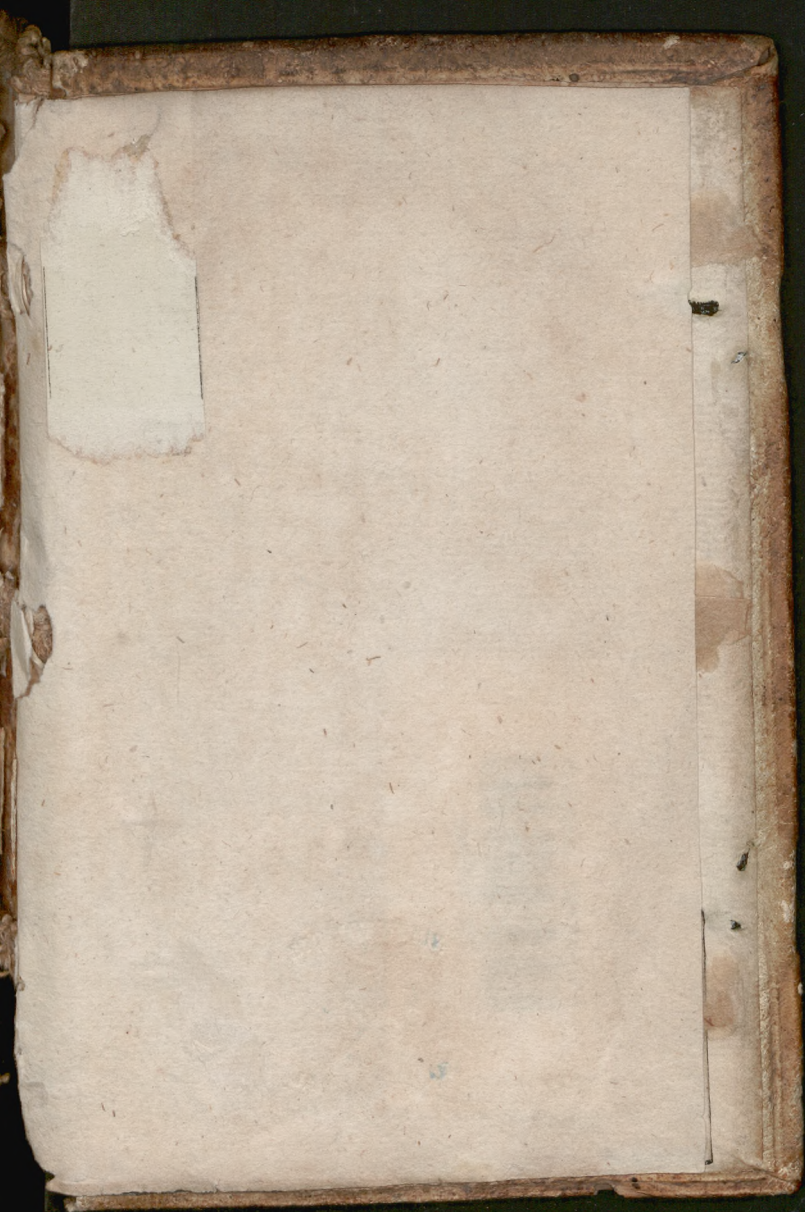
88

MAR. PALINGENII VERSVS
contra obtrectatores.

Liber interea diuersa per oppida carre,
Inuidiam subiture grauem nam multus ubiq;
Oblatrator erit, cuius lacerabere morsu.
Non deerunt certe, qui cum nil edere possint
Dignum laude, tamen gaudent maledicere semper,
Carpendisq; alijs samam uenantur inanem.
Hos tu liuidulos catulos, orisq; maligni,
Exosus refuge, & doctos inquire bonosq;
Qui pauci sunt: sed paucis potes esse beatus.
Nimirum pauca in terris Deus optima gignit.
Hos reuerenter adi, & merces his exere nostras.
Quas si laudarint, satis est: quid cetera dicat
Turba, parum cura, & uulgi conuicia ride.
Iudicium uulgi insulsam, imbecillaq; mens est:
Stulta placent stultis: obsonia quisq; palato
Digna suo quærit, non omnibus una uoluptas:
Sed docti atq; boni, quæ sunt pia uera & honesta,
Auscultant, auideq; legunt, discuntq; libenter.
Hic cibus illorum est, hæc consolatio mentis.
Talibus ergo uiris (nisi me præsagia fallunt)
Gratus eris uultuq; hilari spectabere ab illis.
Vade igitur sælix Liber, & longissima uiue
Tempora: quumq; meos tellus obduxerit artus,
Tu uarios populos diuersaq; regna superstes,
Quære, studeq; meum latè diffundere nomen.

143

Biblioteka Jagiellońska

stdr0041667

IOANNES

BROSCIUS

Gorscii Jacobi
De periodis
De generibus dicendi

Gorscii Jacobi
De periodis. 1558.
De generibus dicendi 1559.
De figuris 1560.

De figuris
De figuris
De figuris